SAMTIDENS FÖRNÄMSTA UTLÄNDSKA ROMANER OCH NOVELLER I SVENSKA GODTKÖPSUPPLAGOR

BAND 18

Jerome K. Jerome.

Förstudier till en roman.

STOCKHOLM Gustaf Lindströms Boktryckeri 1896.

Förord till den elektroniska utgåvan

Det engelska originalet *Novel Notes* utgavs 1893 (**se Project Gutenberg**) och denna anonyma svenska översättning 1896. Exemplaret i Linköpings stiftsbibliotek avfotograferades i januari 2017. Det är sammanbundet närmast efter ***Naturvetenskaplig humor*** (som dock är "band 20" i samma serie).

Inledning.

För flera år sen, när jag ännu var helt ung, bodde vi i en lång, rak, smutsig gata i östra delen af London. Hela dagen igenom var det en bullersam och människofyld gata; men om nätterna, då gaslågorna, som brunno här och hvar, mera liknade lysmaskar än lyktor, var där tyst och stilla. Då hörde man polisens tunga regelmässiga steg: långsamt kom han närmare, långsamt aflägsnade han sig. Ett afbrott inträffade endast om han stannade för att skaka på en dörr eller ett fönster eller för att med sin lykta lysa in i någon mörk gång, som ledde ned till floden.

Om någon yttrade sin förvåning öfver min fars val af bostad, svarade han vanligen: »Åh, den har sina fördelar.» Min egen lilla hjärna räknade till dessa framför allt den utsikt, som bakfönsterna ägde ut åt en gammal kyrkogård med många grafvar. Om natten smög jag mig ibland ur min lilla säng och klättrade upp på det höga fönsterbrädet. Sedan skådade jag ängsligt ut på de gamla grafstenarna. Voro skuggorna, som kröpo fram och tillbaka mellan dem, andar — smutsiga andar, som förlorat sin naturliga hvita färggenom storstadens årslånga rök och sålunda blifvit gråa? Gråa som snön, som ibland låg där nere.

Jag lefde mig mer och mer in i den öfvertygelsen, att det var andar, och hyste snart mycket vänskapliga tänkesätt mot dem. Gärna skulle jag hafva vetat hvad de tänkte, då de läste de förvittrade inskrifterna på sina egna grafvar. Om de kommo ihåg sig självfva och önskade att åter bli lefvande, eller om de voro lyckligare som döda? Men det var en sorglig tanke.

En natt, då jag satt där, kände jag en hand på min axel. Jag blef ej rädd, ty det var en öm, mjuk hand som jag kände. Helt stilla lutade jag min kind emot den.

»Hvarför stannar odågan inte i sängen? — Vill han ha stryk?» Och en annan hand lade sig smekande till min kind, och jag kände huru mjuka lockar vidrörde mina egna.

»Vill blott se andarna, lilla mamma», svarade jag. »Där nere fins fasligt många.» Och eftertänksamt tillade jag: »Hur kan de ha det?»

Min mamma sade ingenting utan tog mig i sina armar och lade mig åter i sängen. Sedan satte hon sig bredvid mig, tog min hand i sina händer — de voro knappt större än mina — och sjöng med sin mjuka, smekande röst.

När hon sjöng, föresatte jag mig alltid att vara en snäll gosse. — Hon sjöng alltid samma visa. Jag har inte hört den sedan och skulle ej häller vilja höra den åter.

Men medan hon sjöng kände jag något droppa på min hand. Jag satte mig upp och tittade på henne.Hon skrattade; ett afbrutet konstigt skratt. Men hon sade att det icke hade något att betyda, jag skulle blott ligga stilla och sofva. Alltså vände jag mig om och tillslöt ögonen. Men hvarför hade hon gråtit?

Stackars lilla mamma: Hon hade öfvertygelsen, — hvilken visserligen mer berodde på medfödd tro än på någon erfarenhet — att alla små barn vore englar och att de hade hemlängtan och tyckte lifvet på denna jord vore en tung fångenskap. Mitt prat om andarne måste fylt hennes stackars dåraktiga hjärta både denna och ack! mången annan natt med en obestämd fruktan.

Efter denna händelse såg jag ofta hur min mamma uppmärksamt iakttog mig. Isynnerhet vid måltiderna. När de slutat antog alltid hennes ansikte ett lugnare och nöjdare uttryck.

En gång hörde jag huru hon vid bordet hviskade något till min pappa. Barn äro icke alldeles så döfva, som deras föräldrar tro! »Han tycks dock äta ganska bra.»

»Äta!» sade min pappa i samma tydligt hörbara hviskningston. »Om han dör af någonting, så är det af att äta för mycket.»

På det viset blef min lilla mamma lugnad och antog att min medengel mycket väl ännu en stund kunna tåla sig utan mig. Och då jag lade bort barnskorna och af pojken blef en man, upphörde jag att tro på andar och äfven, ack! på mycket annat, som man gör bättre i att tro på.

Men minnet af den dystra kyrkogården och de skuggor som gledo fram och tillbaka där, kom i dessadagar åter för mig, jag tyckte mig själf vara en ande, som glider fram genom öde gator, som han förr full af öfvermodigt lif genomilade. —

Jag låste upp en längesen glömd skriflåda och drog fram ett gammalt dammigt manuskript. På det smutsiga gråa omslaget stod: »Förstudier till en roman».

Minnet af förflutna dagar sof i de söndertrasade sidorna; och då det låg öppet framför mig, vandrade mina tankar tillbaka till de där sommarkvällarna — visst icke så aflägsna, om man blott tänker på dem, långt borta om man tänker på hur känslorna ändrats. Fyra vänner suto då för sista gången tillsammans och skrefvo boken. Med hvarje skrynkladt blad som jag genombläddrade växte den öfvertygelsen: du är numer blott en ande. Det var min handskrift, men orden voro en främlings. Och under det att jag läste förvånades jag och frågade: Har *jag* någonsin tänkt *så?* Har *jag* drömt *det?* Föresatte *jag* mig att göra *det?* Beslöt *jag* att blifva *sådan?* Synes lifvet för en ungdom *sådant?* Och jag visste ej, om jag skulle skratta eller sucka.

Boken var en kompilation, till häften en dagbok, till hälften notiser. En trogen berättelse om många betraktelser, många samtal står i den, och i det jag utvalde det passande, tillfogade nytt, ändrade gammalt, har jag format de följande kapitlen ur den.

Att jag har rättighet att göra det, om den saken har mitt särdeles ömma samvete fullkomligt lugnat sig.

Bland de fyra förenade författarne var det en som jag kallar »Mac-Shaugnassy». Han har uppgifvitsina anspråk på allting, utom på ett sex fot långt stycke solbränd mark i Afrika.

Från den som jag kallar »Brown», har jag lånat blott föga; men jag kan väl göra anspråk på detta föga med anledning af den konstnärliga form jag gifvit det. Jag visar ju honom en stor tjänst, och vedergäller ondt med godt, om jag söker ut några af hans djärfva idéer och ger dem läslig form, ty har han inte öfvergifvit sin ungdoms sköna ärelystnad och sjunkit allt djupare och djupare, tills han slutligen blifvit kritiker och således min naturliga fiende? Kallar han inte mig i sitt blad, som gör mycket väsen af sig, men har få läsare, »Arry» (i stället för Harry, — o det kvickhufvudet!) och är ej hans förakt för alla engelsktalande människor grundadt endast på det faktum, att några bland dem läsa mina böcker? Men i de sköna dagarne af ungdomlig svält, i ungdomstokeriernas gyllne

tid — ja då ansågo vi hvarandra för framtidens män.

Från »Jephson» har jag ett bref, dateradt från en plats djupt inne i hjärtat af Queenslandsbush.

»Gör med det hvad du vill, gamla gosse», så heter det i brefvet, »så länge som du låter mig därvid vara ur leken. Jag tackar dig också för ditt höfliga beklagande, men jag kan ej deltaga i det. Jag var aldrig egnad för den litterära banan. Lyckligtvis upptäckte jag det i tid. Mången fattig fan upptäcker det aldrig. (Jag anspelar inte på dig, gamla gosse. Vi läser alltid dina skrifverier, och tycker rätt bra om dem. Under vintern blir oss ju tiden något lång här, och då håller man till godo med allting). Lifvet här passar mig bra, jag har gärna känning af en hästryggmellan benen och af solen på mitt skinn. Sådana nöjen tycker du nog något landtliga och naiva. Men för min natur passa de bättre än att skrifva böcker. Dessutom finns det ju alldeles för många författare. Människorna äro så galna i att läsa och skrifva att de inte alls få någon tid öfver till att tänka. Du kommer naturligtvis att säga: att böcker äro en produkt af tänkandet; dyre vän, det är blott en fördom hos pressmänniskorna! Om du kommer hit, gamla gosse, där man dagar och nätter igenom sitter ensam på en kulle med de slöa djuren, och tycker som om man växte upp i den mörka himmeln, då skulle du inse det: fördom, ingenting annat än fördom! Hvad en människa tänker — *verkligen* tänker — det gömmer och bär hon djupt i sitt inre. Hvad en människa skrifver i böcker, det är de tankar, hvilka han önskar andra människor tro honom hafva tänkt.»

Stackars Jephson! På sin tid lofvade han så mycket. Men han hade alltid märkvärdiga infall. I.

Då jag en gång kom hem från en herrmiddag, hos min vän Jephson, meddelade jag min fru, att jag tänkte skrifva en roman. Hon tyckte om den föresatsen. Hon sade, att hon redan ofta förvånat sig, öfver, att jag ännu aldrig tänkt på den saken. »Vet du», tillade hon, »romanerna nu för tiden äro ju så usla. Du kan bestämdt skrifva en.» (Ethelberta ville utan tvifvel göra mig en komplimang med dessa ord, men hon är så nonchalant i sitt uttryckssätt, att man ofta inte alls blir klok på det). Men då jag berättade henne, att min vän Jephson skulle vara medarbetare, sade hon i tviflande ton: »Ah!» Men då jag sedan förklarade för henne, att Selkirk Brown och Derrick Mac-Schaughnassy också skulle hjälpa till, sade hon detta »Ah!» i en ton, som ej mer tillät något tvifvel; tvärtom kunde man tydligt se, att hennes intresse för saken och tro på dess praktiska utförbarhet alldeles slocknat.

Jag tror att det faktum, att mina tre medarbetare allesammans voro ungkarlar, minskade i Ethelbertas ögon våra utsikter. Mot ungkarlar hade hon nu en gång fått "en fördom. Om en karl ej har lust att gifta sig eller ej lyckas göra det, så är han i hennes ögon endera en roué eller en mycket enfaldig karl. Alltså endera ej egnad eller ej duglig till att någonsin bli en verkligt framgångsrik romanförfattare.— 10 —

Jag försökte klargöra för henne vår plans säregna fördelar.

»Ser du», förklarade jag för henne, »i en vanlig genomsnittsroman läsa vi blott en människas tankar. Men på denna roman komma fyra kloka karlar att samarbeta. Läsaren får således alla fyras tankar och meningar till samma pris som han annars betalar för endast en författares. Om den engelska läsaren förstår sin egen fördel, kommer han att i tid subskribera på boken, för att lyckas komma öfver ett exemplar. Ett så gynsamt tillfälle kommer han inte snart att få.»

Ethelberta medgaf att detta var sannolikt.

»Dessutom», fortfor jag, och min entusiasm växte ju mer jag tänkte öfver saken, »dessutom kommer detta arbete också i ett annat hänseende att vara allenastå-ende; vi komma ej att lägga ned hvardagstankar i det, utan vi skola pressa in i denna roman alla fyras hela kvickhet och hela visdom. Efter denna enda roman komma vi ej att skrifva någon ny. Vi komma verkligen att vara alldeles ur stånd till det. Det kommer inte att finnas något vidare för oss att skrifva. Med detta enda arbete ha vi slutsålt. Vi ska helt enkelt i denna enda roman lägga in allt hvad vi veta.»

Ethelberta tillslöt munnen och sade något för sig själf, sedan tillfogade hon högt: »Det blir nog en roman i ett band».

Detta sårade mig emellertid i hög grad. Jag hänvisade henne till att det funnes tillräckligt med människor, som endast och allenast voro till för att göra obehagliga anmärkningar om författare och deras arbeten. De hade den

saken till yrke, och så vidt jag förstode, blefve de färdiga med dem, utan någon som hälst hjälp af amatör-dilettanter. Också lät jag henne förstå att en litteratör hade nytta af att i sitt eget hem röna ett välvilligt bedömande.

Ethelberta svarade, att jag väl måtte veta hvad hon menade. Hon tänkte därvid ej på mig. Också— II —

Jephson tilltrodde hon något (Jephson var förlofvad), men hon insåge ej hvarför halfva socken skulle dras in med. (Om en half socken hade ingen talat. Ethel-berta öfverdrifver alltid!) Att Brown och Mac-Shaugh-nassy på något sätt kunde vara användbara, tycktes henne vara alldeles uteslutet. Hvad kunde ett par oerfarna ungkarlar veta om lifvet och människohjärtat? Och så denna Mac-Shaughnassy! Skulle man vilja använda allt hvad han visste och tvinga honom att blifva vid ämnet, så skulle hans anpart inte upptaga en sida.

Denna hårda dom öfver Mac-Shaughnassys kunskaper var hos min fru endast en följd af en reaktion mot en föregående åsikt.

Då hon sett honom för första gången hade båda förstått hvarann förträffligt. Sedan han gått och jag vändt tillbaka in i rummet, voro hennes första ord: »Sådan präktig människa denna Mac-Shaughnassy är! Han tycks veta besked om allting.»

Därmed har man noga karakteriserat Mac-Shauth-nassy. Han tycks veta oerhördt mycket. Han äger så många kunskaper, att andra alls inte kunna mäta sig med honom. Om tillfället så vill, äro dessa kunskaper händelsevis korrekta; men, för att tala rakt på saken, de äro allenastående i sin förvånansvärda otillförlitlighet. Hvar han tog dem ifrån, är en hemlighet, som ännu ingen lyckats utransaka.

Ethelberta var ännu mycket ung, då vi grundlade vårt hem. (Jag kommer ännu i håg hur vår slaktare var nära att förlora henne som kund, emedan han kallade henne »lilla fröken» och uppdragit åt henne ett ärende åt hennes mamma. Badande i tårar kom hon hem. Hon sade, att hon kanske ej var värd att vara någons fru, men hon insåge ej, hvarför hon skulle låta säga sig detta i handelsbodar). Hon var i husliga ting något oerfaren, och som hon lifligt kände detta, var hon tacksam mot hvar och en, som gaf henne nyttiga— 12 ---

råd. Då hon lärde känna Mac-Shaughnassy, föreföll han henne som en mrs Beeton i hälgongloria. Han visste allt hvad som var önskvärdt att veta för en husmoder, från den vetenskapliga metoden att skala potatis, ända ned till konsten att böta kattor från kramp. Så satt alltså Ethelberta, naturligtvis figurligt taladt, vid hans fötter, och lärde på en enda kväll tillräckligt för att göra lifvet odrägligt för mig under fyra veckor.

Han lärde henne att göra upp eld och sade henne, att det sätt, på hvilket man gör upp eld här i landet, står i strid mot alla naturlagar. Det vetenskapligt riktiga sättet att göra upp eld utöfvas endast i Tartariet och kringliggande orter. Han bevisade henne huruledes man genom detta system spar enormt med tid och arbete, för att nu inte tala om kolen. Han införde henne i metoden, och sedan gick hon genast ned till pigan och förklarade allt för henne.

Amenda, den tiden vår enda slafvinna, var en mycket dum ung tingest, och i flera afseenden ett mönster för en tjänstflicka. Tänka fanns ej till för henne, egna åsikter kände hon inte till. Hon gjorde hvad man sagt henne och utförde allt med pedantisk noggrannhet och så fullständig brist på ansvarighetskänsla, att hon gaf ordningen i vårt hus en verkligt militärisk prägel.

Hon stod således alldeles lugnt och hörde på, medan den Mac-Shaughnassyska metoden att göra upp eld förklarades för henne. Då Ethelberta var färdig därmed, sade hon endast: »Ni önskar att jag hädanefter alltid gör upp eld på det sättet?»

»Naturligtvis, Amenda, hädanefter skall elden göras upp på det sättet.»

»Godt, nådig fru», svarade Amenda, med ett uttryck af fullständig likgiltighet, och saken var undanstökad för den kvällen.

Då vi kommo ned följande morgon, funno vi frukostbordet snyggt dukadt, men frukosten fanns ej där.Vi väntade — tio minuter, en kvarts timme — tjugu minuter. Slutligen ringde Ethelberta, och Amenda in-stälde sig lugn och

vördnadsfull.

»Vet ni att vår frukosttimme är klockan half nio, Amenda ?»

»Ja, nådig fru.»

»Och vet ni att klockan nu är nära nio?»

»Ja, nådig fru.»

»Nå, alltså! Är frukosten ännu inte färdig?»

»Nej, nådig fru.»

»Blir den då nånsin färdig?»

»Nådig fru», sade Amenda öppenhjärtigt, »ärligt taladt tror jag det inte.»

»Hvarför inte? Vill det inte ta eld?»

»Jo, det brinner redan!»

»Men hvarför få vi ingen mat?»

»Emedan det genast åter slocknar.»

Amenda yttrade aldrig något af sig själf. Hon besvarade de frågor som ställdes till henne; därutöfver gick hon inte. En gång, då jag ännu inte kände till denna hennes egendomlighet, ropade jag uppifrån ned i köket, om hon visste hvad klockan var: »Ja, nådig herrn», svarade hon och försvann i köket. Efter ungefär trettio sekunder ropade jag ånyo. »Amenda», sade jag förebrående, »jag frågade Amenda för ungelär tio minuter sen, hvad klockan var?»

»Så?» sade hon vänligt, »jag trodde ni frågade om jag visste det — klockan är half fem.»

Ethelberta frågade henne — för att återkomma till elden — om hon försökt att få den att tända igen.

»Ah ja, nådig frun, jag har fyra gånger försökt det.» Och älskvärdt tillade hon: »Om ni önskar det, försöker jag det ännu en gång.»

Amenda var den villigaste af alla tjänstflickor som mottagit vår furstliga lön.

Ethelberta sade att hon ville gå ned själf för att göra upp eld, och befalde Amenda att komma med— 14 —

och se på hur hon gjorde det. Jag intresserade mig för experimentet och gick också med. Ethelberta skörtade upp sin klädning och gaf sig till arbetet. Amenda och jag stodo bredvid och sågo på.

Efter en half timmes förlopp uppgaf Ethelberta sina försök, varm, smutsig och något nedstämd. Härden bibehöll sitt cyniskt kalla utseende, som den haft från början. Nu försökte jag det, och jag gjorde mig den största möjliga möda, ty det var mycket viktigt för mig att lyckas. För det första ville jag ha min frukost, men så ville jag också gärna kunna säga: jag kunde göra det. Konsten att göra upp eld på det sättet, föreföll mig så stor, att hvarje dödlig bort vara stolt öfver den. Redan under vanliga omständigheter är det en icke alldeles så lätt konst att göra upp eld, men att göra det efter Mac-Schaugnassys regler, det var, så kände jag, ett verk att vara stolt öfver. Hade det lyckats mig, så skulle jag gått omkring i grannsocknen och berättat det.

Men — det lyckades mig inte.

Jag tände på åtskilliga andra saker, köksmattan och katten, som snokade omkring på den; men bränslet på härden var eldfast.

Ethelberta och jag satte oss på hvar sin sida af vår kärlekslösa härd, sågo på hvarandra och tänkte på Mac-Shaughnassy tills Amenda löste vår förtviflans förbannelse med en af sina praktiska ingifvelser. Hon delgaf oss den och öfverlät åt oss att antaga den eller ej.

»Kanske det är bättre», sade hon, »om jag i dag ännu försöker det på det gamla sättet.»

»Nå ja, Amenda», sade Ethelberta och steg upp. Dröjande tillade hon: »Vi gör väl bäst i att hädanefter alltid göra det på det gamla sättet.»

En annan gång lärde Mac-Shaughnassy oss att bereda kaffe på den arabiska metoden. Arabien måtte vara ett mycket osnyggt land, om man bereder kaffe

på det sättet där. Han smutsade ner två såsskålar, tre kannor, en bordduk, ett muskotrifjärn, en hårsil tre koppar och sig själf. Däraf fick han kaffe för två personer — hur mycket behöfts för ett helt sällskap, det vågar jag inte tänka på.

Att vi sedan ej ville dricka kaffet tillskref Mac-Shaughnassy vår obildade smak; vi hade för länge vant oss vid en dryck af mindre värde. Alltså drack han ut de två kopparne själf och for sedan hem i en droska.

Jag påminner mig, att han den tiden hade en tant, en hemlighetsfull gammal dam, som vistades i något aflägset bakhåll, hvarifrån hon frambesvor outsägliga lidanden öfver Mac-Shaughnassys vänner. Hvad han ej visste — det lilla som han ej själf var auktoritet för — det visste denna hans tant. »Nej», sade han med hjärtevinnande öppenhet, »det här är en sak, som jag inte kan råda dig i. Men jag vet hvad jag skall göra; jag skall skrifva till min tant och fråga henne.» Och efter ett par dagar kom han tillbaka och hade med sig sin tants råd. Var man ung och oerfaren eller en obotlig narr, så följde man detta råd.

En gång sände hon oss genom Mac-Shaughnassy ett recept att utrota kakerlackor. Vi bebodde den tiden ett mycket pittoreskt gammalt hus, men det var med det som med de flesta gamla pittoreska hus, dess företräden voro hufvudsakligen af yttre art. Det var ett draghål, med tallösa rännor, hål och otätheter. Ibland kommo grodor och ville in i vår sal; det tycktes som om det var lika öfverraskande och förargligt för dem som för oss. Otaliga råttor och möss, som tycktes ha stor smak för kroppsöfningar, hade utvalt detta JTum till gymnastiksal och vårt kök hade efter klockan tolf förvandlats till klubb för kakerlackor. De kommo genom golfvet och väggarna, och tumlade omkring på sitt lefnadsglada och ogenerade sätt.

Emot råttorna och mössen hade Amenda ingen

ting att invända, hon åsåg dem med nöje, men hon hade en fördom mot kakerlackor. Därför gladde hon sig mycket när min fru meddelade henne att Mac-Shaughnassys tant gifvit oss ett ofelbart recept för deras utrotande. Vi köpte ingredienserna, blandade dem och strödde ut dem. Kakerlackorna kommo och åto. Det tycktes smaka dem, ty de åto upp alltsammans så att ingenting fanns kvar. Men de dogo inte.

Då vi berättade detta för Mac-Shaughnassy, smålog han mörkt och sade i betydelsefull ton: »Låt dem blott äta!»

Det måtte väl vara ett af de där smygande, förrädiska gifterna. Det förgjorde visserligen inte kakerlackorna genast, men det undergräfde deras hälsa. Hvarje ny dag skulle det stå sämre till med deras välbefinnande, utan att de egentligen skulle kunna säga, hvad det hade att betyda, tills vi en dag skulle finna dem liggande stela och döda i köket.

Vi fabricerade alltså mer och mer af giftet och strödde ut det hvarje kväll. Snart strömmade samtliga kakerlackor i grannskapet dit. Hvar natt blefvo de fler. De hämtade alla sina släktingar och bekanta. Främmande kakerlackor af alldeles annan härkomst, som absolut inte ägde några rättigheter på oss, fingo höra om saken och kommo i hela härar och försökte att snappa bort bitarna för våra egna kakerlackor. Emot slutet af veckan hade vi lockat hvarje kakerlacka på en mils omkrets, som ej för tillfället var hindrad af lamhet, till vårt kök.

Mac-Shaughnassy menade att det var mycket bra; vi skulle ränsa hela näjden med ett slag, kakerlackorna hade nu redan tio dagar ståndaktigt förtärt giftet, och han ansåg att deras slut nu var nära förestående. Jag var glad häråt, ty mig förekom denna obesvärade gästvänlighet något dyrbar. Det var ett dyrt gift vi gåfvo dem och kakerlackorna åto med smak.

Vi gingo ned för att se efter hur det stod till

med dem. Mac-Shaughnassy fann, att de sågo underliga ut, och var af den åsikten att de snart måste spricka.

Hvad mig beträffar kan jag blott säga att jag icke önskar att någonsin mer få skåda ett folk af kakerlackor, som ser så välmående ut. En af dem dog verkligen den kvällen. Hon hade velat bege sig undan med en oerhördt stor portion af giftet, och tre eller fyra andra föllo öfver henne och bräkte henne om lifvet.

Men så vidt jag kunde utforska saken, så blef hon den enda, för hvilken det Mac-Shaughnassyska receptet visade sig ödesdigert. De andra blef trinda och feta af det, ja somliga fingo riktigt ståtliga former. Ibland minskade vi visserligen deras antal medan vi gåfvo dem det vanliga kackerlack-giftet till lifs. Men genom Mac-Shaughnassys medel hade en så stor mängd bosatt sig hos oss, att deras fullständiga utrotande var otänkbart.

Under den sista tiden har jag inte hört talas om Mac-Shaughnassys tant. Antagligen har en af hennes bästa vänner fått reda på hennes adress och farit dit och mördat henne. Om så är fallet, skulle jag vilja här uttala min tacksamhet mot honom.

Jag försökte nyligen att kurera Mac-Shaughnassy från hans fatala passion att alltid utdela råd. Jag berättade nämligen för honom den mycket sorgliga historia, som en herre, hvilken jag råkade i en amerikansk järnvägskupé, berättat för mig. Jag reste mellan Buffalo och New-York, då jag plötsligen fick idén, att jag kunde göra resan intressantare genom att iAlbany öfverge tåget och fortsätta resan på floden. Men jag visste inte när båtarna afgingo och hade inte med mig någon resehandbok. Därför tittade jag efter någon som kunde lämna mig upplysning. En äldre herre med vänligt utseende satt midt emot mig och läste i en bok, hvars band tycktes mig se uppmuntrande ut. Han såg intelligent ut och därför tilltalade jag honom:

2— i8 -

»Ursäkta om jag stör. Kunde ni kanske ge mig upplysning om båtarna mellan Albany och New-York?»

»Gärna», sade han med ett vänligt leende. »Det finns in allés tre linier: för det första Heggarty-linien, men den går endast till Lutskill. Vidare Poughkeep-siebåtarne, som gå hvarannan dag. Och slutligen också de så kallade kanalbåtarna.»

»Aha», sade jag, »hvilken af dessa linier skulle ni vilja råda mig —»

Han sprang upp med ett skrik och stirrade på mig med så gnistrande blickar, att jag trodde att han ville strypa mig.

»Ni skurk», hväste han fram, »det var alltså er afsikt? Jag skall ge er något, så att ni får ondt om goda råd», och därmed drog han fram ur fickan en sexpipig revolver.

Jag kände mig sårad i mina ömmaste känslor och hade medvetandet af, att jag skulle bli det ännu mer om detta samtal skulle forisättas länge. Därför gaf jag mig undan utan att säga ett ord till, och drog mig tillbaka till andra ändan af vaggongen, där jag fick plats mellan dörren och en något korpulent dam.

Jag tänkte just öfver händelsen, då jag såg min något ålderstigne vän styra kosan mot mig. ' Jag steg genast upp, och lade handen på dörrvredet. Han skulle inte finna mig oförberedd. Han visade emellertid ett försonligt leende och sträckte ut sin hand emot mig.

»Jag har öfverlagt saken med mig själf», sade han, »jag var visst nyss litet ovänlig emot er. Jag skulle gärna vilja förklara er mitt uppförande om ni tillåter det,. När ni först hört min historia kommer ni säkert att förstå och förlåta allt.»

Det var något hos honom som väckte förtroende. Vi funno snart ett lugnt hörn i rökkupén. Där be-stälde jag mig min whisky, och han sig en besynnerlig blandning efter eget recept. Vi tände båda en- 19 —

cigarr, och nu berättade han: »För trettio år sen var jag en ung man med rätt friskt själf!örtroende och med önskan att göra mig nyttig för andra. Jag ansåg mig visserligen icke för ett geni, inte ens för att vara särdeles lysande begåfvad, men en iakttagelse hade jag gjort på mig själf, och den iakttagelsen besannade jag allt mer ju mer jag iakttog mina medbröders görande och låtande: jag ägde vanligt sundt människoförstånd i ovanligt hög grad.

»Öfvertygad härom skref jag alltså en liten bok: 'Rådgifvare i alla lefnadsförhållanden', som jag på eget förlag

gaf ut. Jag ville ej bli rik därigenom; jag hade blott till syfte att vara andra till nytta.

»Boken väckte inte så mycket uppseende som jag väntat. Två eller tre hundra exemplar blefvo sålda, sedan fick den inte någon vidare afsättning.

»Jag kände mig först något besviken, men snart bedömde jag saken annorlunda: om andra inte ville ha mina råd, så lände det dem mer än mig till skada. Så glömde jag bort saken.

»Då jag ungefär ett år senare satt i mitt rum en morgon, anmälde flickan, att där nere stode en karl, som nödvändigt ville tala med mig.

»Jag sade henne, att hon skulle skicka upp honom, ' och så kom han.

»Det var visserligen endast en enkel man, men hans ansikte var intelligent och hans uppförande i hög grad respektfullt. Jag bad honom sätta sig, hvarefter han tog en stol och satte sig på yttersta kanten.

»'Jag hoppas ni ursäktar min oblyghet', sade han, med en ängslig harkling, under det han vred hatten mellan händerna? 'men jag har kommit mer än hundra mil ifrån, blott för att fä se er'.

»Jag lät honom förstå att jag kände mig hedrad, och han fortfor: 'Jag har hört, att ni är den herrn, som skrifvit boken 'Rådgifvare i alla lefnadslägen''. Jag medgaf detta faktum— 20

»'Ah, det är en herrlig bok,' sade han. 'Själf har jag inte' mycket omdöme, men nog för att veta hvem som har omdöme. Och då jag läst er lilla bok, sade jag till mig själf: Josiah Hackett, sade jag, (jag ber om förlåtelse — det är mitt namn), om du är i tvifvel någon gång, ska du inte bråka sönder din tjocka dumma skalle, den ljuger ju ändå bara för dig. Gå till den herrn som skrifvit den lilla boken och fråga honom om råd. Hela världen vet, hur välvillig han är, han skall ge dig råd. Har du fått det, så går du fort ånyo lös på ditt mål, ty han vet nog, hvad som är bäst för dig, han vet ju hvad som är bäst för hvem som hälst. Det har jag sagt mig själf, min herre, och därför är jag här.'

»Han teg, och torkade sig med en grön bomullsnäsduk svetten från pannan. Jag bad honom fortsätta.

»Det visade sig, att den gode mannen ville gifta sig, men han hade ännu inte klart för sig hvem han skulle gifta sig med. Han hade, som han uttryckte sig, kastat ett öga på två unga väsenden, och hvilka han på goda skäl kunde antaga, att de . i hög grad besvarade hans böjelse. Svårigheten låg blott i att veta, hvem af de två — de voro båda goda och hederliga — skulle bli den bästa frun åt honom. Den ena, Juliana, dotter till en skeppskapten, som dragit sig tillbaka, skildrade han som en förtrollande ung dam. Den andra, Hannah, vai äldre och mera fiulik. Hon var den äldsta af ett stort syskojiantal. Hennes far vore en gudfruktig man, som väl förstode sig på sin trävaruhandel. Han frågade mig, hvilken af de två han skulle välja.

»Jag kände mig smickrad. Hvem skulle inte gjort det i mitt ställe? Denna Josiah Hackett hade kommit långt ifrån för att anropa min vishet. Han ville bygga hela sin lefnadslycka på mitt afgörande. Att han gjorde klokt däri, betviflade jag ej ett ögonblick. Va-— ii

let af en hustru var enligt min mening én sak, vid hvilken det 1 kom an på ett lugnt och oförvilladt omdöme. En passionerad tillbedjare kunde ej mäkta med något sådant.

»Jag skulle i ett sådant fall ej ens gentemot den klokaste människa hållit inne med mitt råd. Gentemot detta enkla hjärta skulle det rent af varit grymt.

»Han öfverlämnade åt mig fotografierna af de två flickorna det gälde. Jag antecknade på baksidan de notiser, som tycktes mig viktiga för det riktiga bedömandet af de nödvändiga egenskaperna till den lediga platsen, lofvade honom att sorgfälligt tänka på saken, och att i de närmaste dagarna skrifva till honom i ämnet.

» Hans tacksamhet var rörande. 'Gör er intet besvär med något bref, sade han, 'ni skrifver endast på ett stycke papper, 'Julia' eller 'Hannah', och stoppar in det i ett kuvert. Jag vet då hvad det betyder; det är den som jag skall gifta mig med!'

»Härpå tog han min hand och gick.

»Jag tänkte ifrigt på valet af fru åt Josiah, ty jag var mån om, att han skulle bli lycklig.

»Juliana var visserligen mycket vacker. Det lekte något kring hennes mungipor, som skvallrade om silf-verklara skratt. Hade jag blott följt min känsla, skulle jag lagt Julia i Josiahs armar.

»Men jag öfverlade med mig själf, att för en hustru solidare egenskaper äro nödvändigare än ungdomsfriskhet och behag. Fastän Hannah ej var så intagande, tycktes hon likväl äga både energi och förstånd, — båda två egenskaper, som är högst nödvändiga för en fattig mans hustru. Hannahs far var en from man, 'som förstod sin affär' — utan tvifvel en sparsam, hushållsaktig karl. Han hade bestämdt uppfostrat sina barn till sparsamhet och dygd. Hon hade säkert att senare hoppas ett litet arf. Hon var den äldsta i en stor familj; utan tvifvel hade hon ti-digt hjälp modern i hushållet. Hon måste Vara ei'-faren i en husmoders plikter och veta, hur man uppfostrar barn.

»Julias far var däremot en pensionerad skeppskapten. Sjöfarande folk äro vanligtvis lätta på tråden. Han hade säkert drifvit omkring utomhus och använde talesätt, som endast kunna ha skadlig inverkan på en ung flickas sinne. Julia var hans enda barn, och barn utan syskon bli vanligtvis dåligt folk. De få allt för lätt lof till att gå sina egna vägar. En pensionerad kaptens vackra dotter måste nödvändigt bli en fördärfvad varelse.

»Jag måste ock betänka, att Josiah tydligen hade en mjuk karaktär. Han skulle fä lof att ha ledning: Nå ja, i Hannahs blick låg något som tydde på strama tyglar.

»Efter två dagar var jag säker på min sak. Jag skref 'Hannah', på ett stycke papper, och bar det på posten.

»Efter fjorton dar fick jag ett bref från josiah. Han tackade mig för mitt råd, och tillfogade i förbigående att han egentligen tyckt mera om, i fall jag kunnat besluta mig för Julia. Emellertid vore han öfvertygad att jag hittat det rätta. När tiden kom fick jag underrättelse om att han och Hannah vore ett par.

»Brefvet lämnade mig ingen ro, och slutligen började jag betvifla, att jag valt den rätta flickan. Antag, att Hannah alls inte vore den, jag antagit henne vara. Hur ledsamt det skulle vara för Josiah! Hade jag haft tillräckliga hållpunkter för min dom? Hur kunde jag veta om ej Hannah var en lat, svår varelse, en plåga för sina yngre syskon, ett törne i sidan för sin öfveransträngda mor? Hur kunde jag veta om hon var väl uppfostrad? Hennes far kunde vara en listig, gammal bedragare; de flesta 'fromma' äro detta. Kanske hade hon af honom icke lärt annat än att hyckla.m -

»Och dessutom, hur kunde jag veta om ej Julias barnsliga öfvermod skulle mogna till ljuf, mild kvinlig-het? Hennes far kunde i motsats till alla fall, jag kände till, vara mönstret för en pensionerad skeppskapten. Kanske hade karlen fått sitt skepp i hamn! Och Juliana var enda barnet. Hvilken rättighet hade jag att förbise det söta barnets kärlek för Josiah?

»Jag tog hennes fotografi från mitt skrifbord. Jag tyckte mig upptäcka en förebrående blick i hennes stora ögon. Inför mina ögon upprullades scener i det fjärran belägna, lilla huset: första underrättelsen om Josiahs bröllop föll som en tung sten i hennes unga lifs hittills så fridfulla vatten. Jag såg henne knäfalla bredvid den åldrige faderns stol, jag såg den gamle mannen med det hvitomkransade, solbrynta. ansiktet sakta fara med handen öfver hennes gyllne lockar, och med en tung suck draga henne till sitt bröst. Mitt lugn var försvunnet!

»Jag lade henne åsido, och tog fram Hannah, min utkorade. Hon tycktes beskåda mig med uttrycket af en hjärtlös triumf, och en känsla af allvarlig motvilja mot Hannah uppsteg inom mig.

»Jag kämpade emot denna känsla. Jag sade mig själf att det vore en fördom. Men ju mer jag kämpade emot, desto starkare blef den. Jag kan väl säga, att min motvilja snart stegrade sig till afsky, och min afsky till hat. Och det var den kvinna, som jag efter mogen öfverläggning bestämt till Josiahs led-sagerska!

»Veckor igenom kände jag icke till någon själsfrid. Jag var rädd för hvarje bref, som kom hem, ty det kunde vara från Josiah. När det ringde, hoppade jag till och tittade efter ett gömställe. Hvar gång jag läste tidningarne och kom till rubriken 'familjetragedier', fick jag kallsvett i pannan. Jag tänkte, att jag skulle få läsa att Josiah och

Hannah mördat hvarandra och båda innan dess förbannat mig.ü -

»Som jag emellertid under tidens förlopp ingenting fick höra, försvann min fruktan småningom och tillförsikten till mitt skarpsinniga omdöme inställde sig ånyo. Det var ju möjligt, att jag handlat rätt mot Hannah och Josiah och att de välsignade mig. Tre långa år förflöto fredligt, och jag hade nästan glömt Hacketts existens.

»Då kom han igen. Då jag en kväll kom tillbaka från min affär, stod han i förstugan och väntade på mig. Att se honom och att finna att mina värsta farhågor understego verkligheten, var en och samma sak. Jag bad honom att följa mig till mitt arbetsrum. Han följde med och satte sig på samma stol, där ban sutit tre år förut. Han hade i hög grad förändrat sig, såg gammal och skrumpen ut; hela hans sätt bar prägeln af resignerad hopplöshet.

»Vi tillbrakte någon tid, utan att tala. Han vred sin hatt mellan händerna, alldeles som vid vårt första sammanträffande, jag låtsades ha papper att ordna på mitt skrifbord.

»'Jag är rädd, Josiah, att det ej gått er riktigt väl', sade jag.

»'Nej', svarade han lugnt, 'nej, det kan jag verkligen inte påstå. Er Hannah har visat sig lite som plågoande.'

»Icke ett spår af förebråelse låg i hans ord. Han konstaterade blott ett mycket sorgligt faktum.

»'Men på något annat sätt visar hon sig väl ändå som duktig hustru', fick jag mödosamt fram. 'Naturligtvis har hon sina fel. Det ha vi alla. Men hon är energisk. Inte sannt, ni medger, att hon är energisk'.

»Jag var skyldig mig själf, att skryta med någonting om Hannah, och det var det enda jag för tillfället kunde hitta på.

»'Åh ja, det är hon', medgaf han. 'Litet för mycket, tycks det mig, för vårt hem.'

»'Och ser ni', fortfor han, 'hennes lynne, Hannahs,— ii

är något obekvämt, och så är hennes mamma ibland litet svår'.

»'Hennes mamma! Men hvad har den att göra med er?'

»'Ja ser ni, hon lefver nu hos oss, sen hennes man gått bort.'

»'Hannah's far? Han är alltså död?'

»'Inte just det', svarade han, 'han for för ungefär ett år sen bort med ett af de unga frantimrerna, som undervisa i söndagsskolan. Han har öfvergått till mormonerna. Alla, som hörde om saken, blefvo öf-verraskade'.

»Jag suckade. 'Och hvem', frågade jag, 'fortsätter nu hans affär, trävaruhandeln?'

»'Ah', svarade Josiah, 'den fick lof att säljas, för att betala hans skulder, åtminstone några af dem!'

»Jag sade honom hur förskräckligt det måste vara för hans familj. Familjen vore nu upplöst och blåst i kring åt alla fyra väderstrecken.

»'Nej', sade han, 'familjen är visst inte. upplöst. Den lefver fulltalig hos mig.'

»Då han varseblef mitt ansiktsuttryck, sade han: 'Men för allt det där är ni naturligtvis inte ansvarig. Ni har era egna bekymmer, det vet jag nog. Också har jag inte kommit hit för att besväia er med mina. Det vore dålig tack, för all den vänlighet ni har visat mig.'

»'-Hvad har då blifvit af Julia?' frågade jag; jag hade intet behof att vidare höra talas om hans egna angelägenheter.

»Ett småleende upplyste hans mellankoliska anletsdrag.

»'Ah', sade han, 'det gör en godt i hjärtat att tänka på henne; ja, det gör det. Hon är gift med en af mina vänner, unge Sam Jessop. Ofta smyger jag mig dit öfver, för att se henne, när Hannah just är borta. Min gud, det är som om man fångade en26 -

solstråle då man blickar in i hennes lilla hem. Ibland hånar Sam mig litet; åh ja, det gör han. 'Jag tycker du var en

stor åsna, du', säger han ofta till mig. Ni får lof att veta, att Sam och jag äro gamla kamrater, så att han nog kan tillåta sig sådant skämt.'

> Sedan försvann åter hans småleende, och han suckade. 'Ja, sedan dess har jag många gånger tänkt hur bra det varit, om ni kunnat besluta er för Julia'.

»Jag ansåg det nödigt, att i hvad fall som hälst få hans tankar tillbaka till Hannah. 'Jag antar', sade jag, 'att ni lefver med er ,fru på samma ställe som förr'.

»'Ja', svarade han, 'om man kan kalla det att lefva. Det är en hård strid, eftersom vi äro så inånga.'

»Han sade, att han ej alls vetat, hur han skulle kunnat reda sig om ej Julias far hjälpt honom. Han sade, att kaptenen betett sig som en engel, som en engel!

»'Därmed vill jag inte säga, att han just hör till de kloka. Han är inte en man, som man skulle vilja fråga om råd, som ni. Men han är en god människa'.

»'Därvid kom jag att tänka på', fortfor han, 'hvarför jag kommit hit. Ni kommer att finna det mycket djärft af mig, om jag frågar er, men —'

»Jag afbröt honom. 'Josiah', sade jag, 'jag medger att man kan lägga mig ert öde till last. Ni frågade mig om råd, och jag gaf er ett. Vi skola ej söka utreda hvem af oss var den största narren. Faktum är, att jag gifvit er ett råd, och jag är ej den man, som undandrager sig sitt ansvar. Om ni begär något förståndigt af mig och jag kan bifalla det, så skall jag göra det.'

»Han var öfverväldigad af tacksamhet. 'Jag visste att ni ej skulle afslå de^. Det sade jag också till min Hannah. Hannah, sade jag, jag skall gå till den herrn och fråga honom. Jag skall gå till honom och be honom om råd!'»Öm — hvad?» frågade jag.

»'Om råd', upprepade Josiah, tydligen öfverraskad af min ton,'angående en angelägenhet, i hvilken jag ej kan komma på det klara med mig själf.'

»Jag trodde först, att han försökte vara sarkastisk, men ingalunda! Där satt den mannen, och bad mig om råd, huruvida han skulle nedlägga tusen dollars, som Julias far lofvat låna honom, i en tvättanstalt, eller i ett värdshus. Han hade ännu inte fått nog — af mina råd, han behöfde mitt råd ånyo, och framlade skäl hvarföre jag skulle ge honom det. Valet af en hustru vore kanske något annat, 'sade han. Kanske borde han i den saken icke bedt mig om råd. Men säkerligen kunde en affärsman meddela råd om den affärsbransch, som vore bäst. Han sade, att han nyss ånyo läst min lilla 'Rådgifvare i alla lefnadslägen', och om den herrn, som skrifvit den, ej vore i stånd, att afgöra mellan cle respektive meriterna i en tvättaffär och en värdshusaffär, båda i samma stad, nå då hade han blott att säga, att alla kunskaper och vetenskaper i denna världen ej hade det ringaste praktiska värde.

»Visst syntes det lätt att ge råd i en sådan sak. Säkerligen kunde jag som erfaren affärsman bättre ge råd i denna sak, än detta aningslösa lam. Det skulle varit hjärtlöst att neka honom min hjälp. Så lofvade jag honom då att taga reda på saken och sedan lämna honom underrättelser.

»Han steg upp, skakade min hand och försäkrade mig om sin tacksamhet, som vore så stor, att han saknade ord för den. Sedan strök han bort en tår ur ögat och gick.

»Jag slösade bort en sådan rikedom af tankar på placerandet af dessa tusen dollars, som om jag velat grundlägga en bank med dem. På inga vilkor ville jag begå ännu ett Hannahstreck, ifall jag kunde undgå det. Jag studerade de papper, som Josiah lämnat kvar åt mig, men försökte ej att bilda mig en åsikt28 -

efter dem, tvärtom reste jag till Josiahs fädernestad och studerade båda affärerna på ort och ställe. Jag spelade den enfaldiga unga mannen, med litet pängar, och smög mig till betjäningens förtroende. Jag utstuderade halfva staden under förevändning, att jag höll på att skrifva Nya Englands handelshistoria, för hvilket ändamål jag behöfde några detaljer, och slutade alltid mina samtal med förfrågan, hvilket deras favoritvärdshus vore, och hvar de hälst läte tvätta sitt linne. Fjorton dar vistades jag i staden, och mesta delen häraf tillbrakte jag i värdshuset. På

lediga stunder smutsade jag ner mitt linne, så att jag kunde låta tvätta det i tvätthuset.

»Resultatet af mina forskningar var, att, så vidt på de två affärerna berodde, det ej fanns så mycket som ett sandkorn till skäl att föredraga den ena framför den andra. Allt berodde således på hvilken affär bäst passade familjen Hackett.

»Jag öfverlade. — En värdshusvärd är utsatt för stora frestelser. En svag menniska, som ständigt umgås med drinkare, kan slutligen bli drinkare själf. Nu var Josiah en i högsta grad svag människa. Vidare måste man betänka, att han hade en grälaktig hustru, och att hela hennes familj innästlat sig i hans hus. Det skulle alltså varit galenskap att placera Josiah vid skänkbordet.

»En tvättanstalt har däremot något mildrande. Sådant arbete fordrar många händer. Hannahs släktingar kunde få anställning i tvättanstalten och självfva förtjäna sitt lifsuppehälle. Hannah själf kunde bli af med sitt öfverflöd på energi, i det hon gjorde sig möda med att stryka så jämnt som möjligt, och Josiah kunde mangla. Den tanken framförde för mina ögon en älsklig bild af huslig lycka. Alltså: jag föreslog tvättanstalten. «

»Följande måndag skref Josiah till mig, att han köpt tvättanstalten. Men redan följande tisdag, läste29 -

jag i »Handelstidningen», att en af nutidens märkvärdigaste företeelser i Nya England vore den förvånande prisstegringen på hoteller och värdshus. På torsdagen säg jag i förteckningen på tvångs-auktioner ej mindre än fyra tvättanstalter uppförda. Bladet tillfogade som förklaring, att den amerikanska tvättindustrien låge i sina sista andedrag till följd af att den dukade under i konkurrensen med kinesiska tvättare. Jag gick ut och drack mig full.

»Lifvet blef en förbannelse för mig. Dagarne igenom tänkte jag på Josiah, och om nätterna drömde jag om honom. Tydligen hade jag, icke nöjd med att hafva varit orsaken till hans husliga olyckor, också beröfvat honom existensmedlen och gjort den gamla hyggliga sjömannens ädelmod värdelöst. Jag såg i mig själf endast den illvilliga fienden, som ihärdigt förföljde denna enfaldiga, men hyggliga karl, för att bringa elände öfver honom.

»Emellertid förgick tiden. Jag hörde ingenting mer hvarken från eller om Josiah, och slutligen kände jag mig befriad från denna börda.

»Ändtligen efter fem års förlopp kom han igen.

»Han kom bakom mig, just som jag skulle låsa upp dörren. Jag kände en osäker hand lägga sig på min arm. Natten var mörk, men en gaslyktas ljus visade mig hans ansikte, och jag igenkände det, trots röda fläckar och rinnande ögon. Jag tog honom omildt i armen och skuffade honom hastigt in i korridoren och sedan in i mitt rum.

»'Sätt er', dundrade jag till honom, 'och berätta mig genast det värsta!'

»Han ville just sätta sig ned på sin älsklingsstol, men jag kände, att om jag för tredje gången finge se honom tillsammans med denna stol, skulle det ske någon olycka. Så drog jag hastigt stolen undan honom, så att han satte sig på golfvet och utbröt i tårar. Jag— 30 —

lät honom sitta där, och med stapplande tunga berättade han snyftande sin historia för mig.

»Med tvättanstalten hade han kommit ur askan in i elden. En ny järnväg hade byggts och hela staden hade därigenom omdanats. Affärskvarteret hade flyttats norrut. Den trakt där värdshuset — just det värdshus, som jag till förmån för tvättanstalten hade ratat — förr stått, hade blifvit stadens kommersiella medelpunkt. Den man, som i stället för Josiah hade köpt det, hade gjort sin lycka med det. Den sydliga stadsdelen, där tvättanstalten befann sig, var bygd på träskmark, såsom det visade sig, och var därför mycket osund. Omsorgsfulla husmödrar hade därför naturligtvis ingen lust att skicka sin tvätt till en sådan pesthåla.

»Också andra bekymmer hade kommit till. Deras minsta — Josiahs solstråle, hans solstråle — hade fallit i tvättkitteln och skållat sig. Hannahs mor hade råkat i mangeln och blifvit en hjälplös krympling, som dag och natt behöfde omvårdnad.

»Under sådana repeterade olycksöden hade Josiah sökt sin tröst i glaset och blifvit en oförbätterlig supare. Han var fullt medveten om sitt elände och grät bittert. Han antog, att han på en plats som han tyckt om, till exempel

på ett värdshus, skulle hållit sig duktig och ordentlig. Den ständiga lukten af ångande linne och sjudande tvål hade något enerverande med sig.

»Jag frågade hvad kaptenen sagt till allt det där. Då utbröt han ånyo i tårar och sade, att han dött. Detta, sade han, förde hans tankar ånyo på ändamålet med hans besök. Den godhjärtade gamla vännen hade testamenterat honom femtusen dollars. Nu begärde han mitt råd, hur han skulle placera dem.

»Min första känsla var att döda honom på stället. Ack, om jag ändå hade gjort det! Jag beherrskade mig emellertid och stälde honom inför alternativet att— ii

endera kastas ut genom fönstret eller att ögonblickligen lämna mig genom dörren.

»Han förklarade, att han vore fullständigt beredd på att kastas ut genom fönstret, om jag blott först ville säga honom om han skulle placera sina pängar i Terra del Fuego Nitratkompaniet eller i Union-Paci-fikbanken. För öfrigt hade lifvet intet mera värde för honom. Det enda han ännu hade att önska här i lifvet vore, att denna lilla pänning placerades till hans älskades förmån, innan han skildes hädan.

»Han besvor mig att säga honom, hvad jag ansåg om nitraterna, hvarpå jag svarade, att jag ej vore sinnad att i det hänseendet lämna honom någon som hälst upplysning. Han tydde detta så, att jag ej hade något förtroende för nitiaterna, och meddelade mig sin afsikt att alltså placera pängarna i Union-Pacifikbanken.

»Jag sade honom, att om kan hade lust till det, så kunde han göra det.»

»Han studsade, någonting tycktes utarbetas i hans hjärna. Sedan smålog har, som om han kommit underfund med en sak och sade, att han nu trodde sig förstå mig. Jag vore mycket välvillig. Han skulle genast placera allt hvad han hade i Terra del Fuego nitratkompan iet.

»Därefter steg han upp — det kostade honom möda — och ville gå. Men jag höll honom tillbaka. Jag visste, lika bestämdt som att solen skulle gå upp i morgon, lika visst måste det kompani, som jag föreslagit honom, eller som han trodde att jag föreslagit honom, förr eller senare gå öfver ända. Min farmor hade hela sin lilla förmögenhet i Terra del Fuego nitratkompaniets papper. Att se henne på gamla dar i nöd och elände, var omöjligt för mig att höra, medan det var sak samma för Josiah hur han tedde sig. I hvad fall som hälst måste han förlora sina pängar. Alltså rådde jag honom att placera dem i Union-Pacifikbanken. Det gjorde han.Union-Pacifikbanken höll sig öfver vatten i halftannat år. Sedan började den vackla. Finansvärlden var utom sig. Denna bank hade alltid ansetts som den säkraste i hela landet, och förgäfves frågade man om orsaken till dess undergång, jag kände till den jag, men jag sade ingenting.

»Banken kämpade manhaftigt, men ödets hand låg tungt på den. Efter ytterligare nio månader kom kiachen.

»Med nitraterna — det förstås nästan af sig själf — hade det under hela tiden gått framåt med jättesteg. Då min farmor dog, ägde hon en million dollars. Hon testamenterade alltsamman till välgörande ändamål. Hade hon anat, på hvad sätt jag räddat henne från ruin, skulle hon sannolikt visat sig tacksammare.

»Några dar efter bankens fall instälde sig Josiah hos mig, denna gången hade han familjen med sig. Den utgjordes af sexton.

»Hvad skulle jag göra? Genom mig hade dessa människor steg för steg, förts mot undergångens brant. Jag hade förstört deras lycka och existensmedel. Det minsta jag kunde göra var att sörja för — ja för att de ej hungrade i hjäl.

»Allt det där var för sjutton år sen. Jag har alltjämt att sörja för deras existens, och mitt samvete lättas mer och mer, emedan det tyckes, som om de vore nöjda med sin lott. Nu äro de tjugutvå, och vi ha att vänta tillväxt i familjen nästa vår.»

»Det är min historia», sade han, »kanske förstår ni nu, hvarför jag blef så upprörd, då ni bad mig om råd. Af grundsats lämnar jag aldrig mer några råd. Aldrig!!»

Jag berättade historien för Mac-Shaughnassy. Han medgaf, att den var lärorik, och menade att han skulle komma

i håg. den. Han sade, att han skulle servera den åt några af sina bästa vänner, för hvilka den kunde vara mycket behöflig. — 33 —

II.

För att vara ärliga — på våra första sammankomster kommo vi ej långt. Det var Browns fel. Han började att berätta oss historien om en hund. Det var den gamla, gamla historien om hunden, som hvarje morgon gick till bagarboden med ett femöre i munnen, för hvilket han hvarje gång fick ett femöres-bröd i utbyte.

En morgon föll det bagaren in, att hunden inte skulle märka skilnaden, om han försökte bedraga det stackars djuret med ett tvåöres bröd. Men hunden sprang genast efter polis. Brown hade hört detta lilla skämt samma eftermiddag, och han var alldeles uppfyld däraf. För mig är det alltid en gåta, hvar Brown hållit hus de sista hundra åren. Han håller en kvar på gatan: — »Ack jag måste berätta dig något! — en dråplig historia!» Och så begynner han regalera dig mycket kvickt och smakfullt med en af fader Noacks mest bekanta ordlekar e'ler med en anekdot som Romulus berättade för Remus. Om någon berättade för honom historien om Adam och Eva skulle han bearbeta den till en roman.

Dessa urgamla saker uppger han vara egna lef-nadserfarenheter eller episoder i en af hans sysslingars lif. Det finnes ju vissa sällsamma rörande händelser, som hvarje mäniska anser sig själf hafva upplefvat eller åtminstone bevittnat. Jag har ännu aldrig under min promenad genom lifvet träffat på någon, som inte varit vittne till, hur en främmande herre flugit ner i en skottkärra från ett omnibustak. Halfva London måste ibland hafva farit från omnibustak ner i skottkärror och blifvit uppfiskadt igen vid kärrans ursljälpning.

Hit hör historien om damen, hvars gemål under natten hastigt blifvit sjuk på ett hotell. Hon springer ner för trappan, gör en senapsduk och störtar åter upp. I sitt nervösa tillstånd kommer hon in i orätt rum,— 34 —

lyfter upp sängtäcket och lägger kärleksfullt senapsduken på en främmande herre. Jag har hört historien så ofta, alt jag blir nervös hvar gång jag skall sofva i ett hotell. Hvar och en, som berättat historien för mig, har sofvit i rummet bredvid och vaknat af offrets skrik. Blott på det sättet fick han, berättaren, veta historien.

Brown begärde af oss att vi skulle tro, att det præhistoriska djur, som han berlittat om tillhört hans svåger och kände sig sårad, då Jephson — sotto voce -— mumlade, att Brown vore precis den tjuguåttonde människan, hvars svåger haft den hunden — för att ej tala om de hundrasjutton, som sjelfva ägt hunden.

Vi försökte därefter att ge oss till arbetet, men Brown hade alldeles bräkt oss ur koncptet. Det är en nedrighet att komma fram med hundhistorier åt oss syndiga människor. Man behöfver bara berätta en hundhistoria, så känner sig hvar och en herre inom hörhåll förpliktad att komma med en ännu galnare.

Där finns t. ex. en historia — jag kan ej gå i borgen för dess sanning, en pastor har berättat den för mig — om en man, som låg i de sista andedragen. Kyrkohärden i församlingen, en god, from man, satte sig vid hans säng och berättade en hundhistoria, för att roa honom. Knappt hade kyrkohärden slutat förr än den sjuke satte sig upp och sade: »Jag vet en ännu mycket bättre. Jag hade en gång en hund, en stor, brun, som sprang litet snedt på ena —»

Men ansträngningen öfversteg hans krafter, han föll tillbaka på kuddarna, och då doktorn böjde sig ned öfver honom, såg han att det ännu blott gälde minuter. Den goda gamla kyrkohärden steg upp, tryckte den stackars karlens hand. »Vi skola återse hvarann», sade han mildt.

Den sjuke vände sig om och såg tröstad och tacksam på honom: »Det gläder mig att höra de orden från er. Påminn mig om hunden.»— 35

Så aded han fredligt. Ett saligt leende lekte om de bleka läpparna.

Brown, som blifvit kvitt sin hundhistoiia och var tillfredsstäld, ville nu att vi skulle bli ense om vår hjältinna; men vi andra kände ingen lust att bli ense om någonting alls. Vi tänkte öfver alla de sanna hundhistorier, som någonsin kommit till våra öron och af-vägde, hvilken man snarast skulle kunna få någon att tro.

I synnerhet Mac-Shaughnassy blef med hvart ögonblick oioligare och nervösare. Brown slutade ett långt tal —

ingen hade hört på — med det stolta yttrandet: »Hvad lan man begära mer? Ämnet är totalt nytt, och karaktärerna äro alltigenom originella!»

Mac-Shaughnassy kunde inte mer andas. »Angående ämne», sade han och sköt sin stol något närmare bordet, »faller något mig in. Har jag egentligen nå'nsin berättat för er om min hund i Norwood?»

»Är det historien om bulldoggen?» frågade Jeph-son ängsligt.

o o

»Ja, det var en bulldogg», medgaf Mac-Shaughnassy, »men jag tror inte att jag nå'nsin berättat den för er.»

Vi visste af erfarenhet, att om vi diskuterade frågan längre, vi endast skulle förlänga våra kval, och därför läto vi honom få sin vilja fram.

»En mängd tjufvar», började han, »drefvo på senaste tiden omkring i vårt grannskap. Min far tyckte att det var tid på att skaffa en hund. Han ansåg att en bulldogg bäst passade för ändamålet och köpte det vildaste och mordlystnaste exemplar, som i hela näjden kunde fås.

»Min mor kände sig obehaglig! berörd då hon såg hunden. 'Du vill väl ple låta det odjuret löpa fritt omkring i huset?' sade hon. 'Han kommer att ta lif-* vet af någon. Det ser jag på hans ögon.'- 36 -

»'Det är just det jag vill', svarade min far. 'Han skall göra slut på tjufvarna.'

»'Jag kan inte höra dig tala så, Thomas', sade min mor. 'Det är dig inte likt. Vi ha nog rättighet att skydda våra ägodelar, men vi ha inte någon rättighet att taga lifvet af våra medmänniskor.'

»'Mina medmänniskor skall jag alltid älska, så länge de inte komma in i mitt kök, när de ingenting där ha att göra', svarade min far litet förargad. 'Jag skall nu genast anvisa hunden hans plats i diskrummet och om då en tjuf stökar omkring där — nå då blir det hans egen sak.'

»De gamla tvistade om hunden ungefär en månad. Pappa ansåg mamma öfverspänd och sentimental, mamma ansåg pappa tokig och hämdlysten. Under tiden fick hunden för hvar dag ett vildare utseende.

»En natt väckte mamma pappa och utropade ängsligt: 'Thomas, det är bestämdt en tjuf där nere. Jag har nyss hört det gå i köksdörren.'

»'Bra, bra, då tar hunden fatt på honom', mumlade pappa. Han hade ingenting hört och var sömn-drucken.

»'Thomas', sade min mor, 'jag ligger inte stilla här medan min nästa sönderslites af ett vildt djur. Om du inte vill gå ner och rädda hans lif, så gör jag det.'

»'Himmel och häl vete!' sade pappa och steg upp. 'Du inbillar dig alltid att höra buller. Jag tror ni fruntimmer går bara till sängs — för att sätta er upp och lyssna efter tjufvar.' Men för att lugna henne tog han på sig strumpor och kalsonger och gick ner.

»Det var blott alltför säkert, att min mor den gången hört rätt. Det var verkligen en tjuf i huset. Fönstret till skänkrummet var öppet och därifrån lyste det in i köket. Min far kröp sakta närmare och tittade genom den halföppna dörren. Där satt tjufven och åt kall stek och sylt och bredvid honom på golfvet satt den idioten till hund och viftade med svansen.»Min far blef så öfverväldigad häraf, att han glömde att hålla sig stilla.

»'Vänta, jag skall —' och han använde ett uttryck, som jag hälst vill bespara er, mina herrar.

- »Då tjufven hörde honom, tog han ett språng och försvann genom fönstret. Hunden tycktes vara förbittrad öfver att min far kört bort honom.

»Nästa dag förde vi hunden tillbaka till den vi köpt den af.

»'För hvad trodde ni', sade min far och gjorde våld på sig för att tala lugnt, 'för hvad trodde ni väl, att jag ville ha hunden?'

»'Ni,f sade hundhandlanden, 'ni sade att ni ville ha en bra gårdvar.'

»'Ja, det ville jag. En kamrat åt tjufvar ville jag inte ha. Jag sade nog inte åt er, att jag ville ha en hund, som från första ögonblicket slöt vänskap med den första bästa tjufven och gjorde honom sällskap, när han spisade kvällsvard, för att han ej skulle känna sig alltför ensam. Nå, hvad tror ni?' Och min far berättade om nattens tilldragelser.

»Mannen medgaf, att vi hade rätt till klagomål.

»'Jag skall säga er, hur det kommer sig. Min pojke Jim har dresserat doggen, och jag är rädd att den slyngeln mer har lärt honom att passa på råttor än tjufvar. Låt honom vara åtta dar hos mig, jag skall ställa allt till rätta.'

»Vi läto honom vara kvar, och när tiden var förliden fick vi honom tillbaka.

»'Nu skall ni tycka, att han är tillräckligt duglig', sade mannen, 'han är inte hvad man kallar en intelligent dogg, men det nödvändigaste har jag piskat i honom.'

»Min far ansåg det klokast att genast pröfva saken. Vi hyrde en karl, som för en shilling klef in genom köksfönstret medan hundhandlanden höll fast doggen. Hunden förhöll sig alldeles stilla tills man-- 38

nen lyckligt kommit in. Då gjorde han ett ilsket hopp. Hade ej kedjan varit stark, skulle karlen kommit att köpa sin shilling dyrt.

»Pappa var nöjd att han nu kunde gå lugnt till sängs. I samma mån hade min mors oro för tjufvar-nas välbefinnande ökats.

»Månader gingo förbi utan några händelser, men då sonderade en annan tjuf vårt hus. Denna gången kunde ingen vara i tvifvel om, att hunden gjoi"de någon nytta för sin föda. Bråket i bottenvåningen var förfärligt. Huset tycktes vilja rämna till följd af bullret af fallande kroppar där nere.

»Min pappa tog fatt i sin revolver och störtade ned; jag följde honom hack i häl. Hela köket var vändt upp och ned. Bord och stolar lågo huller om buller och på golfvet låg en karl som skrek på hjälp. Hunden stod öfver honom och höll honom i strupen.

»Min far höll revolvern för örat på mannen, medan jag med öfvermänsklig ansträngning drog bort vår räddare och band honom i diskrummet. Sedan tände jag gasen.

»Då märkte vi att herrn på golfvet var en polis.

»'Rättfärdiga himmel!' utropade min far och lät revolvern falla, 'hur i all världen kommer ni hit?'

»'Hur jag kommer hit?' svarade mannen i en ton af bitter men ej oberättigad ilska, medan han reste sig: 'På pliktens väg kommer jag hit! Jag ser hur en tjuf stiger in genom fönstret. Naturligtvis följer jag honom och smyger mig in efter honom.'

»'Fick ni fatt på honom?'

»'Om jag fick fatt på honom?' skrek karlen till honom. 'Hur kunde jag väl få fatt på honom, då er fördömda dogg där tog mig i strupen, medän den andre tände en cigarr och kilade ut genom bak* dörren ?'

»Hunden blef dagen därpå utbjuden till salu, men mamma bad, att vi skulle behålla honom. Hon hade— 39 —

med tiden lärt sig hålla af honom, emedan han lugnt lät baby dra sig i svansen. Djuret hade ingen skuld i misstaget, ansåg hon. Två karlar bröto sig nästan samtidigt in i huset. Han gjorde sitt bästa och anföll den ena. Att hans val föll på polisen i stället för på tjufven var mycket ledsamt, men det kunde händt hvilken som hälst hund.

»Men min far var emellertid förbittrad på det stackars djuret och satte samma vecka in en annons i 'Landtbrukaren'; djuret rekommenderades som mycket brukbart för hvarje företagsam medlem af förbrytare-världen. »

Sedan Mac-Shaughnassy sålunda fått skaffa sig luft, kom ordningen till Jephson. Denne berättade en pathetisk

historia om en hund, som en dag blifvit öf-verkörd vid stranden och fått ett ben afbrutet. En medicine studerande, som just gick förbi, tog honom med till lasarettet, där benet kurerades och han sköttes tills han var alldeles frisk och kunde skickas hem.

Det stackars djuret var fullt medvetet om det goda, man gjort det, och var den tacksammaste patient, som någonsin vårdats på lasarettet. En morgon såg underläkaren, som just tittade ut genom fönstret, hur hunden kom framåt gatan. Då hunden kom närmare, såg han ett femöre i hans käft. En katts mat-tal'rik stod just i vägen, och en stund tvekade hunden.

Men hans bättre natur segrade. Han sprang direkt till staketet vid lasarettet, stälde sig på båda benen och lät slanten falla ned i fattigbössan.

Mac-Shaughnassy blef mycket rörd af historien. Det visade ett så vackert karaktärsdrag hos den hunden, tyckte han. Djuret var en stackars utstött, hemlös varelse, som kanske aldrig förut i sitt lif ägt ett femöre och väl aldrig vidare skulle få något. Han sade, att denna hundens fenröre vore himlen kärare än den största donation från den rikaste grosshandlare.

Dë tre andra ville nu allvarligt gå till arbetet,— 40 —

men jag insåg inte riktigt nödvändigheten häraf. Jag hade också mina hundhistorier.

För flera år sen, gjorde jag bekantskap med en svartbrun tax, som bodde i samma hus som jag och ej tillhörde någon. Han hade befriat sig från sin ägare, i fall han alls haft någon, hvilket syntes tvifvelaktigt med hans impulsiva, självständiga karaktär. Den tiden gick han genom lifvet alldeles på egna ben. Han tillägnade sig förstugan som sofrum och intog sina måltider tillsammans med de öfriga invånarne i huset. Bestämda timmar för måltiderna brydde han sig inte om.

Klockan fem intog han alltid en tidig morgonrisp med Hollis, en ung ingeniör, som måste stiga upp klockan half fem och själf tillaga sitt kaffe, för att på slaget sex vara vid arbetet. Klockan half nio frukosterade han grundligare med mr Blain i första våningen och ibland gaf kan sig också in till Jack God-bert, som inte steg upp förr än klockan elfva — en förfärlig vana!

Under mellantiden till inemot fem, då jag drack en kopp té och åt en bit, försvann han regelmässigt. Hvart han tog vägen och hvad han gjorde under tiden, har aldrig någon erfarit. Godbert svor på, att han mött honom just som han kom ut ur en vexel-affär. Så osannolikt också detta påstående syntes oss i början, så vann det dock i sannolikhet, när vi tänkte på, hur stor hundens passion var för att snåla sig till och samla mynt.

Hans snålhet var verkligen alldeles märkvärdig. Han var en äldre hund, som var mycket väl medveten om sin värdighet; men om han hade utsikt att få en femöre, då sprang han så ifrigt omkring i cirkel för att fä tag på sin egen svans, att han slutligen själf knappt kunde skilja hufvud från svans.

Han lärde sig alltid själf konster, och gick sen från rum till rum för att visa dem. Hade han gått— 4i —

igenom sitt program, så satte han sig på bakbenen och tiggde. De unga herrarne plägade ge honom, och på det viset bör han under årens lopp ha samlat en förmögenhet.

En gäng såg jag honom stå just vid vår dörr midt i en stor människomassa, som beundrade en pudel, som vid ett positivs toner visade sina konster. Pudeln stod på hufvudet och sprang omkring på frambenen, medan han sträckte bakbenen upp i luften. Människorna skrattade, och då» han sedan med en trätallrik i munnen gjorde rond, skänkte de rikligt åt honom.

Då vår hund kom hem,, öfvergick han genast till de nya studierna, och redan efter tre dar kunde han stå på hufvudet och springa omkring på framtassarna. Första kvällen han visade det, förtjänade han femtio öre. Det måste varit mycket besvärligt för honom, som var så gammal och som hade sådan benägenhet för reumatism; men för pängar gjorde han allt. För en krona tror jag han skulle förskrifvit sin själ åt fan.

Han visste pängars värde. Om man i ena handen bjöd honom ett femöre och i den andra ett tioöre, så tog han

tioöret, och sen skar det honom i hjärtat, att han inte också kunde få femöringen. Man kunde lugnt låtit honom ligga tillsammans med en fårbog i ett rum, men att låta honom vara ensam med en portmonä hade varit oklokt.

Då och då kostade han något på sig, men det hände sällan. Tébröd var han alldeles vild efter, och ibland när han haft god förtjänst under veckan, hämtade han sig några. Men han afskydde att betala och gaf sig då alltid en vansinnig möda att slinka undan både med tébröden och slanten, och det lyckades honom ej sällan. Därvid gick han mycket enkelt till väga. Han gick in i boden och bar sitt femöre synligt för alla mellan tänderna, ett älskvärdt och mildt uttryck fanns i 'hans ögon. Han gick så' nära intill

tébröden som möjligt, lät ögonen kärligt hvila på dem, började gnälla, och bodägaren som trodde att han hade att göra med en ärlig hund, kastade till honom en tekaka.

För att få tag i kakan, måste ban naturligtvis låta femöret fara och nu började mellan honom och bodägaren en strid om myntet. Mannen försökte att ta upp det från golfvet; hunden lade tassen på det och morrade vildt. Om han kunde bli färdig med kakan förrän striden var slut, tog han upp slanten och kilade ut. Jag har upplefvat, att han kom hem full-proppad med tékakor och ännu hade den ursprungliga femöringen i käften.

Han blef så beryktad i hela grannskapet för sitt oärliga beteende, att de flesta säljare efter kort tid vägrade att alls betjäna honom. Endast de kroppsligt mycket viga försökte ännu att ta itu med honom.

Då dref han samma lek i trakter, dit hans rykte ännu inte nått, och sökte med förkärlek reda på bodar, som förestodos af nervösa fruntimmer eller reumatiska gamla herrar.

Man säger, att kärleken till pängar är roten och upphofvet till allt ondt. Hos honom tycktes den ha utrotat den sista kvarlefvan af riktiga grundsatser.

Slutligen kostade den honom också lifvet. Detta gick sålunda till: Vi sutto rökande och pratande i Godberts rum, och taxen visade åter sina konster. Den unga Hollis, som just var vid spendersamt lynne, hade som han själf trodde, kastat till honom ett femti-öre. Hunden snappade upp det och kröp under soffan. Så gjorde han det vanligen. Plötsligt for en tanke genom Hollis: han tog fram sina pängar och böljade räkna dem.

»Vid gud», utropade han, »jag har gifvit honom en tio-krona — kom hit Tiny!»

Men Tiny kröp endast längre in under soffan, enbart muntliga uppmaningar fingo honom ej ur fläcken.

Vi tillgrepo därför en hastigare metod och drogo fram honom vid halsbandet.

Han kom tum för tum närmare, morrade bestialiskt och höll Hollis' tio-kronstycke fast mellan tänderna. Först försökte vi att tala förnuit med honom. Vi erbjödo honom i ersättning en krona, men då såg han förolämpad ut. Vi försökte med en två-krona — vår ihärdighet tycktes endast tråka lit honom.

»Jag tror inte, att du någonsin får återse det där tiokronstycket», sade Godbèrt skrattande. Och alla hade mycket roligt åt saken med undantag af unga Hollis. Han däremot såg förargad ut, tog hunden från Godbert och försökte att dra myntet ur munnen på honom.

Men trogen sin ständiga grundsats, att inte ge ifrån sig något om det var möjligt att låta bli, höll Tiny fast myntet, tills han slutligen i fruktan att småningom men säkert förlora sin fångst, tog till ett sista förtvifladt medel och sväljde det, men det fastnade i halsen, och han började få kräkningsrörelser.

Vi blefvo alla rädda, att det skulle gå honom illa. Han var en lustigkurre och vi ville inte att något ondt skulle hända honom. Hollis störtade in i sitt rum och hämtade en lång tång och vi andra höllo fast den lilla girigbuken medan Hollis bemödade sig att befria honom från anledningen till hans lidande.

Men den stackars Tiny missförstod våra afsikter. Han tänkte fortfarande, att vi villa tillägna oss hans inkomst och stred lidelsefullt emot. Genom hans stretande fastnade myntet allt mer, och han dog, trots våra bemödanden — ett offer för lidelsefull girighet.

III.

Vår hjältinna gjorde oss mycket bekymmer. Brown begärde, att hon skulle vara ful. Browns största ärelystnad är nämligen att vara originell. Därvid går han så till väga, att han tar det icke-originella i peruken och vänder upp och ned på det. Om man skänkte Brown en liten planet, med hvilken han kunde göra och låta som honom lyste, så skulle han göra natten till dag och sommaren till vinter. Och han skulle låta alla herrar och damer gå på hufvudet, och skaka hand med fötterna. Hans träd skulle vända rötterna upp i luften, och den gamla tuppen skulle få lägga äggen, medan hönsen finge sitta på gärdsgården och gala. Då skulle han komma till oss jordinvånare och säga: »Ser ni, sådan originell värld jag har skapat! Min ur-egna idé!»

Det finns för öfrigt också andra människor, hvilkas idé om originalitet tyckes vara af samma sort.

Jag känner en liten flicka, som härstammar från en gammal familj af politici. Den ärfda instinkten är så starkt utvecklad hos henne, att hon är alldeles oduglig att tänka själfständigt. I smått som stort kopierar hon sin äldre syster, hvilken mera brås på modern. Om hennes syster vid kvällsvarden två gånger tar pudding, gör hon det också. Om hennes syster inte är hungrig och inte äter någonting, går hon också till sängs utan kvällsvard.

Barnets brist på karaktär gjorde modern bekymmer, ty hon sätter ej värde på politiska dygder.

En afton tog hon således barnet i knät och talade allvarsord med henne.

»Försök nu en gång att själf tänka», sade hon. »Gör inte alltid detsamma som Jessie gör. Det är dumt. Ha då en enda gång en egen tanke. Var en liten smula originell.»— 45 —

Barnet lofvade att försöka det och gick eftertänksamt till sängs.

Följande morgon stodo på frukostbordet ett fat med lax och ett med njurkalfstek. Barnet svärmade för lax, hvaremot njurkallstek var henne nästan ännu mer motbjudande än salt fläsk. Det var det enda, hvarom hon hade en egen åsikt.

»Ett stycke lax, eller ett stycke njurkalfstek?» frågade modern, i det hon först vände sig till den äldre systern.

Jessie var ett ögonblick tveksam, och under tiden voro den yngre systerns ögon ängsligt riktade mot henne.

»Om jag får lax, mamma lilla», sade slutligen Jessie, och den yngre dottern vände sig bort för att dölja sina tårar.

»Du vill naturligtvis ha lax, Brixie?» sade modern, hon hade ingenting märkt.

»Nej, tack, lilla mamma», svarade den lilla hjältinnan. Hon undertryckte en suck och sade, med darrande, undergifven röst:

»Om jag kan få njurkalfstek.»

»Men jag trodde, att du inte kunde fördra det», sade modern öfverraskad.

»Ja, mamma Kila, inte bryr jag mig mycket om det.»

»Och lax tycker du så mycket om.»

»Ja, mamma lilla.»

»Nå, hvarför i all värden vill du då inte ha det?»

»Emedan Jessie vill ha lax, och du sade. åt mig att vara originell.» Den stackars flickan utbröt i tårar; originaliteten kostade henne allt för mycket. —

Vi andra tre vägrade att offra oss på Browns originalitets altare. Vi kommo öfverens om att låta oss nöjas med den vanliga vackra flickan.

»God eller dålig?» frågade Brown.

»Dålig», sade Mac-Shaughnassy med eftertryck. »Hvad tycker du, Jephson?»- 46 •

»Hm», sade Jephson, tog pipan ur munnen, och talade med den sömnigt melankoliska ton, som alltid är egendomlig för honom antingen han berättar ett karnevalsskämt eller en begrafningshistoria, »hm, inte alldeles

dålig. Dålig med go:7a instinkter, som äro under sträng själf kon'roll.»

»Jag skulle vilja veta», funderade Mac-Shaughnassy eftertänksamt, »hvarför dåliga människor alltid äro så mycket intressantare än goda.»

»Jag tror orsaken vara lätt funnen», sade Jephson, »man är inte säker på dem, de hålla oss i spänning. Det är samma skilnad som mellan en from, lugn förhyrd häst och en ung eldig fåle med egna idéer i skallen. Den ena är bekväm att rida på, men den andra ger öfning. Om man från böljan väljer en hjältinna som är perfekt dygdig, gör man historien fullfärdig redan från första kapitlet. Hvar och en vet, hur hon skall uppföra sig under alla möjliga tänkbara förhållanden och omständigheter. Vid hvarje tillfälle kommer hon att göra det samma — nämligen det rätta.

»Är hjältinnan däremot dålig, kan man aldrig bestämdt veta hvad som kan hända. Af de femtio möjligheter som erbjuda sig, kan hon välja den påbjudna, men hon kan också komma att välja någon af de fyrtionio förbjudna. Man hälles i spänning. Det v är saken!»

»Det finns också goda hjältinnor som äro intressanta», sade jag.

»Ibland — till exempel när de göra någonting orätt», menade Jephson. »En permanent otad/ig hjältinna blir man nervös af, liksom den stackars Xan-tippa blef nervös af Sokrates, liksom de öfriga gossarna i skolan bli det af den otadlige. Tänk på den typiska romanhjältinnan i adertonde århundradet! Hon träffade aldrig sin älskade utan att försäkra honom, att hon aldrig kunde bli hans, och vanligtvis grät hon hela— 47 —

tiden, som rendez-vous-et räckte. Hon glömde aldrig att blekna, när hon såg blod, eller att i de olämpligaste ögonblicket falla afsvimmad i hans armar. Hon var fast besluten att aldrig gifta sig utan sin fars medgifvande, och var likaså fast besluten att aldrig gifta sig med någon annan än den, om hvilken hon visste, att hennes far aldrig skulle ge henne åt. Hon var en engel och nästan lika ointressant som profeten i sitt eget hemland.»

»Du talar, som jag hoppas, inte om goda kvinnor såsom sådana», anmärkte jag med värdighet. »Du talar om de föreställningar, som dumhufvuden göra sig om goda kvinnor.»

»Naturligtvis», svarade Jephson, »jag vet också verkligen inte, hvad en god kvinna är och anser problemet vara alltför djupt och kompliceradt, för att jag någon skulle våga döma om det. — Jag tillåter mig endast tala om de kvinnor, som motsvarade den allmänna uppfattningen om kvinlig fullkomlighet på den tiden dessa böcker skrefvos. Dygd är ett relativt begrepp. Den växlar med hvarje tidsålder och hvarje himmelstreck, och det är dina 'dumhufvuden', som äro orsaken därtill. I Japan skulle man kalla den en 'god' flicka, som sålde sin heder för att gagna sina gamla fattiga föräldrar. På vissa gästfria öar i den heta zonen går den 'goda' frun i sin gästvänlighet mot makens vänner längre än vi anse vara absolut nödvändigt. I de gamla hebreernas dagar ansågs Judit för en 'god' kvinna, emedan hon mördat en sofvande man, och Sarah riskerade ej att förlora sina medborgares aktning, då hon förde Hagar till Abraham. Undex adertonde århundradet ansågs i England omänsklig enfald, en nästan oupphinnelig grad af slöhet vara kvinlig dygd par excellence — och i verkligheten är ju saken likaså nu — och författarne, som ju i alla tider varit den offentliga meningens tjänstvilligaste apor, ha utstyrt sina marionetter motsvarande detta ideal. Nu för tiden är besök hos- 48 —

de futtiga den mest omtyckta dygden, och alltså göra våra hjältinnor besök hos de fattiga och äro 'goda mot fattiga'.»

»Hur nyttiga de fattiga ändå äro», anmärkte Mac-Shaughnassy, tämligen utan öfvergång. Därvid lade han sin fot på kaminkransen och välte stolen så långt bakåt, att det väckte allas våra farhågor. »Jag tror att vi skriblerande människobarn aldrig fullt kunna fatta, hur mycken tack vi äro skyldiga de fattiga. Hvad skulle bli af våra änglagoda hjältinnor eller af våra ädelmodiga hjältar, om vi ej hade de 'fattiga'? Vi måste visa att den älskvärda flickan är lika god som skön. Hvad gör vi då? Vi hänga en korg med stekta kycklingar och fylda vinflaskor på hennes arm, sätter en förtjusande halmhatt på hufvudet på henne och låter henne göra besök hos de fattiga. Hur bevisa vi att vår hjälte, som förefaller vara slyngelaktig, är en ädel ung man i botten? Helt enkelt genom att låta honom vara god mot de fattiga.

»De äro lika nyttiga i verkliga lifvet som i böcker. Hvad tröstar bankiren, när skådespelaren, som förtjänar åtti pund i veckan, inte betalar honom sina skulder? Jo, han läser i teatertidningarne de med loford späckade berättelserna om den ädle mannens ständiga godhet mot de betryckta. Hvad lugnar det spaka, men irritterande samvetets röst, när det lyckats oss utföra någon särskildt profitabel svindel? Jo det ädla beslutet att skänka tio procent af nettobehållningen åt de fattiga.

»Hvad gör en karl, när han känner, att han börjar bli gammal, och att det är tid lör honom att allvarligt tänka på att försäkra sig om en bra plats i den andra världen? Jo, han blir med ens välgörande mot de fattiga. Om de fattiga ej funnes, som han kunde visa sin kärleksfullhet mot, hvad återstode honom då? Hur kunde han bättra sitt lefverne? Det är en stor lättnad att tänka sig, att de fattiga alltid fin-40 —

bas titi hands åt öss. De äro de stegar, på hvilka vi klättra upp till himmelen.»

Under några ögonblick herrskade tystnad, under hvilken tid Mac-Shaughnassy bolmade ut störa rökmoln i luften. Sedan <sade Brown: »Jag känner till ëii verkligt egendomlig händelse, som nära hör ihop med den här saken! En kusin till mig var egendomsagent i en liten landsörtstad, och bland hus, som han disponerade öfverj befann sig en gammal mycket vacker egendomj som åratal igenom icke funnit någon köpare. Han hade redan uppgifvit hoppet att få sälja den, då en dag en äldre dam i förnäm toilett körde fram för hans hem, för att tala med honom om den egendomen. Hon sade; att hon under en resa i den delen af landet förra året tillfälligtvis kommit att se egendomen och blifvit hänförd af dess vackra läge. Hon tillade, att hon sökte en stilla plats där hon kunde slå sig ned och tillbringa återstoden af sina dagar i lugn, och denne egendom tycktes henne särdeles passande för ändamålet.

»Min kusin som var alldeles säll öfver den lyckliga tillfällighet, som skaffade honom en köpare, förde henne genast i sin vagn till egendomen, som låg ungefär en mil från staden, och de beskådade den gemensamt. Min kusin blef allt vältaligare, ju längre han talade om egendomens utomordentliga fördelar. Han betonade stillheten och det afskilda läget, grannskapet — men det ej alltför nära grannskapet — till kyrkan, det lämpliga afståndet från byn.

»Allt häntydde på en tillfredsställande öfverenskommelse. Damen tilltalades utomordentligt af läget och omgifningen, och hon var alldeles förtjust i huset och trädgården. Priset fann hon alldeles tillbörligt.

»'Nå och nu mr Brown', sade hon, när de stodo utanför trädgårdsgrinden, 'hvilka fattiga finnes det här?'

»'Fattiga?' svarade min kusin, 'fattiga finns det inte här'.

4 5° -

»'Inga fattiga?' utropade damen, 'inga fattiga, inga i byn och inte häller annorstädes?'

»'I en omkrets af en half mil skall ni inte finna en enda fattig', svarade min kusin stolt. 'Ser ni min nådiga, det här är ett föga befolkadt och utomordentligt rikt stycke land, och framför allt gäller det om detta distrikt. Här finns ingen enda familj, som inte har en relativt ganska tillfredsställande inkomst att lefva på.'

»'Det gör mig ondt', sade damen besviken. 'Med undantag af detta enda förhållande, tilltalar mig egendomen utomordentligt.'

»'Men, nådig fru', utropade min kusin, som för första gången blef vittne till ett sådant begär efter fattigt folk, 'ni vill väl inte därmed säga, att ni önskar hit fattigt folk? Vi ha alltid ansett det som en alldeles särskildt god egenskap hos den här egendomen — ingenting finns som kan stöta ögat, ingenting som kan såra känsliga hjärtan.'

»'Min goda herre', svarade damen, 'jag skall vara fullt öppen. Jag är en gammal dam, och min forntid har kanske inte alltid varit sådan den borde ha varit. Det är min önskan att — hm — utjämna min ungdoms dårskaper genom välgörenhet. Därför måste jag vara omgifven af ett visst antal behöfvande fattiga. Jag hade förutsatt att jag i denna trakt skulle finna den riktiga procenten fattigdom och elände. Då skulle jag köpt huset utan tvekan. Som det nu är, måste jag olyckligtvis se mig om på annat håll.'

»Min kusin förlorade fattningen och sade. 'Det finns en mängd fattiga i staden, däribland högst intressanta fall, och ni kunde få öfverta dem allesamman. Ni skulle inte alls stöta på något motstånd.'

»'Jag tackar er', sade damen, 'men jag kunde inte hvarje gång fara till staden. De måste bekvämt kunna besökas i vagn, annars äro de inte till någon nytta för mig.'- 51 —

»Min kusin marterade på nytt sin hjärna. Det låg inte i hans lynne, att låta en köpare slippa ur händerna på sig, så länge han kunde undgå det. Ändtligen flög en lysande idé genom hans hufvud. 'Jag vet hur vi ska ställa till', sade han. Tå andra sidan om byn ligger ett stycke ödelandj som man aldrig kunnat göra något af, ty det är träskigt. Om ni så önskade, kunde vi lätt slå upp ett dussin — billiga — kojor dän Det vore ju i visst hänseende fördelaktigt om man bygde dem litet dragiga och osunda. Sedan kunde man sörja för att få dit en del fattigt folk.'

»Damen öfverlade ett ögonblick, och tanken tycktes henne tilltalande;

»'Ni ser', fortfor min kusin, för att smida medan järnet var varmt, 'att med detta tillvägagångssätt kunde ni själf få söka ut era fattiga alldeles efter behag. Vi skulle sörja för tilltalande, snygga, tacksamma fattiga och på allt sätt försöka göra saken angenäm för er.'

»Samtalet slutade med att damen mottog min kusins anbud och gaf honom en lista på fattiga, sådana hon ville ha dem. Hon valde en sängliggande gammal kvinna (hälst lutheranska); en lam gammal man; en blind, som man måste föreläsa åt; en atheist, ej obenägen att låta omvända sig; två krymplingar; en supig far, lätthandterlig och villig att låta tala med sig; en otreflig gammal slyngel, som fordrade mycket tålamod; två familjer med många barn och fyra familjer af vanlig sort.

»Min kusin mötte svårigheter, då han skulle välja den supiga fadern. De flesta supiga fäder, med hvilka han talade i saken, hade en aversion emot att låta tala med sig. Efter mycket sökande upptäckte han emellertid en vekhjärtad liten man, som, sedan han fått veta damens anspråk och välvilliga afsikter, åtog sig att inlära det nödvändiga för den lediga platsen, och förpliktade sig, att åtminstone en gång i veckan dricka sig full. Han sade, att han till en början ej— 52 —

kunde utlofva mer än ett rus i veckan, alldenstund han olyckligtvis hade en stark fysisk motvilja mot alkoholhaltiga vätskor, hvilken han vore tvungen att först öfvervinna. När han mera vant sig vid dem, skulle det nog gå bättre.

»Med den oangenäma gamla slyngeln hade min kusin också svårigheter. Det var svårt att finna den riktiga graden af oangenämhet. Många voro verkligen riktigt obehagliga. Han valde slutligen en afsigkom* men åkardroskkusk med radikala åsikter, som fasthöll vid uppgörandet af ett treårigt kontrakt.

»Planen visade sig utomordentligt praktisk och har stått profvet ända tills nu, såsom min kusin påstår. Den supiga fadern har fullständigt öfvervunnit sin motvilja mot alkoholhaltiga drycker. Han har nu under tre veckors tid inte en enda gång varit nykter och har nyligen kommit därhän att prygla upp sin hustru. Den obehagliga gamla slyngeln uppfyller fullständigt sin roll och har arbetat upp sig" till hela byns förkroppsligade plågoris. De öfriga ha lefvat sig in i den ställning, som de åtagit sig, och uppfylla sina plikter. Damen besöker dem hvarje förmiddag och är ytterst välgörande. De kalla henne 'vår välgörarinna', och hvar och en välsignar henne.»

Så berättade Brown och lagade i ordning ett glas whisky åt sig med den självtillfredstälda minen hos en välvillig man, som är i färd med att belöna någon för en god gärning. Därefter harklade sig Mac-Shaughnassy och berättade:

»Jag känner också till en historia om samma sak», sade han. »Den tilldrog sig i en liten by i Yorkshire, en fredlig, stilla plats, där lifvet föreföll något enformigt. Men en vacker dag kom en ny pastor dit, han förde lif med sig till byn. Han var en nätt ung man, och som han hade en ansenlig enskild förmögenhet, blef han snait en af alla eftersökt äktenskaps-kandidat. Hvartenda ogift kvinligt väsende på stället styrde obarmhärtigt löst på honom.

»Men vanliga kvinliga behag tycktes ej utöfva någon tilldragningskraft på honom. Han var en allvarlig och strängt tänkande ung man.. En gång då samtalet (tillfälligtvis) behandlade ämnet 'kärlek', hördes han säga, att han

aldrig skulle känna sig hänförd endast af skönhet och yttre behag. Det som kunde fängsla honom, sade han, vore kvinlig godhet — mildhet och vänlighet mot de fattiga.

»Det fick kjolarna att fundera på. De sågo att deras kokkonst och sällskapstalanger fört dem på villovägar. Den trumf som de måste spela ut hette 'fattiga'.

»Men därvid visade sig genast en svårighet. Det fanns blott en enda fattig i hela församlingen, en sur gammal gosse, som släpade fram sitt lif i en förfallen koja bakom kyrkan, och femton handfasta fruntimmer (elfva unga flickor, tre gamla fröknar och en enka) hade för afsikt att vara barmhärtiga mot honom.

»Miss Simmonds, en af de gamla fröknarna, gaf sig först i slang med honom och började med att två gånger om dagen utfodra honom med buljong; därefter trakterade enkan honom med portvin och ostron. I veckans sista dagar infunno sig de öfriga hos honom och uttalade sin önskan att stoppa honom full med köttsoppa och kycklingar.

»Den gamla karlen var strarq. Han var van att någon gång få en liten säck kol, som beledsagades af en lång föreläsning pm hans synder och af en flaska fläderté. Denna plötsliga öfversvämning från försynens sida gjorde honom alldeles perplex. Han sade emellertid ingenting, utan fortfor att stoppa i sig så mycket af alltsammans, som han kunde på något vis tåla vid. Efter en månads förlopp var han så fet, att han inte längre kunde komma ut genom sin egen dörr.

»Konkurrensen mellan kjolarna blef dagligen hetare.— 54 —

Slutligen spelade den gamla karlen den förnäma mannen och gjorde dem lifvet surt. Han lät dem skura sin koja och koka sin middag, och när han var trött på deras sällskap, lät han dem arbeta i trädgården.

»De knorrade, och en gång hörde man till och med ryktet om en slags strejk; men hvad skulle de göra? Han var den enda fattiga på långa vägar i näjden, och det visste han. Han hade monopol, och liksom all andra monopolägare missbrukade han sin ställning.

»Han lät dem uträtta kommissioner, och på deras bekostnad inköpa varor åt honom. En gång skickade han till och med bort miss Simmonds för att från värdshuset hämta åt honom hans flaska öl för kvällen. Först sade hon förbittrad nej åt uppdraget, men då sade han helt lugnt, att om hon visade sig motspänstig, vore det sista gången hon satt sin fot inom hans dörr. Om ej - hon ville gå, funnes tillräckligt många andra som med glädje vore beredda att göra det. Det visste hon och gick.

»De hade också föreläst för honom — goda böcker med uppbygglig tendens. Men nu lät han inte det passera längre. Han sade, att han inte hade någon smak för söndagsskolsladder. Han tyckte om det pikanta. De skulle föreläsa franska romaner och sjömanshistorier, hälst så naturalistiska som möjligt. 'Men de finge akta sig för att hoppa öfver något, han skulle nog få reda på det.

»Också lät han dem förstå, att han tyckte om musik. Då förenade sig några bland dem och köpte ett harmonium åt honom. De hade för afsikt att sjunga psalmer för honom och spela religiösa melodier, men han tänkte annorlunda om den saken. Hans smak var 'Kärlek måste vi ha, om än aldrig så litet', och 'J ag har superat helaste natten' i körsång med dans och högt lyftade kjolar. Qch det måste de exekvera. *»Hvilka excesser detta tyranni slutligen skulle fört till, är svårt att säga, om ej en händelse inträffat, som tidigt gjorde slut på hans makt. Det var pastorns plötsliga och något oväntade giftermål med en skön kafé-chantantsångerska, som hade uppträdt i en stad i grannskapet. Han öfvergaf sitt embete, emedan hans fru inte visade någon smak för att bli prästfru. Hon sade att det inte konvenerade henne att springa omkring till de fattiga.

»Med pastorns bröllopp upphörde för den stackars gamla gossen den korta tiden af vällefnad. Man stoppade in honom på ett fattighus och lät honom knacka sten.»

Då Mac-Shaughnassy slutat sin historia, tog han sina fötter från kaminkransen och började gnida sina insomnade ben. Jephson begagnade tillfället och började berätta historier.

Men ingen föll det in att skratta åt Jephsons historier, ty de rörde sig ej om rikas välgörenhet mot fattiga — en dygd, som hastigt och rikligt afkastar räntor — utan om fattigas välgörenhet mot fattiga, en mindre lönande kapitalplacering, öfverhufvudtaget en helt annan sak.

De fattiga — jag menar ej dem, som göra mycket väsen däraf och äro fattiga till yrket, utan jag menar de stilla, kämpande fattiga — är man väl dock skyldig respekt. Man ärar dem som man ärar en sårad soldat.

I den fortgående striden mellan människan och naturen stå de fattiga alltid i förtruppen. De dö i löpgrafvarna, och vi marschera fram med fladdrande fanor och klingande spel öfver deras kroppar.

Man kan ej tänka på dem utan en obehaglig känsla och icke utan att skämmas litet öfver sitt eget lugna, behagliga lif. De äro ju utsatta för alla slagen. Det är som om man ständigt gömde sig i tälten medan kamraterna i förtruppen fäkta och falla.

De blöc(a qch falla där helt tyst. Naturen med- 56 •

dess grymma klubba »De starkare öfverlefva striden», och civilisationen med s!tt mordiska svar »Anbud och efterfrågan» slå dem tillbaka. De vika endast steg för steg och strida in i det sista. Men vägen är dyster och mörk och ej nog målerisk för det heroiska.

Jag kommer ihåg en gammal bulldogg, som jag en söndagskväll såg på tröskeln till en liten butik. Hon låg alldeles stilla och såg litet sömnig ut, och som hon såg elak ut rörde ingen vid henne. Människorna gingo ut och in öfver henne, och därvid fick hon ibland en spark, och då andades hon litet starkare cch hastigare.

Slutligen kände en förbigående någonting fuktigt under sina fötter. Han såg efter och märkte att han stod i en blodpöl. Då han såg närmare efter såg han att blodet flöt i en tjock, mörk ström från den sida af hunden, på hvilken hon hvilade.

Då bockade han sig ned och beskådade hunden, och hunden öppnade sömnigt ögonen och utstötte ett tjut, som skulle betyda glädje eller förargelse och afled.

En mängd människor församlade sig. Man lade den döda hunden på sidan och upptäckte ett förfärligt sår, ur hvilket det kom fram var och blod. Butikägaren sade att djuret legat där mer än en timme.

Jag har känt fattiga som dogo på samma förbittrade stilla manér — icke de fattiga, som damen i fina handskar eller herrn i rik bäfverpels känna till och vilja känna till, icke de fattiga med nummer och tig-garbössor, icke de fattiga, som med hungriga blickar slinka omkring folkköken och vid fromma tésammankomster sjunga koraler; utan de fattiga, hvilkas historia endast berättas, då liksyningsmannen frågar efter den, de tysta, stolta fattiga, som hvarje morgon vakna för att tills de gå till sängs strida med döden, och som, när döden ändtligen besegrar dem och lägger ned dem på den fuktiga marken i deras kvafva koja, likväl dö med sammanbitna tänder.— 57 —

Då jag bodde i östra delen af London lärde jag känna en gosse. Han var ingalunda någon älskvärd gosse, var inte häller fullt så snygg som gossarne i de fromma anstalterna. Jag hörde till och med hur en matros på öppen gata ropade på honom och förehöll honom hans oanständiga uttryck.

Han bodde med sin mor och den minsta, ett dibarn på fem månader, i en källare i någon af sidogatorna. Hvad som blifvit af fadren vet jag inte. Jag vill minnas att han blifvit »väckt» och att han begifvit sig af på resor för att »väcka» andra. Gossen förtjänte som springpojke fem kronor i veckan. Modren sydde kalsonger, och de dagar hon kände sig särdeles frisk och kraftig, kunde hon hinna till en förtjänst af sjuttiofem öre eller högst en krona. Olyckligtvis fanns det emellertid dagar då alla de fyra kala väggarne dansade kring och ljuset tycktes vara en svag ljusglimt, som var långt, långt borta. Och det upprepades så ofta att familjeinkomsterna ofta blefvo betydligt afknappade.

En natt dansade väggarne allt vildare och vildare tills de slutligen alldeles dansade bort och ljuset sköt upp genom taket och långt bort och blef en stjärna. Och kvinnan kände att det nu var tid att lägga bort sömnaden.

»Jim», sade hon — hon talade mycket sakta och gossen måste böja sig ned öfver henne för att förstå — »om du

raspar upp madrassen i midten så hittar da några kronor. För länge sedan lade jag dem undan. Med dem kan du betala min begrafning. Och Jim, du måste åtaga dig den lille. Du får inte låta honom tas in på barnhuset.»

Jim lofvade det.

»Säg 'vid Gud' Jim.»

»Vid Gud, mor.»

Sedan kvinnan sålunda ordnat sina jordiska angelägenheter lade hon sig tillbaka och döden kom.

Jim höll sin ed. Han fann pängarne och begrof- 58 •

sin mor. Sedan lassade han sitt pick och pack på en kärra och flyttade till en billigare bostad, ett gammalt förfallet uthus, för hvilket han betalade en krona i veckan i hyra.

Halftannat år lefde han där med den lille. Hvarje morgon förde han barnet till en barnkrubba, och hämtade det därifrån hvarje kväll när han kom från sitt arbete. Därför betalade han dagligen fyrtio öre och häri var litet mjölk inbegripen. Hur han af återstoden på de två kronorna lyckades lifnära sig själf och till större delen den lille, kan jag ej säga. Jag vet blott att han gjorde det och att ingen människa hjälpte honom med det, eller ens visste att någon hjälp behöfdes. Han matade barnet, bar det timmar igenom upp och ned i rummet, tvättade det, det vill säga, då och då, och tog det hvarje söndag ut i fria luften.

Trots all denna omsorg »kolade» för att begagna Jims eget uttryck den stackars masken af efter nämnda tid.

Liksyningsmannen ransakade Jim mycket strängt. »Om du tagit nödiga mått och steg, kunde barnet varit vid lif.» (Han tycktes ha den märkvärdiga åsikten, att det varit bättre om barnet fått bli vid lif. Liksy-ningsmän ha ofta så egendomliga åsikter). »Hvarför gick du inte till rotemannen?»

»Därför att jag inte är någon fattig», sade Jim, mörkt. »Jag har lofvat min mor, att jag aldrig skulle ha det till barnhuset. Det har också inte kommit dit.»

Händelsen tilldrog sig lyckligtvis under parlamentssommarferierna och så hade kvällstidningarne tid att åtaga sig saken och att göra en vacker historia af den. Jim blef en hjälte, så vidt jag kan minnas. Godhjärtade människor skrefvo, att någon — till exempel regeringen eller någonting i den stilen — borde göra något för honom, och alla föllo öfver komunalnämnden. Jag tror verkligen att Jim kunnat få något verkligt gagn af allt c[et där, om blott rörelsen- 59 -

räckt litet längre. Men olyckligtvis, just som rörelsen var lifligast, kom en pikant skiljsmessoprocess och drog den allmänna uppmärksamheten till sig, och Jim blef utträngd och glömd.

Jag berättade min historia sedan Jephson var slut med sin, och då jag upphörde, sågo vi att klockan redan var nära ett. Alltså var det för den gången för sent att vidare arbeta på romanen.

IV.

Vår nästa sammankomst ägde rum i mitt »flytande hem». Brown var först emot att jag alls flyttade öfver dit. Han ansåg att ingen finge öfverge staden så länge romanen ännu vore under arbete.

Mac-Shaughnassy däremot var af den åsikten, att vi skulle komma att arbeta bättre i det fria. Han själf kände sig aldrig så upplagd att skrifva ett stort arbete, påstod han, som då han låge i en hängmatta emellan susande löf, den djupblåa himmelen öfver sig och en karafin islemonad bredvid sig. Funnes en hängmatta inte till hands, ansåg han en hvilstol var ganska ägnad att muntra en till andligt arbete. Han uppmanade mig att i romanens intresse ta med åtminstone en hvilstol och en hel mängd lemonad.

Jag kunde ej inse skälet hvarför vi inte lika väl skulle kunna tänka i mitt »flytande hem» som någon annorstädes och därför beslöts det, att vi skulle flytta ut, och att de andra då och då skulle hälsa på; då skulle vi sätta oss ned och anstränga oss.

»Det flytande hemmet» var Ethelbertas idé. Vi hade föregående sommar framlefvat en dag ombord på - 59 -

räckt litet längre. Men olyckligtvis, just som rörelsen var lifligast, kom en pikant skiljsmessoprocess och drog den allmänna uppmärksamheten till sig, och Jim blef utträngd och glömd.

Jag berättade min historia sedan Jephson var slut med sin, och då jag upphörde, sågo vi att klockan redan var nära ett. Alltså var det för den gången för sent att vidare arbeta på romanen.

IV.

Vår nästa sammankomst ägde rum i mitt »flytande hem». Brown var först emot att jag alls flyttade öfver dit. Han ansåg att ingen finge öfverge staden så länge romanen ännu vore under arbete.

Mac-Shaughnassy däremot var af den åsikten, att vi skulle komma att arbeta bättre i det fria. Han själf kände sig aldrig så upplagd att skrifva ett stort arbete, påstod han, som då han låge i en hängmatta emellan susande löf, den djupblåa himmelen öfver sig och en karafin islemonad bredvid sig. Funnes en hängmatta inte till hands, ansåg han en hvilstol var ganska ägnad att muntra en till andligt arbete. Han uppmanade mig att i romanens intresse ta med åtminstone en hvilstol och en hel mängd lemonad.

Jag kunde ej inse skälet hvarför vi inte lika väl skulle kunna tänka i mitt »flytande hem» som någon annorstädes och därför beslöts det, att vi skulle flytta ut, och att de andra då och då skulle hälsa på; då skulle vi sätta oss ned och anstränga oss.

»Det flytande hemmet» var Ethelbertas idé. Vi hade föregående sommar framlefvat en dag ombord på— 6o —

en båt tillhörig en af mina vänner, och hon hade blifvit alldeles hänryckt af detta lif. Allt var så förtjusande oändligt litet. Man bor i ett oändligt litet rum, man sofver i en oändligt liten säng och man kokar sin lilla middag på en oändligt liten spis i det minsta kök, som någonsin åstadkommits. »O det måtte vara förtjusande att lefva ombord på en båt», sade Ethel-berta med inspirerad blick, »det måste vara som i ett dockhus.»

* * *

Ty när man är mycket, mycket ung, drömmer man att sommaren består af endast solklara dagar och månskensnätter, drömmer att det alltid blåser mild vestanvind och att rosorna alltid blomma. Men när man blir äldre blir man trött på att vänta på, att den gråa himlen skall klarna. Men stänger dörren, går in i huset, sätter sig ned vid elden och undrar hvarför vinden alltid blåser från öster; försöket att odla rosor har man öfvergifvit.

Jag har en gång känt en liten bondflicka, som månader igenom sparade sina pängar, för att till en blom-sterfest köpa sig en ny klädning. Men på festdagen rägnade det, och hon måste ta på sig en gammal kläd» ning. Och under alla festdagarna under de följande åren var det rägnväder, och hon var rädd för att hon aldrig skulle få använda sin vackra hvita klädning. Men slutligen kom en klar solig festdagsmorgon. Då klappade flickan i händerna och sprang upp och hämtade sin nya klädning (som så länge varit hennes nya klädt ning att den hunnit bli hennes äldsta) ur skåpet, där den låg prydligt sammanlagd mellan timjan och lavendel, tog upp den och tänkte på, hur vacker hon skulle komma att se ut i den.

Men då hon höll på med att taga den på sig, fann hon att den var urvuxen och öfverallt var för— 61 —

liten. Alltså måste hon tillsluts igen kläda sig i sn! vanliga gamla klädning.

Så går det till i denna världen; Det var en gång en gosse och en flicka som älskade hvarandra. Men de voro båda fattiga och de kommo öfverens om att vänta så länge tills han förtjänade så mycket pängar, att de kunde få det behagligt; sedan skulle de gifta sig och vara lyckliga. Att förtjäna pängarne tog mycken tid, ty att förtjäna pängar är ett tidsödande arbete; och han svalt medan han bemödade sig att föi tjäna så mycket att de verkligen båda kunde lefva lyckligt däraf. Men slutligen lyckades det honom och ban vände åter som rik man.

De träffades åter i det fattiga boningsrum där de skiljts från hvarandra. Men de sutto ej så nära hvarandra som förr. Hon hade suttit där så länge ensam, att hon blifvit en gammal mamsell, som tog illa upp alt han steg på mattan med smutsiga stöflar. Och han hade så länge arbetat för det kära guldet, att han blifvit hård och kall som guldet och förgäfves försökte att tänka ut något ömt att säga henne.

Så sutto de en stund tysta midt emot hvarandra och undrade öfver, hvarföre de utgjutit så heta tårar den dagen då de kyssts och sagt farväl. Så sade de hvarandra ånyo förväl och voro glada.

Det finns också en annan historia med ungefär samma moral. Jag har läst den i skolan i en läsebok. Den lyder ungefär på följande sätt:

Det var en gång en klok gräsmygga och en dum myra. I den sköna sommartiden sjöng och drillade sommarmyggan med sina lustiga kamrater och fladdrade omkring i den varma luften. Hon spisade dagligen furstligt på blad och daggdroppar, bekymrade sig ej om morgondagen och surrade sin glada sång.

Men så kom den grymma herr Vinter och gräsmyggan blef varse, att hennes vänner blommorna lågo döda och att hennes egen lifstråd var nära s!ut.— 62 —

t)å var hon glad, att hon varit lycklig och njutit af lifvet. »Det var ganska kort», sade hon till sig själf, »men det var ganska roligt, och jag tror jag gjort af det, hvad som kunde göras. Jag har druckit solsken, jag har vaggat mig i den mjuka, varma luften^ jag har lekt lustiga lekar i det vajande gräset, jag har läppjat på saften af de söta gröna bladen. Jag är nöjd med mig själf. Jag har sträckt ut mina vingar, jag har sjungit min visa. Nu skall jag säga den gode guden 'mycken tack' for de soliga dagarna och dö.»

Så talade hon, kröp under ett brunt blad och såg Ödet i ansiktet såsom alla tappra gräsmyggor borde göra.

Én liten fogel flög förbi, tog upp henne och begrof henne.

Den ärbara myran såg det och var i fariseiskt öfvermod mycket förtörnad. »Gud, jag tackar dig», sade hon, »att jag är flitig och vis, och inte är som den där stackars gräsmyggan; medan hon flög från blomma till blomma och roade sig har jag sträfvat hårdt och sörjt för vintern. Nu är hon död: jag däremot gör det trefligt åt mig i mitt varma hus och äter de delikatesser, som jag sparat.»

Men medan hon talade kom trädgårdsdrängen med spaden och jämnade den hög, där hon bodde. Där låg hon nu, död under ruinerna af sitt palats.

Då kom den lilla vekhjärtade fogeln som begrafde gräsmyggan, tog upp henne och begrafde henne också. Och så komponerade den en visa, som den sjöng, med refrängen »Plocke du rosen, för än den vissnar». Det var en utmärkt liten visa, full af djup visdom, och cn man som den tiden lefde, och som foglarne älskade, emedan han liknade dem och som de lärt sitt språk, hörde den och skref ned den, så att nu alla kunna läsa den.

Olyckligtvis är ödet en pedantisk guvernant, som inte förstår sig på vårt begär efter rosenknoppar: »Kära vän», säger hon, och håller dig tillbaka, >;stanna inte- 63 —-

för att plocka blommor, i dag h«i vi ingen tid till det, i morgon komma vi hit igen; då lår du plocka blommor.»

Vi måste lyda, fastän vi äro kloka barn och mycket väl veta, att vi inte alls få komma igen i morgon eller att, om vi också skulle få göra det, rosorna då äro vissnade.

Odet ville ingenting veta af, att vi den sommaren skulle ha ett »flytande hem» — det var nämligen undantagsvis en verkligt vacker sommar — men lofvade oss att om vi vore snälla oeh sparade, skulle vi få ett sådant nästa sommar. Ethelberta och jag, vi voro oerfarna, lättrogna barn, voro nöjda med det löftet och trodde på dess uppfyllelse.

Att komma hem och inviga Amenda i vår plan, var en och samma sak. Knappt hade Ethelberta öppnat dörren förrän hon ropade till henne: »Ni kan ju simma, Amenda?»

»Nej, nådig fru», sade Amenda, utan att visa den ringaste nyfikenhet efter orsaken till frågan. »Jag har blott kännt en flicka, som kunde simma, och hon drunknade.»

»Då får Amenda skynda sig att lära det», sade Ethelberta, »ty framdeles kommer inte Amenda att gå ut med sin fästman, utan simma ut Vi tänka inte vidare på att lefva i ett hus. Vi tänka bo i en båt, midt i Themsen.»

* * *

Ethelbertas lifsuppgift under denna period af hennes tillvaro bestod i att öfverraska och förskräcka Amenda; hennes hufvudsakliga bekymmer bestod i att det aldrig lyckades henne. Hon hade haft stora förhoppningar på meddelandet om simningen, men flickan blinkade inte ens. »Verkligen, nådig fru?» sade hon och talade om något annat.- 64 —-

tag är öfvertygad om, att resultatet skulle blifvit fullständigt det samma, om vi berättat för henne, att vi skulle bo i en luftballong.

Jag vet verkligen inte, hur det kom sig. Amenda var alltid mycket respektfull i sitt beteende; men hon hade ett visst sätt att låta mig och Ethelberta kännaj att vi voro ett par barn; som lekte fullvuxna och gifta, och att hon själf vore tvungen hålla god min därtill.

Amenda var ungefär fem år hos oss — tills mjölk-ütköraren sparat tillräckligt mycket för att kunna köpa sig en egen äng och etablera sig — men hennes beteende mot oss förblef sig alltid likt. Till och med när vi blifvit mycket ansedda människor, då vi utgjorde en familj, ansåg hon dock tydligen endast att vi gått ett steg längre i vår lek och nu lekte pappa och mamma.

Genom en omärklig procedur lyckades hon bibringa baby samma idé. Vårt barn tog oss uppenbarligen inte på allvar. Det lekte nog med oss, inlät sig också vid tillfälle i en lättare konversation, men i de stunder, då lifvets allvar trädde fram till det, vid badandet eller måltiderna, vände det sig till Amenda. Ethelberta försökte en morgon att gå ut med det, men baby ville inte veta af den saken.

»Jo visst, jo visst, min älskling», förklarade Ethelberta lugnande, »baby går i dag ut med mamma.»

»Baby vill inte», var babys svar, faktiskt om också inte i ord. »Baby inlåter sig inte på experimentet. Baby vill inte bli öfverkörd eller falla.»

Stackars Ethel, aldrig glömmer jag hur förintad hon var. Bristen på förtroende, det var det som smärtade henne så djupt.

Men det är reminiscenser från fordna tider som ingenting ha att göra med det, som jag nu skrifver om — eller skulle skrifva om. Att fara från det ena till det andra, är ett svårt fel hos en berättare och en fördömlig vana. Därför vill jag sluta mitt öra för alla— 6$ -

ändra minnen och göra mig möda med att endast së det lilla hvitt och grönt strukna »flytande hemmet» vid färjan, hvilket skulle bli skådeplatsen för vårt blifvande gemensamma arbete.

* *

Båtar att logera i bygdes den tiden inte i Missi-sippibåtars stil; men vår båt var alldeles särskildt liten äfven för den primitiva tiden. Den man, som vi hyrde den af, sade att den var kompakt. Den man, åt hvilken vi efter första månadens slut försökte att hyra ut den, sade att det var »fickbåt». I våra bref hoppade vi öfver denna definition, men i vårt hjärta instämde vi med mannen.

I början var båtens storlek — eller snarare dess brist på storlek — en af dess förnämsta förtjänster i Ethelbertas ögon. Det faktum, att, om man oförsiktigt steg upp ur sängen, man ofelbart stötte hufvudet i taket och att det var alldeles omöjligt att dra på sig byxorna annorstans än i salongen, var i hennes ögon ett förträffligt skämt.

Att hon själf måste med spegeln spatsera upp på däck för att kamma håret, tycktes henne redan mindre skämtsamt.

Amenda fogade sig i sitt nya läge med det henne egendomliga filosofiska lugnet. Då vi meddelade henne, att det som hon ansett för en tvättlåda var hennes sofrum, anmärkte hon, att det hade den fördelen, att hon inte kunde falla ur sängen, emedan det inte fanns någon plats att falla ned på. Och då vi visade henne köket, tyckte hon att det af två skäl passade henne, för det första emedan hon kunde sitta i dess midt och därifrån nå allt utan att behöfva stiga upp, och för det andra emedan ingen annan kunde -komma in medan hon var där.

»Amenda ser», sade Ethelberta liksotn till ursäkt, »att vi komma att till hälften lefva i det fria.»

»Ja, nådig fru», sade Amenda, »jag skulle vilja påstå, att en båt är lämpligaste tillfället till det.»

Om vi blott kunnat lefva mer i det fria! Vårt lif ombord skulle säkert varit mycket angenämt. Men under sex dagar i veckan omöjliggjorde vädret för oss att göra annat än att titta ut genom fönstret; vi måste vara himlen tacksamma för att vi hade tak öfver hufvudet.

Jag har förut och efteråt haft erfarenhet om våta somrar. Genom många sorgliga erfarenheter har jag fått klart för mig, hur farligt det är att öfvergifva Londons skyddande tak mellan den första maj och den trettiförsta oktobei. Landet väcker alltid hos mig minnen af långa, dystra, obönhörliga rägndagar, minnen af frosskakningar i andra människors kläder. Men aldrig har jag lärt känna en sommar, och aldrig, därom ber jag morgon och afton, måtte jag åter lära känna en sådan sommar, som den hvilken vi åtnjöto i vårt fördömda »flytande hem».

Om morgnarna brukade vi väckas af att rägnet droppade genom fönstret och vätte genom vår säng. Då stego vi upp och torkade oss i salongen. Efter frukosten försökte jag arbeta, men haglet trummade på taket öfver mitt hufvud och dref hvarje tanke ur min stackars hjärna.

Efter en à två på det sättet förslösade timmar plägade jag kasta bort pennan och ruska upp Ethelberta. Då drogo vi på oss våra waterproofs, togo våra paraplyer och gåfvo oss ut i båt. Till middagen vände vi åter, togo på oss torra kläder och satte oss till bords.

Till eftermiddagen samlade stormen vanligen friska krafter, och vi hade händerna fulla med göra med att springa omkring med dukar och skurmattor och hindra vattnet att komma in i våra rum och dränka oss.- *>f —

Under tetimmen upplystes salongen vanligen af blixtaf; Aftnarna tillbrakte vi med att ösa båten. Under tiden växlade vi om med att gå till köket och värma oss. Klockan åtta åto vi kvälisvard och sedan till sängdags suto vi invecklade i täcken* hörde på åskans dun* drande, vindens tjut och böljornas svallande samt anstälde betraktelser, huruvida båten skulle kunna hålla sig öfver vatten under natten.

Ofta kommo vänner för att tillbringa dageti tillsammans med oss, äldre, granntyckt folk; som tyckte om värme och komfort • folk* som i allmänhet intë hade någon smak för utflykter ens ünder de gynsammaste förhållanden. Vi hade intalat dem med vårt barnsliga prat, att en dag på Themsen skulle förefalla dem som en söndag i paradiset.

Genomvåta kommo de. Vi fängslade dem då i de små kajutorna, läto dem kläda af sig och kläda på sig mina eller Ethelbertas kläder. Men Ethel och jag voro den tiden ännu smärta, så att korpulenta, ej mer unga människor hvarken sågo särdeles bra ut eller befunno sig synnerligen väl i våra kläder.

När de åter dykt upp, förde vi dem in i salongen, och försökte underhålla dem. Vi berättade dem hvad vi skulle företagit oss, om dagen varit vacker. Men de gåfvo korta, ibland sarkastiska svar, samtalet stannade snart af och vi sutto där, läste tidningar och småhostade.

Så snart deras kläder torkat (vi lefde i en ständig atmosfär af ångande kläder), yrkade de på att ge sig af, hvilket föreföll mig oartigt efter allt hvad vi gjort för dem. De klädde om sig igen begåfvo sig på hemvägen och blefvo omigen genom våta innan de kommit hem.

Efter några dar fingo vi vanligtvis från någon af deras släktingar bref, innehållande att det ginge patienterna efter omständigheterna väl; också lofvades oss,att otn recidiv skulle inträffa, vi skulle få veta, liva? och när begrafningen skulle äga rum.

Vår enda tröst under vår fångenskaps långa veckor bestod i att från våra fönster iakttaga de nöjes-lystna, hvilka foro förbi pä små öppna båtarj och att tänka hvilken otäck dag de, allt efter omständigheterna, hade framför eller bakom sig.

På morgonen begåfvo de sig upp för floden — unga män med sina fästmör; nevöer, som rodde sina gamla, rika tanter; män och fruar, som passade tillsamman eller inte gjorde det; stiligt utseende unga flickor med sina

kusiner; energiskt utseende män med hundar; förnäma sällskap; vanliga, högljudda utflyktssäil-skaper; stridslystna familjer — ena båtlasten efter den andra, våta, men ännu förhoppningsfulla; den ena visar den andra små flikar blå himmel.

På kvällen vände de tillbaka, genomvåta och förargade, och den ena sade den andra obehagligheter.

Blott ett enda par, ett af hundratals, som passerade förbi våra blickar, vände hem med förnöjda ansikten från vattenprofvet. Han rodde flitigt och sjöng samtidigt, medan han bundit näsduken om hufvudet, för att ej hatten skulle flyga bort, och hon skrattade bort åt honom till och försökte hålla paraplyet med ena handen medan hon styrde med den andra.

Detta par gjorde människosläktet heder. Jag höjde på mössan då detta våta, glada par rodde förbi. De vinkade med handen till svar, och jag till dem, tills de försvunno i dimman.

Jag tror mig kunna antaga att dessa unga människor äro lyckliga, om de ännu lefva. Möjligt att ödet varit dem bevågen, möjligt att det icke varit det, men i hvarje fall tror jag att de äro lyckligare än de flesta människor.

Ibland rasade stormen så väldigt att den mot sin egen afsikt förlorade andan i förlid. Vid dessa säll-— 69 —

synta tillfällen suto vi på däck och gladde oss åt att någon gång få njuta frisk luft.

Jag minnes ännu mycket väl dessa få, sköna kvällars floden, lysande i den nedgående solens guld, de mörka sandbankarne, på hvilka natten slumrande sänkte sig ned, himlen med sönderslitna moln, här och hvar med några strålande stjärnor.

Det var en befrielse på några timmar, att ej nöd» gas höra rägnets monotona droppande utan fä lyssna till fiskarnas upp- och neddykande, vattenråttornas sakta prasslande, då de förstulet summo förbi i vassen, och till de få ännu vakna foglarnes kvitter,

V.

Brown och Mac-Shaughnassy kommo tillsammans till oss på lördag eftermiddag, och så snart de blifvit torra och fått litet té, gåfvo vi oss in på arbetet.

Jephson hade skrifvit, att han ej kunde komma förr än sent på kvällen, och Brown föreslog att vi skulle sysselsätta oss med planer till romanen tills han komme.

»Vi skola hvar och en göra upp en plan. Sedan kunna vi jemföra dem och välja den bästa.»

Det instämde vi uti. Planerna har jag glömt, men jag påminner mig, att vid det efteråt följande bedömandet hvar och en valde sin egen och blef så förtörnad öfver den bittra kritik, som planen vederfors af de båda andra, att han sönderslet den. Under nästa halftimme suto vi tysta och rökte. —

Då jag ännu var mycket ung, begärde jag att få höra andras mening om mig själf och mina arbeten; nu är det min viktigaste sträfvan att undvika det. Om den tiden någon berättat mig, att i någon tidning stode — 69 —

synta tillfällen suto vi på däck och gladde oss åt att någon gång få njuta frisk luft.

Jag minnes ännu mycket väl dessa få, sköna kvällars floden, lysande i den nedgående solens guld, de mörka sandbankarne, på hvilka natten slumrande sänkte sig ned, himlen med sönderslitna moln, här och hvar med några strålande stjärnor.

Det var en befrielse på några timmar, att ej nöd» gas höra rägnets monotona droppande utan fä lyssna till fiskarnas upp- och neddykande, vattenråttornas sakta prasslande, då de förstulet summo förbi i vassen, och till de få ännu vakna foglarnes kvitter,

V.

Brown och Mac-Shaughnassy kommo tillsammans till oss på lördag eftermiddag, och så snart de blifvit torra och fått litet té, gåfvo vi oss in på arbetet.

Jephson hade skrifvit, att han ej kunde komma förr än sent på kvällen, och Brown föreslog att vi skulle sysselsätta oss med planer till romanen tills han komme.

»Vi skola hvar och en göra upp en plan. Sedan kunna vi jemföra dem och välja den bästa.»

Det instämde vi uti. Planerna har jag glömt, men jag påminner mig, att vid det efteråt följande bedömandet hvar och en valde sin egen och blef så förtörnad öfver den bittra kritik, som planen vederfors af de båda andra, att han sönderslet den. Under nästa halftimme suto vi tysta och rökte. —

Då jag ännu var mycket ung, begärde jag att få höra andras mening om mig själf och mina arbeten; nu är det min viktigaste sträfvan att undvika det. Om den tiden någon berättat mig, att i någon tidning stode— 7o —

en half rad handlande om mig, skulle jag trafvat genom hela London för att komma i ägo af den. Får jag nu se en tidning, i hvilken mitt namn förekommer, så lägger jag genast ihop den och gömmer undan den, i det jag undertrycker min medfödda nyfikenhet och säger till mig själf: »Till hvad nytta, gamla gosse? Det blir bara ett hinder hela dagen.»

I min ungdom hade jag en vän. Sedan dess har jag närmat mig till andra vänner — trogna och goda vänner ->- men ingen har varit det för mig som denna. Ty hän var min första vän, och vi lefde tillsammans i en värld, som var mycket, mycket större än den nuvarande — rikare på glädje och på smärta. Och i denna värld älskade vi och hatade vi mera lidelsefullt än i vår hvardagliga värld, i hvilken jag sedan dess lefvat.

Han hade också, som alla unga människor, behofvet att låta kritisera sig, och vi hade ömsesidig kritik till vana, för att ömsesidigt gagna hvarann. Vi visste den tiden icke, att vi under sken af en sådan kritik åtrådde uppmuntran. Vi trodde, att vi voro starka — som man tror det i början af drabbningen; vi trodde, att vi kunde trila sanningen.

Alltså gjorde den ene den andre uppmärksam på hans fel, och denna uppgift tog oss båda så i anspråk, att vi aldrig kommo till att gifva hvarandra ett ord beröm. Att vi båda hade öfvertygelsen om den andras begåfning, därom är jag öfvertygad, men vi hade hufvudet för fullt af det gamla dumma påståendet: »Det finns många som berömma dig; endast din vän säger dig sanningen.» Också sade vi oss själfva: »Ingel! ser sina egna brister, men om en annan visar honom dem är han tacksam och lägger bort dem.»

När vi lärde känna världen bättre visade sig felsluten i detta tänkesätt. Men då var det för sent, ty då hade olyckan redan skett.

Qm dep ena af oss skrifvit någonting, förelästehan det för1 den andre, och när han slutat sade han: »Säg mig nu hvad du tänker om det, öppet som en vän.»

Så föllo våra ord. Men våra tankar, om också omedvetna, voro: »Säg mig, att det är genialiskt och förträffligt, min gode vän, äfven om det icke synes dig så. Världen är grym mot dem, som ännu ej eröfrat den, och om vårt ansikte också är gladt, så äro våra hjärtan dock tunga. Ofta äro vi trötta och misströsta, ack ja, ofta! Ingen tror på oss och i våra dystra stunder göra vi det ej häller själfva! Du vet hur mycket af mitt eget jag har blifvit nedlagdt i detta, som endast skall roa andra under en ledig stund. Säg mig att det är bra. Uppmuntra mig — gör det, gör det!»

Men i sin glädje åt kritiken, som väl är civilisationens surrogat för grymheten, svarade den andra mer öppet än vänskapligt. Då blef den olycklige författaren röd af vrede och det ena onda ordet följde på det andra.

En kväll läste min vän för mig ett stycke som han skrifvit. Mycket var godt, men där förekommo också fel (det lär ej sällan hända så) och dem tog jag fasta på och gjorde narr af dem. Också om jag varit en kritiker till yrket, skulle jag inte kunnat- utgjuta mera onödig galla öfver stycket.

Så snart jag stannat i mitt hån, steg han upp, tog manuskriptet från bordet, slet sönder det, kastade det i elden — han var ännu mycket ung — och när han sedan med hvitt ansikte stod framför mig, sade han mig, utan att jag bedt honom om det, sin mening om mig och min konst. Det är väl öfverflödigt att tillägga, att vi efter dessa

ömsesidiga yttranden skiljdes åt i vredesmod.

Ar igenom återsåg jag honom icke. Det är trängsel på lifvets gator, oph om vi ej hålla hvarann i han-den, äro vi snart trängda i sär. Genom en tillfällighet träffade jag honom sedan en gång.

Jag kom från Whitehall från en offentlig diner och flanerade utefter stranden, under det jag i långa drag sög in nattluften. Då stannade en karl, som smög sig omkring under träden, då jag giclc förbi honom.

»Skulle jag kunna få be er om litet eld, min herre?« ffågade han. Rösten, som klingade emot mig från denne man, ljöd egendomlig.

Jag tände en strykstick och höll den emot ho» nom, skyddad af handen. Då den svaga ljusstrålen belyste hans ansikte, for jag tillbaka, lät strykstickan falla och utropade: »Harry!»

' Hans svar var ett kort, torrt skratt. »Jag såg ej att det var ni», sade han, »annars skulje jag inte tilltalat er.»

»Hur har det kunnat gå så, gamla vän?» sade jag och lade handen på hans axel. — Hans röck kändes otäckt flottig, och jag drog handen så fort som möjligt tillbaka och försökte att torka af den på näsduken.

»Ah, det är en lång historia», sade han torrt, »och allt för hvardaglig för att berätta den. Som ni vet, går det uppför för somliga, nedför för andra. Ni har utmärkt framgång, som jag hör.»

»Nå ja», svarade jag, »jag har klättrat upp några fot på den såpade stången och försöker att hålla mig fast där. Men jag ville tala om dig. Kan jag hjälpa dig på något sätt?»

Vi kommo just förbi en lykta. Han höjde upp hufvudet, just framför mina ögon och ljuset föll honom rakt och utan förbarmande i ansiktet.

»Ser jag ut som en, som på något sätt kunde bli hjälpt ?»

Vi gingo tigande vidare och jag sökte efter ord för att närma mig honom.— 73 —

»Haf inga bekymmer för min skuld», sade han. »Mig går det utmärkt. Vi här ta lifvet lätt. Vi ha inga gäckade förhoppningar.»

»Hvarför har du kastat bort geväret, som en stackare?» frågade jag förargad. »Du hade talang. Med energi skulle du nått målet.»

»Mycket möjligt», sade han likgiltigt, som alltid. »Jag tror det fattades mig mod. Kanske om någon trott på mig, så skulle det hjälpt mig. Men ingen trodde på mig — till slut gjorde jag det ej själf. Och när en man förlorar tron på sig själf, så går det honom som en luftballong, som gasen strömmar ut ur.»

Jag hörde på honom med förargelse och förvåning. »Ingen trodde på dig? Hur så? Jag trodde på dig, det vet du åtminstone. Jag —»

Då kom jag att tänka på vår »ärliga kritik» och jag afbröt.

»Verkligen?» sade han lugnt. »Det har du aldrig sagt mig. God natt.»

Medan vi promenerat på stranden hade vi kommit i närheten af Savoyhatellet, och medan han ännu talade hade han försvunnit bakom ett af de mörka hörnen.

Jag sprang efter honom och ropade hans namn; först hörde jag ännu hans hastiga steg, sedan förtonade äfven de i bullret af andra steg, och när jag nått platsen vid kapellet hade jag alldeles förlorat hans spår.

En polis stod där vid kyrkbalustraden och den fiågade jag.

»Hvad sorts människa var det då?» frågade han.

»En smärt, lång herre i en mycket nött röck, hvilken man af misstag nog kunde ta för en lands-strykare.»

»Ja, sådana finns det i mängd här», svarade han. »Tag är rädd att ni har svårt att få reda på honom.Så hade jag för andra gången sett honom försvinna och visste att jag aldrig mer skulle finna honom.

Under det jag gick vidare tänkte jag öfver — ofta har jag både förr och senare tänkt öfver den saken om konsten verkligen är värd alla de lidanden, som man i hennes namn lider — om vi ha någon nytta af all den ondska, den afund, det missunnande, det hat, den frambesvärjer.

* *

*

Jephson kom vid niotiden med färjan. Det faktum att han kommit, meddelades oss genom ett annat faktum, nämligen det, att vi stötte hufvudena i salongens väggar.

Någon stötte alltid hufvudet i någon vägg när färjan anlände. Det var en tung och odårfvig mekanism och färjpojken var inte vidare slängd i att styra den. Det medgaf han också öppet, hvilket ju talade till hans fördel. Men han gjorde sig inte den ringaste möda att bättra sig, och det talade bestämdt emot honom. Hans metod bestod däri att, förrän han stötte ut, sätta färjan i rak linie med den punkt han ville nå, och sedan låta det gå utan att någonsin se sig om, tills han tornade mot något som var i vägen och som stäckte hans framfart. Detta, som var i vägen, var i bland en sandbank, ibland en annan båt, någongång en ångbåt, men sex gånger om dagen af tolf »vårt flytande hem». Att det aldrig lyckades honom att stöta hål på det, rekommenderar i hög grad den man som bygde det.

En dag tornade han på med ett brak som åskan. Amenda gick just gången fram och följden var, att hon först fick en häftig stöt på vänstra sidan och sen en på högra sidan af hufvudet.

Hon var van vid en stöt och betraktade den som signalen att pojken kommat.]Vfen c|en dubbla dpsen- 75 —-

förargade henne. Det var för mycket uppmärksamhet af en färjpojke. Därför sprang hon i fullt vredesmod emot honom.

»Hvad tänker du på, lymmel, som du är!» skrek hon, 'medan hon kvitterade räkningen och drog pojken först i vänstra och sen i högra örat. »Du ä' en riktig torpedo. Hvad gör du här? Hvad vill du?»

»Jag vill ingenting alls», sade pojken och kliade sina öron, »jag har med mig en herre».

»En herre», sade Amenda, tittade sig omkring, men såg ingenting. »Hvilken herre?»

»En tjock herre i halmhatt», svarade pojken och tittade förskräckt sig om.

»Godt; hvar är han?» frågade Amenda.

»Vet ni», sade pojken rädd, »han stod därborta i andra ändan på färjan och rökte en cigarett».

I det ögonblicket visade sig ett hufvud ofvan vattnet och en utmattad men ilsken simmare dök upp mellan vår båt och sandbanken.

»Nej, se där är han!» utropade pojken förtjust. En sten föll tydligen från hans hjärta, när han såg hemlighetens lyckliga lösning. »Han måtte väl fallit ur färjan.»

»Mycket riktigt min gosse. Så måtte det gått till. Och här har du din belöning för att du hjälpte honom med det.»

Med sådant tal visade sig min drypande vän, som nu krupit upp på däck, bockade sig ned och följde Amendas exempel, i det han gaf uttryck åt sina kän^ slor på pojkens kinder.

Saken hade i det hela det goda med sig, att pojken fick den rätta lönen för sina tjänster.

Äfven jag hade ofta haft i mitt hjärta önskan att ge honom något extra. Jag tror att han var hors concours den dummaste och lataste bängel, som jag någonsin träffat, under min promenad genom lifvet. Och de| vi}l säga något.Hans mor skaffade honom här den platsen, att för tre kronor och femtio öre i veckan »göra sig nyttig hos oss ett par timmar hvarje morgon».

Jag talade vid den gamla modern, och jag upp» repade hennes ord för Amenda, då jag förestälde henne pojken,

»Det här är James, Amenda», sade jag. »Han kommer hit hvarje morgon klockan sju oeh har med sig mjölken

och våra bref och kommer sen att göra nytta för sig till klockan nio.»

Sedan, när något förfärligt buller eller ett nerv» sönderslitande brak skrämde upp oss från -våra platser, och vi frågade: »Hvad i herrans namn har händt?» svarade alltid Amenda. »Ack, nådig fru, det är bara James som gör sig nyttig.»

Allt han tog i sin hand, lät han falla; hvad han rörde vid, bröt han sönder; hvad han på nära håll såg på, stjälpte han kull — om det ej var nitadt eller spikadt fast; var det det, så stjälptes han själf kull. Och det var hos honom icke bristande uppmärksam» het; det var naturliga anlag. Jag är öfvertygad om, att han aldrig i sitt lif bar ett ämbar med någonting i, någonstans, utan att trilla kull: till hans plikter hörde att vattna blommorna på däck. Lyckligtvis — för blommorna — sörjde naturen den sommaren för vattnandet i ett öfverflöd, som var tillräckligt att tillfredsställa den största vegetahiliska dryckeshjälte. Annars skulle hvarenda blomma och blad gått eländigt under af torka. Af honom fick ingen af dem en droppe. Han hämtade alltid vatten, men han kom aldrig ända fram med det. Vanligtvis hade han kull ämbaret innan han kom ombord med det, och det var vår bästa tur, emedan vattnet då bara flöt ned i floden utan att göra oss någon skada. Men ibland lyckades han komma ombord med det, och då hade han endera ut det öfver däck eller ned i gången. Ibland lyckades han krafla sig upp för halfva trappan innan olyckan skedde. Tvågånger nådde han öfversta trappsteget, och en gång kom han till och med upp på däcket. Hvad som egentligen passerade vid detta märkliga tillfälle kom aldrig i dagsljuset. Pojken själf kunde inte förklara något när vi togo upp honom. Det är antagligt, att han, i den stolta känslan af sin triumf, förlorade hufvudet och försökte utföra hjältedater, som hvarken hans förra studier eller hans naturliga anlag motiverade. Så mycket är säkert: största delen af vattnet störtade ned genom köksskorstenen, pojken och det tomma ämbaret flögo gemensamt ned på däck, innan de visste att de börjat sin resa.

När han alls inte kunde få tag i något att förstöra, tog han fatt i sig själf. Aldrig var han säker på sig själf, när han från färjan steg upp på båten. Gång efter annan fastnade hans fot i kedjan eller färj-haken, och då kom han ned på båtens däck med hufvudet först.

Amenda brukade att visa honom sina sympatier: »Din mor skulle skämmas», hörde jag henne en morgon säga. »Hon har ej lärt dig gå. Du behöfver en gångstol.»

Han var villig, men hans dumhet var öfvernatur-lig. En komet visade sig den tiden på himlen, och alla talade om den. En vacker dag sade han till mig: »En komet kommer? Inte sannt, herrn?» Han talade om den som om en cirkus.

»Kommer?» sade jag. »Den har kommit! Har du då inte sett den?»

» Nej».

»Nå, titta på den då i kväll; det lönar mödan.»

»Ja, jag skulle vilja se den; han har en svans, inte sannt?»

»Ja visst, en mycket vacker svans».

»Jaa, alla säger att han har en svans. Hvar kan man då få se honom?»»Hvar? Du behöfver inte gå någonstans. Du ser honom i din egen trädgård klockan tio.»

Han tackade, ramlade öfveir en säck potatis, med hufvudet först ner i sin färja och gaf sig af.

Nästa morgon frågade jag honom om han sett kometeti.

»Nej, jag kunde inte finna den någonstans»;

»Har du sett dig ordentligt omkring?»

»Jaa; jag har länge sökt den.»

»Hur i all världen har du burit dig åt för att ej se den? Natten var ju alldeles klar. Hvar har du då tittat efter den?»

»I vår trädgård, som ni sade.»

»Hvar i trädgården?» inföll Amenda, som hört på. »Under stickelbärsbuskarne ?»

»Ja — öfverallt».

Så hade han gjort det — han hade hämtat stalllyktan och genomsökt hela trädgården. — Men den dag då han öfverskred sin egen dumhets konto inträffade tre veckor senare. Mac-Shaughnassy bodde just hos oss, och på fredag gjorde han en salad åt oss efter sin tants recept. Lördag morgon mådde vi alla illa. Ty hvarje människa mår förfärligt illa, ifall han njutit af någon rätt, som Mac-Shaughnassy tillagat. Många människor försöka att lättsinnigt förklara detta faktum genom att tala om »orsak och verkan». Men Mac-Shaughnassy påstår, att det är ett tillfälligt sammanträffande.

»Hur kan ni veta», säger han, »om ni ej blifvit sjuka, om ni inte ätit någonting alls ? Ni, känner er illamående nu, och det kan hvem som hälst se, och jag beklagar det uppriktigt; men hade ni inte ätit af min rätt, vore ni antagligen mycket sjukare — kanske döda. Enligt all sannolikhet har den räddat ert lif.» Och sedan plägar han under den återstående delen af dagen visa uppsynen af en man, som räddat oss från en hotande graf.I det ögonblick James anlände, lade jag beslag på honom.

»James», sade jag, »du måste genast gå till apo^ teket. Säg apotekaren, att han skall ge dig något mot kolik — kolik till följd af vegetabilisk förgiftning. Det måste vara ett mycket starkt medel och tillräckligt för fyra. Glöm inte: någonting att häfva verkan af vegetabilisk förgiftning. Spring, annars blir det för sent.»

Mitt upprörda själstillstånd smittade pojken. Han ramlade genast ned i båten och stötte kraftigt af. Jag såg hur han landsteg, och hur han försvann i riktning till byn.

En halftimme förflöt. Den lilla älskväida James kom inte tillbaka. Ingen kände sig stark nog att gå efter honom. Vi hade endast tillräckligt med krafter för att sitta stilla och sakta svära på honom. Efter en timmes förlopp kände vi oss alla mycket bättre, och efter en och en half timmes förlopp kände vi oss glada att han inte kommit tillbaka och voro endast nyfikna att få veta hvad som blifvit af honom.

På kvällen när vi gingo genom byn, sågo vi honom framför den öppna dörren till hans mors koja, tätt insvept i ett täcke. Han såg sjuk och trött ut.

»Nå, James», sade jag, »hvad är det då åt dig? Hvarför har du inte kommit tillbaka?»

»Jag kunde inte, herre, jag kände mig så dålig.»

»Men du såg ju ännu i morgse alldeles frisk och munter ut», sade jag. »Hvad har gjort dig sjuk?»

»Det som mr Jones gaf mig; jag har blifvit förfärligt dålig af det».

Ett ljus gick upp för mig.

»Hvad sade du, när du kom till mr Jones, James ?»

»Jag sade honom hvad ni gifvit mig i uppdrag. Han skulle ge mig ett medel mot vegetabilisk förgiftning. Och att det skulle vara mycket starkt och tillräckligt för fyra.»

»Och hvad sade han ?»»Man sade, att ni bara skämtade, herre, och alt jag att börja med bara borde ta in en portion. Och sedan frågade han mig, om jag omigen ätit omogna äpplen.»

»Och då sade du honom?»

»Jaa — jag sade att jag ätit ett par. Och han sa', att det var alldeles rätt åt mig, och att jag skulle ta mig i akt, och så bälde han någonting i glaset och sa' att jag skulle dricka ur det.»

»Och det drack du?»

»Jaa.»

»Du fick inte den tanken, att du alls inte var sjuk — att du aldrig i ditt lif känt dig bättre — att du alls inte behöfde någon medicin?» »Ne—ej.»

»Nå fick du inte i dig, att vi skickat dig till apoteket för vår egen räkning?» »Ne—ej.»

Folk, som inte lärt känna den lilla älskvärda James, tro inte på denna historia. De tycka att premisserna inte öfverensstämma med den mänskliga naturens välkända premisser. Folk, som sett och talat med James, tro historien utan vidare.

Jephsons ankomst, hvilken jag hoppas den ärade läsaren ej alldeles förgätit — kryade betydligt upp oss. När allt annat låg djupast nere, stod Jephson på sin rätta höjd. Inte som om han ansträngt sig att synas vid så godt lynne som möjiigt, när han var mest nedslagen; nej, små missöden och motgångar muntrade upp och vederkvickte honom. De flesta människor ha glädje af det otrefliga de upplefvat; men Jephson ägde den ännu kraftigare filosofien att glädja sig åt dem, medan de ännu pågingo. Han kom våt som en tupp— 8i —

till oss och skrattade med full hals åt, att han i sådant tillstånd besökte ett flytande hem.

Under hans uppvärmande inflytande töade våra ansiktens tillfrusna drag upp, och till kvällsvarden voro vi, såsom det är nödvändigt för alla brittiska män och kvinnor som vilja glädja sig åt lifvet, alldeles oafhängiga af väderleken.

Sedan upphörde regnet, tydligen modfäldt af vår likgiltighet, och vi togo upp våra stolar på däck och tittade på blixtarna i fjärran. Och, som naturligt var, gled då vårt samtal in på dystra afvägar, och vi började berätta historier om lifvets mörka och hemlighetsfulla nattsida.

Några äro värda att återberättas, andra inte. Den, som gjorde det största intrycket på mig, har jag att -tacka Jephson för.

Jag hade berättat något sällsamt, som jag själf upplefvat. En dag råkade jag nämligen en man, som jag trodde mig känna väl, fastän jag ej sett honom på flera år. Vi gingo ett stycke väg tillsammans, räckte hvarandra handen och skiljdes åt. Nästa morgon berättade jag en gemensam vän om vårt sammanträffande, och då fick jag för första gången veta, att mannen var död för ett halft år sen.

Den naturliga förklaringen är denna: jag hade förvexlat två personer, hvilket ej sällan med mitt dåliga minne af fysionomier händer mig. Det anmärkningsvärda i saken var endast, att jag, så länge vi gått tillsammans, alltid tagit honom för den döde och att hans svar icke det ringaste bräkt mig ur min villfarelse.

Så snärt jag slutat, frågade mig Jephson, som tankfull hört på, om jag trodde på spiritismen i ordets hela utsträckning.

»Det är en samvetsfråga. Hvad menar du med spiritism i ordets hela bemärkelse?»

»Nå, tror du att de aflidnas andar ej blott äga

6— 82 —

förmågan att efter godtfinnande åter besöka denna jorden, utan att de också äga förmåga att handla, eller snarare, att framkalla handlingar? Låt mig ponera ett bestämdt fall. En spiritistisk vän till mig, en sensibel men alls inte fantastisk man berättade mig att ett bord, med hvars tillhjälp en afliden väns ande plägade umgås med honom, en natt, då han var ensam, af egen drift långsamt kom emot honom genom rummet och tryckte honom mot väggen. Tror ni nu på det, eller inte?»

»Jag skulle kunna tro det», svarade Brown, »men förr än jag gjorde det, skulle jag gärna vilja låta presentera mig för vännen, som berättat dig den historien. I allmänhet synes mig skilnaden mellan det som vi kalla det naturliga från det vi kalla det öfvernaturliga endast vara skilnaden mellan det vanliga och det ovanliga. Hvad de öfvernaturliga fenomenen beträffar, anser jag det vara ologiskt att tvifla på något, hvars omöjlighet att förekomma vi ej kunna bevisa.»

»Jag för min del», sade Mac-Shaughnassy, »tror mycket hällre på andarnas förmåga att ställa till de konstigaste förlustelser, än jag tror på, att det intresserar dem att göra det.»

»Du menar», sade Jephson, »att du inte förstår hvarför en ande, som inte liksom vi, af konventionella skäl är piskad därtill, skulle vara förveten på att tillbringa sina kvällar med tröttande barnsligt prat med enfaldigt folk.»

»Ja just det kan jag inte förstå», medgaf Mac-Shaughnassy.

»Inte jag häller», sade Jephson. »Men jag tänkte på något helt annat. Föreställ er att en människa doge utan att hans hjärtas varmaste önskan blifvit tillfreds-ställd. Tror ni att anden kunde äga förmågan att vända tillbaka till jorden för att fullborda sitt afbrutna verk?»

»Hm», sade Mac-Shaughnassy, »om man öfver-- 83 -

hufvudtaget anser för möjligt, att andarna ännu ha kvar något intresse för denna världens angelägenheter, anser jag det förnuftigare att tänka sig dem uppfylda af dylika uppgifter, än att tro att de sysselsätta sig med de vanliga taskspelarkonsterna. Men hvad syftar du egentligen på?»

»Nå, hör på då», svarade Jephson, satte sig gränsle på stolen och stödde bägge armarna på ryggstödet:

»I morgse berättade en gammal fransk doktor en historia för mig på lasarettet. Fakta äro de enklaste möjliga, allt hvad man vet om dem kan man läsa i de parisiska polisprotokollerna för sextitvå år sen.

»Historien börjar med en stor oförrätt, 'som en man tillfogat en annan. Hvad det egentligen var för en oförrätt, - vet jag inte, men tror mig emellertid kunna antaga, att den sammanhängde med en kvinna. Jag tror det därför, att den, mot hvilken oförrätten begåtts, var fyld med ett hat emot missdådaren så stort, att det sällan genomglöder en människas hjärna om ej en kvinnas andedräkt fått det att brinna.

»Men det är emellertid endast ett antagande och den punkten är också inte väsentlig, Den man, som föröfvat oförrätten, flydde och den andre förföljde honom. Det var en kapplöpning för lösa tyglar, ty den förre hade en hel dags försprång. Kapplöpningsbanan var hela världen och priset var den förste mannens lif.

»Resande fanns det i de dagarna endast här och hvar, och således kunde spåret lätt följas. Den förste, som aldrig visste hur nära eller hur långt borta den andre befann sig efter honom, och alltid hoppades att ha fört honom vilse, tog sig här och hvar en rast Den andre, som alltid noga visste, hur långt före honom den förste var, hvilade aldrig. Och så kom den mannen, som sporrades af hatet, allt närmare den man, som sporrades af fruktan.

»I en stad ljöd svaret på den alltid likalydande frågan: 'I går kväll, klockan sju, herre!'- 84 —-

»'Sju — ah; aderton timmar. Gif mig raskt något att äta, medan hästarna bytas om!'

»Nästa kväll uppgick afståndet, enligt beräkning till sexton timmar.

»Vid ett ensligt schweizerhus räckte herrn ut hufvudet genom fönstret: 'Hur länge sen är det en vagn for förbi här, i hvilken en stor, blond man satt?'

»'En sådan kom föibi här i morgse tidigt, herre!'

»'Tack! Raska på. hundra francs om ni före dagningen kommer genom passet!'

»'Och hur mycket för hästarne om de stupa, herre?'

»'Deras dubbla värde!'

»En dag såg den mannen," som sporrades af fruktan, den öppna dörren till en katedral framför sig; han giclc in, knäföll och bad. Han bad länge och innerligt, ty när en människa känner sig bräkt till det yttersta, klänger den sig fast vid ett halmstrå. Han bad, att hans synd måtte förlåtas honom, och framför allt, att följderna af hans synd måtte tagas från honom och att han måtte befrias från sin fiende; och några få stolar bakom honom låg hans fiende på knä, stirrade på honom och bad också.

»Men då den senare mannens bön endast var en tacksägelse var den kort, så att den förre, då han blickade upp, märkte att hans fiendes ansikte med ett hånande småleende stirrade på honom öfver stolryggarne.

»Han gjorde intet försök att stiga upp utan förblef på knä liksom fasttrollad af den blick af satanisk glädje, som

glänste i den andre mannens ögon. Och denne ryckte bort den ena efter den andra af stolarna och kom långsamt inpå honom.

»Då, i det ögonblick, som mannen, hvilken oförrätten blifvit tillfogad, full af glädje att ordningen nu kommit till honom, stcd bredvid mannen, som tillfogat honom oförrätten, trängde plötsligt från katedralens torn klocktoner in, och hjärtat på den mannen, som ord-- §5 -

ningen nu kommit till, stannade; han föll ned död, med det hånande leendet ännu spelande kring munnen.

»Så låg han där.

»Då stod den man, som förröfvat oförrätten, upp och prisade gud.

»Hvad som blef af den andre mannens lik har man ej erfarit. Det var liket af en främling som plötsligt dött i katedralen. Ingen kände till det, ingen gjorde anspråk på det.

»År förgingo och den kvarlefvande i tragedien blef en duglig och värdig medborgare och en ansedd vetenskapsman.

»I hans laboratorium stodo många saker, som han behöfde för sina forskningar. Framför allt stod där i ett hörn ett mänskligt skelett. Det var ett mycket gammalt och ofta repareradt skelett, och en dag fick det sitt länge väntade slut och föll sönder.

»Det var alltså nödvändigt att köpa ett nytt.

»Vetenskapsmannen besökte en handlande, som han väl kände till — en liten gammal man, hvars ansikte var betäckt med pergamentliknande hud och som hade en smutsig butik nära Notre-Dame, hvarifrån aldrig någonting sålts.

»Den lilla pergamentskinande lilla mannen hade just det som herrn behöfde — ett underbart vackert och väl proportioneradt skelett. Det skulle ännu samma eftermiddag blifva honom tillskicka dt och uppställas i monsieurs laboratorium.

»Handlanden höll ord. Då monsieur på kvällen kom in i sitt laboratorium, stod skelettet på sin plats.

»Monsieur satte sig i sin högkarmade skrifstol och försökte samla sina tankar. Men monsieurs tankar voro oroliga och tyckte om att vandra; att vandra alltid i samma riktning.

»Monsieur öppnade ett tjockt folioband och började läsa. Han läste om„en man, som tillfogat en annan en oförrätt och flydde för honom, medan den— 66 —

andre förföljde honom. Då han blef varse, hvad han läste, slog han förargad ihop boken, steg upp, stälde sig vid fönstret och skådade ut. Han såg en stor katedrals skepp framför sig och solstrålarne falla in i detsamma, och på stengolfvet låg en död man med ett hånande leende omkring munnen.

»Han kallade sig själf en narr, och vände sig skrattande om. Men det var ett kort skratt, ty det föreföll honom, som om i hans rum en annan också skrattade. Plötsligt fasttrollad, som om fötterna kittats fast vid golfvet, stod han där och lyssnade en stund. Sedan sökte han med ögonen den vrå, hvarifrån skrattet tycktes ha kommit. Men den hvita tingest, som stod där, grinade endast.

»Monsieur strök kallsvetten ur pannan och från händerna och smög sig ut.

»Under två dagars tid beträdde han icke rummet vidare. På den tredje sade han sig själf, att han betett sig som en hysterisk flicka, öppnade dörren och gick in. För att skämma ut sig själf, tog han lampan i handen, gick till det hörn, der benranglet stod och undersökte det. En uppsättning benknotor, köpt för tre hundra francs! Var han ett barn som låtit skrämma sig af en sådan docka?

»Han höll lampan i höjden och belyste tingestens grinande skalle. Lampans låga fladdrade till som om en svag andedräkt gått fram öfver den.

»Marinen förklarade saken dermed, att husets murar voro gamla och rämnade, och att vinden kunde sila sig igenom någonstädes. Han upprepade förklaringen för sig, då han gående baklänges, med ögonen riktade på skelettet, skred genom sitt rum. Då han uppnått sitt skrifbord, satte han sig ned och klämde händerna kring stöden på länstolen, tills fingrarna blefvo hvita.

»Han försökte arbeta, men de tomma ögonhålorna i den grinande skallen tycktes locka honom. Han- 87 —-

steg upp och kämpade med frestelsen att skrikande flykta ur rummet. Då han i sin ångest såg sig omkring i rummet, föllo hans ögon på en hög skärm, som stod framför dörren. Han drog fram den och stälde den mellan sig och tingesten, så att han ej kunde se den — och den ej honom. Sedan satte han sig åter ned för att arbeta. En stund tvingade han sig att se på den bok, som låg framför honom. Men slutligen var det honom omöjligt att beherrska sig, och han lät sina ögon sväfva hvart de ville.

»Det kan ha varit en hallucination. Han kan möjligen tillfälligtvis ha stält skärmen, så att ett misstag var möjligt. Men hvad han såg var en benhand, som sträckte sig fram bakom skärmen, och med ett skrik föll han vanmäktig ned.

»Husets invånare sprungo in, togo upp honom, buro ut honom och lade honom till sängs. Så snart han åter kommit till medvetande, var hans första fråga, hvar de funnit tingesten — hvar den funnits, då de kommit in i rummet. Och då de sade honom, att de sett den stå på sin vanliga plats, och de tillföljd af hans vilda enträgna böner ånyo gingo ned i rummet för att ännu en gång se efter, och sedan med illa doldt leende kommo tillbaka, åhörde han lugnt deras tal om öfveransträngning, om nödvändig omväxling och hvila, och sade att de skulle göra med honom hvad de ville»

»Alltså förblef dörren till laboratoriet läst månader igenom. Då, en kall höstkväll, öppnade vetenskapsmannen den igen och stängde den efter sig.

»Han tände sin lampaj samlade sina instrument och Kocker omkring sig och satte sig ned i sin hög-karmade arbetsstol Och omigen kände han den gamla ångesten.

»Men denna gången ville han öfvervinna den. Hans nerver voro nu starkare och hufvudet klarare; han ville strida mot denna oförnuftiga fruktan. Han— 88 —

gick till dörren, reglade till den och kastade nyckeln i andra, hörnet af rummet, där den föll skramlande mellan flaskor och kolfvar.

»Senare på kvällen då hans gamla hushållerska gjorde sin vanliga rond, klappade hon på dörren och önskade honom god natt som hon alltid plägade. Först fick hon intet svar; och då hon blef ängslig klappade hon starkare och ropade ännu en gång, hvarpå ändtligen ropades 'god natt' till svar.

»Hon tänkte knappast på det, men sedan mindes hon, att rösten som svarat låtit egendomligt rasslande och liksom ett urverks. Då hon försökte att beskrifva den, liknade hon den vid den röst, med hvilken kanske en staty skulle talat.

»Nästa morgon fortfor hans dörr att vara stängd. Det var inte ovanligt med honom, att han arbetade hela natten och långt in på följande dagen. Alltså föll det icke någon in att undra öfver den saken. Men då det blef kväll, och han ej lät se sig, samlades hans folk hviskande utanför dörren och tänkte på det som nyligen skett.

»De lyssnade, men de hörde ingenting. De skakade på dörren och ropade på honom. Sedan slogo de med knytnäfvarna på dörren, men alltjämt kom det inte ett ljud från rummet.

»Nu blefvo de oroliga, och beslöto att öppna dörren med våld. Efter upprepade slag gaf den efter och de trängde in i rummet.

»Han sätt i djärft upprätt hållning i sin högkar-made länstol. De trodde först att han dött i sömnen. Men då de kommo närmare och ljuset föll på honom, sågo de de blyfärgade spåren af benrangelsfingrar omkring hans strupe; och i hans ögon låg en förfäran, sådan som man ej ofta finner i människors ögon.»— 89 -

Brown bröt först den tystnad som följde härpå. Han frågade mig, om om jag hade kognak ombord. Han ansåg, att han skulle ha nytta af en kognak, innan han ginge till sängs. Det är ett af de största behagen med Jephsons historier, ätt man efter dem alltid får smak för en kognak.

VI.

Bättrar människan sig någonsin? Balzac säger nej. Såvidt min erfarenhet räcker, stämmer den öfverens med Balzacs — ett faktum, som Balzacs beundrare kunna använda hur det dem lyster.

Mac-Shaughnassy däremot påstod, att människan gjorde det, och anförde sig själf som exempel — i sina unga år hade han varit en opraktisk, bortkommen människa, utan någon ordning och ihärdighet.

Jag höll fast vid, att lian blott vore beviset på en enorm viljestyrka, som sätter en människa i stånd att bli herre öfver karaktärsfel, med hvilka naturen välsignat henne.

»Min mening om dig», sade jag, »är att du af naturen är en oansvarig, godmodig åsna. Men» — skyndade jag att tillägga, då jag såg honom sträcka ut handen efter en fullständig Shakespeare-upplaga i ett band, som låg på pianot — »dina andliga förmögenheter äro så väldiga, att du kan dölja dessa egenskaper och synas vara en man med förnuft och vishet.»

Brown öfverensstämde med mig däri, att i fallet Mac-Shaughnassy ännu tydliga spår förefunnes till den ursprungliga anläggningen, men ansåg att exemplet var illa valdt och att man i denna diskussion ej skulle lägga vikt vid det. — 89 -

Brown bröt först den tystnad som följde härpå. Han frågade mig, om om jag hade kognak ombord. Han ansåg, att han skulle ha nytta af en kognak, innan han ginge till sängs. Det är ett af de största behagen med Jephsons historier, ätt man efter dem alltid får smak för en kognak.

VI.

Bättrar människan sig någonsin? Balzac säger nej. Såvidt min erfarenhet räcker, stämmer den öfverens med Balzacs — ett faktum, som Balzacs beundrare kunna använda hur det dem lyster.

Mac-Shaughnassy däremot påstod, att människan gjorde det, och anförde sig själf som exempel — i sina unga år hade han varit en opraktisk, bortkommen människa, utan någon ordning och ihärdighet.

Jag höll fast vid, att lian blott vore beviset på en enorm viljestyrka, som sätter en människa i stånd att bli herre öfver karaktärsfel, med hvilka naturen välsignat henne.

»Min mening om dig», sade jag, »är att du af naturen är en oansvarig, godmodig åsna. Men» — skyndade jag att tillägga, då jag såg honom sträcka ut handen efter en fullständig Shakespeare-upplaga i ett band, som låg på pianot — »dina andliga förmögenheter äro så väldiga, att du kan dölja dessa egenskaper och synas vara en man med förnuft och vishet.»

Brown öfverensstämde med mig däri, att i fallet Mac-Shaughnassy ännu tydliga spår förefunnes till den ursprungliga anläggningen, men ansåg att exemplet var illa valdt och att man i denna diskussion ej skulle lägga vikt vid det.— 90 -

»Skämt åsido», sade han, »tror ni inte, att det kan finnas händelser i en människas lif, så betydelsefulla, att de kunna bryta denna människas natur och omdana den?»

»Att bryta den, jo, att omdana den, nej», svarade jag. »En stor upplefvad händelse kan krossa en människa eller utrusta henne med ny kraft, alldeles som smältugnen kan smälta eller rena en metall; men det har ännu icke funnits en smältugn på denna jorden, som kunnat förvandla en guldstång till en blys(ång eller en blystång till en guldstång.»

Jag frågade Jephson hvad han tänkte om saken. Han ansåg liknelsen med guldstången vara olyckligt väld, och människans karaktär ej vara ett oföränd -rligt element. Han liknade den med ett medikament — gift eller elixir

— sammankokadt åt sig själf af hvar och en människa enligt alla lifvets och tidernas stora apotekarbok, och såg ingen omöjlighet i att kasta bort kärlet och med möda och arbete börja kokningen ånyo — men svårt ansåg han det vara.

»Godt», sade jag, »låt oss en gång öfversätta fallet i det praktiska lifvet; har du någonsin träffat en människa, hvars karaktär förbättrat sig?»

»Ja», svarade han, »jag har känt en människa, hvars karaktär tycktes alldeles förändrad genom en upplefvad händelse. Det är möjligt, att han, som du säger, endast blef bruten, eller att lektionen lärt honom att alltid hålla sina naturliga anlag under kontroll. Resultatet var i hvad fall som hälst öfverraskande.»

Vi bådo honom berätta oss fallet, och han gjorde det * $

*

»Han var vän till ett par af mina kusiner», sade Jephson, »folk, med hvilka jag fordom ofta kom tillsammans. Då jag såg honom första gången var han en ung man på tjugusex år, stark till kropp och själ,— 91 -

en trotsig oböjlig natur, som hans vänner kallade kraftfull och hans fiender — och de utgjorde flertalet — kallade tyrannisk. Då jag återsåg honom tre år senare, var han en gammal man på tjugunio år, mild och eftergifvande ända till svaghet, utan självförtroende, mån om andra i en giad, som var rent af oförståndig. Förr hade vreden lätt tagit väldet öfver honom; men sedan den där förändringen, om hvilken jag nu talar, har jag aldrig sett vrede visa sig på hans ansikte med undantag af en enda gäng. Det var under en promenad, då vi träffade på en gatpojke, som förskräckte en liten flicka, i det han låtsade hetsa på henne en hund. Han tog fatt i pojken så häftigt, att han nästan kastat kull honom, och tilldelade honom en aga, som ej tycktes mig stå i något förhållande till förbrytelsen, så brutal denna än var.

»Jag talade med honom härom, då han åter uppnått mig.

»'Ja', sade han, 'jag tror nog att jag är en sträng domare vis-à-vis somliga, dårskaper'. Och då jag visste hvad som försväfvade hans spöklika ögon, teg jag.

»Han var delägare i en stor tefirma i staden. I Londonaffären fans ej mycket för honom att göra, och då till följd af öfvertagandet af ett hypotek en sydin-disk téplanlage kom i firmans händer, beslöts det,, att han skulle ge sig dit för att öfvertaga förvaltningen. Planen tilltalade honom utomordentligt, ty han var som gjord att föra ett verksamt lif, att bjuda spetsen åt svårigheter och faror och att befalla öfver en liten trupp infödda arbetare, som lyda mer af fruktan än af tillgifvenhet. Ett sådant lif, som fordrade kraft och eftertanke, måste erbjuda hans starka natur mer glädje och äggelse än hvad han kunde finna under civilisationens tyglande ok.

»Det fanns blott ett, som talade emot saken, och det var hans hustru. Hon var en späd och bräcklig varelse, som han gift sig med i öfverensstämmelse med— 92 -

den instinkt, enligt hvilken de motsatta polerna attrahera hvarann, och som naturen inplanterat i våra hjärtan, för atl bibehålla danandet af genomsnittsmänniskor — en rädd varelse, med milda ögon, en af de kvinnor som af döden skrämmas mindre än. af faran, och som lättare blicka ödet än rädslan i ansiktet. Sådana kvinnor ha skrikit och sprungit undan för råttor och ha hjältemodigt lidit martyrdöden. De kunna så litet förbjuda sina nerver att rycka till, som aspen kan hindra sina blad att darra. ,

»Att hon var alldeles olämplig för det lif, som hans nya ställning skulle fördöma henne till, borde genast hafva varit klart för honom, om han ett enda ögonblick tagit hennes känslor i denna sak i betraktande. Men han var ej van att öfverväga en fråga från någon annan ståndpunkt än sin egen. Att han på sitt sätt passioneradt älskade henne, såsom något som tillhörde honom, därom kan ej råda något tvifvel; men han älskade henne med en kärlek, som sådana människor hysa för en hund, som de piska, eller en häst, som de sporra, tills dess dess ryggrad går af. Att fråga henne om saken föll honom icke alls in. Han meddelade henne helt enkelt en dag sitt beslut och datum för deras afresa; på samma gång gaf han henne en bankanvisning och befalde henne att köpa allt hvad hon behöfde och säga honom till, om hon behöfde mer. Och hon, som. älskat honom med en trogen hunds

tillgifvenhet, öppnade sina stora ögon något mera och sade ingenting. Men stilla tänkte hon för sig själf mycket på den blifvande ändringen, och när ingen var där, grät hon i tysthet. Men när hon hörde hans steg torkade hon hastigt tårarna och trädde småleende honom till mötes.

»Hennes rädsla och nervositet, som hemma tjänat honom som skottafla för oskyldigt skämt, blef under de nya förhållandena en verklig plåga för mannen. En kvinna, som ej var i stånd att undertrycka ett93 —

skrik, när hon såg ett par genomträngande ögon stirra mot sig ur mörkret, som var nära att falla af hästen af rädsla vid vrålandet af ett vilddjur, som var en half mil därifrån, och söm bleknade af fasa och var nära att svimma vid blotta åsynen af en orm, var ej den rätta ledsagerskan i de indiska präriema.

»Själf visste han ej hvad fruktan" var, han kunde ej ens förstå den och ansåg den endast vara tillgjordhet. Han hyste den något oklara åskådningen, som är vanlig hos män af hans slag, att kvinnorna låtsas vara nervösa, emedan de tro det vara sött och att det klär dem. Om man blott kunde öfvertyga dem, att det vore dårskap, skulle man få dem att lägga bort det, alldeles som man får dem att lägga bort en trippande gång och en tillgjord ton. En man, som berömde sig af sin kännedom af hästar, borde haft djupare inblick i nervositetens väsen, som ju endast är en temperamentssak. Men mannen var en narr.

»Hvad som mest förargade honom var hennes fasa för ormar. Han hade på sin lott ej fått inbillningskraftens välsignelse — eller förbannelse. Det fanns ingen särskild fiendskap mellan honom och ormens afkomma. En varelse, som kryper på sin buk, var ej förfärligare för honom än en som går på sina ben. Tvärtom han visste, att det var ännu mindre fara att gripas af dem än af de senare. En reptil har ständigt begär att vika undan för människan. Endast om man angriper den eller inger den rädsla, anfaller den. De flesta människor ha fått dessa kunskaper ur naturalhistorien: han hade vunnit dem själf. Hans tjänare, en gammal afdankad dragonsergeant, har berättat för mig, hur han stannade framför en nerhukad glasögonorm och genom sin pincenez beskådade hur den kröp bort. Och han visste dock, att blott ett bett af hennes gif.tand betydde för honom en död, som han knappt skulle kunna undgå. Att något förnuftigt väsen skulle kunna känna fruktan — enerverande, dödande fruktan — för sådana stackars va-— 94 —

relser, tycktes honom oerhördt, och han beslöt försöka kurera sin fru från hennes rädsla.

»Vid ett tillfälle lyckades honom detta något grundligare än han haft för afsikt; men från det ögonblicket stannade i hans ögon kvar en förfäran, som ej sedan dess försvunnit ur dem och aldrig kommer att försvinna.

»En kväll då han red genom prärien, ej långt från sitt blockhus, trängde ett sakta svagt hväsande till hans öra, och då han såg upp, såg han en jätteorm slingra sig ned från en trädgren och försvinna i det långa gräset. Han hade varit på antilopjakt, och den laddade bössan hängde vid sadeln. Raskt hoppade han ned från sin skrämda häst och fick just tid att skjuta på djuret, innan det försvann. Under förhandenvarande omständigheter hade han knappast hoppats att träffa det, men tillfälligtvis träffade han ormen just i föreningen mellan skallen och ryggraden och dödade den på fläcken. Det var ett utmärkt exemplar och alldeles oskadt med undantag af det lilla sår det lått af kulan. Han tog upp ormen och hängde den öfver sadeln i afsikt att taga den hem och förvara den.

»Medan han sålunda trafvade framåt samt då och då kastade en blick på det kolossala, vämjeliga odjuret, som svängde fram och tillbaka och ringlade sig som om det ännu lefde, fick han en lysande idé. Han ville använda detta döda kräldjur att böta sin fru från hennes rädsla för lefvande. Han skulle laga sä att hon finge se det, tro det lefva och låta skrämma sig. Sedan skulle han visa henne, att hon låtit skrämma sig af en död varelse, och då skulle hon blygas och bli botad från sin dårskap. En sådan idé kunde naturligtvis endast en dåres hjärna kläcka fram.

»Då han kom hem, bar han den döda ormen till sitt rökrum, tillslöt dörren och utförde sitt förehafvande. Han gaf odjuret en alldeles lefvande och naturlig ställning, så att det såg ut, som om den genom det öppna- 95 —-

fönstret kröpe ned på golfvet och man vid inträdet svårligen kunde undgå att trampa på det. Det var mycket snillrikt anordnadt.

»Då han var färdig härmed, tog han en bok från bokhyllan, slog upp den och lade den uppslagen på soffan. Sedan han sålunda ordnat allt till sin belåtenhet, läste han åter upp dörren och gick ut, mycket belåten med sig själf.

»Efter middagsmåltiden tände han en cigarr cch satt en stund tyst' och rökte.

»Med ett leende vände han sig sedan till sin fru, och frågade om hon var trött.

»Hon skrattade, kallade honom en gammal latvarg och frågade, hvad han ville.

»'Endast romanen, som jag börjat läsa. Jag har låtit den bli liggande i mitt rum. Vill du vara så snäll? Den ligger uppslagen på min soffa.'

»Hon sprang upp och ilade lättfotad till dörren.

»Då hon ett ögonblick stannade och vände sig om mot honom för att fråga honom om bokens namn, rann det på honom, hur skön och älsklig hon var, och för första gången skönjde han ett skimmer af sitt företags verkliga innebörd.

»'Låt vara' sade han, och reste sig till hälften upp, 'jag skall —'. Sedan tystnade han, alldeles uppfyld at sin briljanta plan, och borta var hon.

»Han hörde huru hon skred öfver den med matlor belagda korridoren och skrattade inom sig, ty han tyckte, att saken började bli rolig. Det är svårt att hysa medlidande med honom, till och med om man nu föreställer sig saken.

»Dörren till rökrummet öppnades och slöts åter, och ännu satt han där och stirrade drömmande på askan på sin cigarr och smålog.

»En sekund, kanske två, förgingo härunder, men tiden syntes längre. Mannen blåste bort det gråa rökmoln, som sväfvade framför ögonen på honom och- 96 -

väntade. . Så hörde han det han väntat höra — ett genomträngande skrik. Så ett andra, som öfverraskade honom, emedan han väntat att dörren skulle slås igen och att hastiga fotsteg skulle ljuda i korridoren. Småleendet stelnade på hans läppar.

»Därpå ännu ett, ännu ett, ännu ett :— skrik på

skrik.

»Tjänaren, en infödd, som ljudlöst smög omkring i rummet, lade bort hvad han just hade i handen och rörde sig instinktmässigt mot dörren". Mannen sprang upp och höll honom tillbaka.

»'Du stannar', sade han med hes röst. 'Det är ingenting. Din herrskarinna har blifvit skrämd, det är allt. Hon måste lära sig att komma itrån den dårskapen.' Sedan lyssnade han åter, och skriken slutade med något som ljöd besynnerligt och något liknande ett undertryckt skratt; sedan följde plötsligt tystnad.

»Och ur denna ändlösa tystnad smög sig' sakta för första gången rädslan öfver mannen, och han och den svarta tjänaren sågo på hvarann med blickar, i hvilka ett sällsamt likadant uttryck förefanns, och drifna af en gemensam instinkt, satte de sig i rörelse mot den dörren, bakom hvilken tystnaden rådde.

»Då mannen öppnade dörren, såg han tre ting: det ena var den döda jätteormen, det andra en annan jätteorm, tydligen dess kamrat, som långsamt kröp omkring den; det tredje var en krossad blodig massa, som låg midt på golfvet.

»Han själf mindes intet mera; först veckor därefter slog han åter upp ögonen. Men tjänaren såg, förr än han, skrikande, flydde från huset, hur hans herre kastade sig på den lefvan le ormen och grep den med sina händer. Då senare andra trängde in i rummet och togo den vacklande i sina armar, sågo de den andra jätteormen ligga där med afslitet hufvud.

»Detta är den händelse, som ändrade mannens karaktär — i fall den verkligen är ändrad», — slutade— 97 —

Jephson. Han berättade den för mig, då vi en kväll suto på ångbåtens däck under vår hemresa från Bombay. Han skonade icke sig själf. Han berättade historien just så, som jag berättat den, men med jämn, monoton röst, fri från hvarje rörelse. Då han slutat, frågade jag hur han kunde bära att återväcka inom sig till lif dessa bilder.

»'Återväcka dem?' sade han och såg förvånad på mig — 'de stå mig alltid för ögonen'.»

VIII.

En dag talade vi om brott och brottslingar. Vi hade diskuterat om möjligheten att skrifva en roman utan skurkar, dock kommo vi öfverens om, att den ej skulle bli intressant.

»Det är en ytterst sorglig tanke», anmärkte Mac-Shaughnassy eftertänksamt, »hvilket förtvifladt näste denna jord skulle vara, om ej våra vänner, de dåliga människorna, funnes till. Vet ni», fortfor han, »när jag hör talas om personer, som löpa hela världen kring och försöka att förbättra människor, så blir jag alldeles nervös. Utrota en gång synden, och litteraturen kommer att tillhöra den förgångna tiden. Utan förbrytare "skulle vi skriftställare hungra ihjäl.»

»Det skulle jag inte beklaga», svarade Jephson torrt, »den ena hälften at människosläktet har alltsen skapelsen sysselsatt sig med att förbättra den andra, men det tycks likväl finnas kvar en högst beaktansvärd portion mänsklig natur i densamma. Att undertrycka synden är ungefär detsamma som att tillstoppa en vulkan — att sluta det ena lufthålet är blott — 97 —

Jephson. Han berättade den för mig, då vi en kväll suto på ångbåtens däck under vår hemresa från Bombay. Han skonade icke sig själf. Han berättade historien just så, som jag berättat den, men med jämn, monoton röst, fri från hvarje rörelse. Då han slutat, frågade jag hur han kunde bära att återväcka inom sig till lif dessa bilder.

»'Återväcka dem?' sade han och såg förvånad på mig — 'de stå mig alltid för ögonen'.»

VIII.

En dag talade vi om brott och brottslingar. Vi hade diskuterat om möjligheten att skrifva en roman utan skurkar, dock kommo vi öfverens om, att den ej skulle bli intressant.

»Det är en ytterst sorglig tanke», anmärkte Mac-Shaughnassy eftertänksamt, »hvilket förtvifladt näste denna jord skulle vara, om ej våra vänner, de dåliga människorna, funnes till. Vet ni», fortfor han, »när jag hör talas om personer, som löpa hela världen kring och försöka att förbättra människor, så blir jag alldeles nervös. Utrota en gång synden, och litteraturen kommer att tillhöra den förgångna tiden. Utan förbrytare "skulle vi skriftställare hungra ihjäl.»

»Det skulle jag inte beklaga», svarade Jephson torrt, »den ena hälften at människosläktet har alltsen skapelsen sysselsatt sig med att förbättra den andra, men det tycks likväl finnas kvar en högst beaktansvärd portion mänsklig natur i densamma. Att undertrycka synden är ungefär detsamma som att tillstoppa en vulkan — att sluta det ena lufthålet är blott- 98 -

att öppna det andra. Det onda kominer att öfver-lefva oss.»

»Jag kan i denna saken inte dela din optimistiska åsikt*, sade Mac-Shaughnassy. »Det förefaller mig, som om brottet — åtminstone det intressanta brottet — hölle på att försvinna ur vår tillvaro. Sjö- och stråtröfvare äro fullständigt skaffade ur världen. Den gamla tilltalande smugglaren har förvandlat sin dolk till en

ÖO

kanna med dubbla bottnar. Värfvartruppen, som alltid fanns så bra till hands fcr att röfva hjälten bort från det förestående bröllopet, är upplöst. Intet fartyg finns .vidare vid kusten med uppgift att låta någon försvinna. Sina hederstvister afgöra människorna vid domstolar och bära blott hål i portmonnän med sig hem. Anfall på obeskyddade fruntimmer förekomma blott på pöbel-kvarterens gator; och där bo inga hjältar, och brotten försonas med böter. Den modärna inbrottsljufven är vanligen en bortkörd nattvakt. Hans byte plägar bestå i en paletå och ett par gamla stöflar, och vanligtvis blir han fasttagen af pigan, om han vill göra större byte. Självmord

och afrättningar bli år från år sällsyntare. Om den nuvarande minskningen fortfar, komma våldsamma dödsfall i en nära framtid att bli någonting förvånande, och man kommer att skratta åt mordhistorier, emedan man tycker dem vara för osannolika för att kunna tros. Det finns folk som sträfva att få. straff för brott mot sjunde budet skärpta. Lyckas de däri, göra författarne bäst i att följa det råd, som recensenterna i alla fall ge dem: att upphöra med affären. Jag säger, att \åra existensmedel tas ifrån oss det ena efter det andra. Författarne gjorde därför klokt i att grunda ett sällskap till understöd och uppmuntran af förbrytare.»

Mac-Shaughnassys bimotiv vid dylika anmärk-nirgar Aar att förarga och reta Brown, och det lyckades honom också. Brown är — eller var då — en allvarlig ung man med entusiastiska — elaka människor- 99 —-

ansågo till och med öfverspända — idéer om det litterära yrkets vikt och värde. Browns uppfaltning af skapelseplanen var den, att gud gjort världsalltet för att skaffa författarne ämnen till romaner. Den tiden plägade Brown framställa denna åsikt som originell; men sen jag blifvit äldre, har jag funnit att denna teori är mycket vanlig och mycket utbredd bland fint bildade människor.

Brown gick till rätta med Mac-Shaughnassy. »Du talar», sade ban, »som om litteraturen lefde som parasit på det onda.» ~

»Och hvad gör hon annat?» svarade Mac-Shaughnassy med entusiasm. »Hvad skulle bli af litteraturen utan dårskapen och synden? Hvad är litteratörens uppgift annat än att skrapa ihop sitt livsuppehälle ur det mänskliga eländets afskrädeshög ? Föreställ dig, om du kan det, en fullkomlig värld — en värld i hvilken hvarken män eller kvinnor talade dåraktigt och handlade oklokt; där cle små pojkarna aldrig vore okynniga och de små flickorna aldrig gjorde opassande anmärkningar; där hundarne aldrig betes och kattorna aldrig jamade; där fruarna aldrig retade sina män och det icke funnes några svärmödrar; där de äkta männen aldrig ginge till sängs med stöflama på; där sjömännen aldrig svure; där handtverkarne alltid förstode sitt handtverk och gamla mamseller aldrig klädde sig som unga flickor; där niggerna aldrig stule kycklingar och stolta män aldrig blefve sjösjuka! Hvad skulle bli af din humor och din kvickhet? Föreställ dig en värld, där aldrig hjältar blefve krossade; där läpparna aldrig sammanpressades af smärta; där ögonon aldrig blefve matta och fötterna aldrig svaga; där magarne aldrig vore tommn. Hvad blefve då af din patos? Föreställ digen värld, där den gifta mannen aldrig älskade mer än en kvinna, och denna'vore hans egen hustru; där fruarna aldrig kysstes af andra män än sina egna; där männens hjärtan aldrig vore svarta och kvinnornas aldrig orena;— IOO —

där det inte funnes något hat eller någon afund, inga önskningar, ingen förtviflan! Hvad skulle bli af dessa passionerade scener, dessa intressanta förvecklingar, dessa skarpsinniga psykologiska analyser? Min kära Brown, vi författare — roman- och teaterförfattare, skalder — vi göda oss med våra medmänniskors elände. Gud skapade man och kvinna, och kvinnan skapade skriftställaren, när hon bet i äpplet. Vi ha kommit till världen under ormens tecken. Vi äro specialkorrespondenter vid djäfvulens armé. Vi berätta om hans segrar i våra romaner på tre band och hans tillfälliga nederlag i våra femaktiga melodramer.»

»Allt det där är mycket sannt», anmärkte Jeph-son, »men du måste observera, att litteratören inte är den enda, som drifver handel med olyckan. Läkaren, domaren, prästen, tidningsmannen, väderleksprofeten, allesamman skulle enligt min öfvertygelse svårligen hälsa det tusenåriga riket med förtjusning. Aldrig kommer jag att glömma en anekdot, som min farbror plägade berätta, och som härstammade från den tiden, då han var fängelsepredikant i grefskapet Lincolnshire. En morgon skulle en afrättning äga rum; det vanliga lilla sällskapet, bestående af sheriffen, guvernören, tre till fyra tidningsreferenter, en embetsmän och några uppsyningsman, var församladt i fängelset. Den lifdömde, en brutal skurk, som man ansett skyldig till mordet på en ung^ flicka under särdeles försvårande omständigheter, skull just få sina händer bundna af skarprättaren och hans hjälpare, då min farbror begagnade de sista få ögonblicken att bryta den slöa likgiltigheten, som karlen ådagalade både gent emot sitt brott och sitt öde.

»Då det inte lyckades min farbror att göra något som hälst intryck på honom, vågade guvernören att tillägga några förmanande ord, hvarpå mannen i full ilska vände sig till alla dem, som voro församlade där:

»'At hälvete med fr', skrek han, 'och ert skenheliga prat. Hvad är ni för några, som tar er till attt ©I

predika för mig? Ni äro glada, att jag är här — allesamman. Jag är den enda bland er, som inte vidare bryr sig om saken. Hvad skulle bli af er allesamman, era hycklande svin, om inte jag och mina kamrater funnes? Ja, det är vi, som håller er ofvan vattnet', och därmed gick ban rakt på galgen och befalde skarprättaren 'att raska på' och 'inte låta herrarna vänta'.

»Den karlen hade ben i näsan», anmärkte Mac-Shaughnassy.

»Ja», tillade Jephson, »och sundt förstånd i skallen.»

Mac-Shaughnassy blåste ut en mun rök på en spindel, som just ville störta sig öfver en fluga. Spindeln föll härigenom i floden, ur hvilken han fiskades upp af en svala, som just var ute och letade efter kvällsvard.

»Det är naturens lag»; sade Jephson, »vi äro inte de första unga filosoferna, som stå häpna inför det faktum, att den ena mannens olycka är en annans lycka.»

»Eller ibland en annan kvinnas lycka», anmärkte jag.

Jag tänkte på en händelse, som en sjuksköterska berättat för mig. Om en med sjukvård sysselsatt kvinna inte känner mera till människonaturen och klarare ser in i mäns och kvinnors hjärtan än alla romanförfattare sammanlagda, så måste hon vara blind eller döf. Hela världen är en skådespelarescen, män och kvinnor äro skådespelarna: så länge vi åtnjuta en god hälsa, spela vi våra roller tappert, djärft och konstnärligt, ja, vi komma så långt att vi ibland inbilla oss själfva, att vi äro de, som vi föregifva oss vara. Men när vi bli sjuka, glömma vi våra roller, och vi bli likgiltiga för det intryck, vi göra på åskådarna. Vi äro alltför svaga för att lägga på puder och smink, tealerbjäfset ligger obeaktadt bredvid oss. De heroiska gesterna, de dygdiga känslorna äckla oss. I det stilla mörka rummet, dit den stora scenens rampljus ej lysa in, där vårt öra ej spetsas, för att uppfånga publikens handklapp-handklappningar eller hyssjningar, där äro vi en kort stund vi själfva.

Sjukvårdssystern var en liten sedesam, stilla person, med drömmande, milda, gråa ögon, hvilka ägde en sällsam makt att uppfånga allt som tilldrog sig omkring dem utan att synas ge akt på något alls. Blicken på månget blottadt inre hade gifvit dessa ögon ett knappt märkbart uttryck af cynism, men i deras djup lyste godhet.

På kvällarna under min rekonvalescens plägade hon berätta sina erfarenheter. Jag har ofta tänkt att skrifva upp de historier, hon berättade mig, men det skulle bli en sorglig lektyr. Flertalet, är jag rädd, skulle endast visa människonaturens mörka baksida och gud må veta, att vi inte ha mycken orsak att göra hvarandra uppmärksamma just på den, fastän många tyckas anse det vara det enda nyttiga arbetet. Några få af hennes berättelser voro gripande, men mig tycktes dessa vara de allra sorgligaste; den ena eller andra kunde man också skrattat åt, men det hade ej varit ett godt skratt.

»Jag beträder aldrig tröskeln till ett hus, till hvilket jag kallats», sade hon en kväll till mig, »utan att vara nyfiken på hvilken slags historia döljer sig där bakom. När jag är i ett sjukrum, känner jag mig alltid som bakom lifvets kulisser. Människorna komma och gå omkring en, och man hör på deras prat och skratt, och så ser man i den sjukes ögon och märker att alltsammans endast är ett skådespel.»

Det fall, som Jephsons anmärkning påminde mig om, berättade hon för mig en eftermiddag då jag, stödd af kuddar, satt framför eldbrasan, försökte dricka ett glas portvin och gjorde den smärtsamma upptäckten, att det ej ville smaka mig riktigt.

»Ett at mina första fall», sade hon, »var en kirurgisk operation. Jag var den tiden helt ung och jag begick ett stort fel — icke ett tekniskt fel — men— io3 -

dock ett fel — som jag med litet eftertanke kunnat spara mig.

»Min patient var en vänlig och angenäm herre, hans hustru en vacker, liten mörk fru, men hvilken jag från fJrsta ögonblicket inte kunde riktigt fördraga. Hon var en af de fullkomligt otadliga, kalla kvinnorna, om hvilka jag alltid tänker, att de måste blifvit födda i en kyrka och aldrig kommit ur dess kyla. Hon tycktes emellertid mycket

intagen af honom och han af henne. Också talade de mycket ömt med hvarandra, nästan alltför ömt för att det skulle kunnat varit äkta — det skulle jag hafva sagt mig själf, om jag den tiden känt så mycket af världen som nu.

i Operationen var farlig och svår. Då jag på kvällen öfvertog sjukvården fann jag patienten, såsom jag väntat, i hög feber. Jag försökte att hålla honom så stilla som möjligt, men inemot klockan nio, då febern ständigt tilltog, började jag bli ängslig. Jag böjde mig djupt ned öfver honom och hörde på hans fantasier. Åter och alltjämt hörde jag namnet 'Luisa'. Hvarför kom 'Luisa' inte till honom? Det var illa af henne — de hade skottat en djup graf och ville skuffa honom ned i den —. Hvarför kom hon inte och räddade honom? Han skulle ju vara räddad så snart hon komme och fattade hans hand.

»Hans böner blefvo så ömkliga, att jag till s'ut inte längre kunde höra på dem. Frun hade gått till en bönesammankomst, men kyrkan var på gatan intill. Lyckligtvis hade den andra sköterskan ännu inte gått hem; jag kallade henne in, för att hon ett ögonblick skulle se till min skyddsling, satte hastigt på mig min hufva och sprang snedt öfver. Då jag meddelat mitt ärende åt en af kyrkvaktarne, förde han mig till henne. Frun låg just på knä, men jag kunde inte vänta. Jag stötte upp dörren till kyrkbänken, böjde mig ned till henne och hviskade: 'Var snäll, kom genast med dit öfver— io4 —

er man har starkare feber än som är nyttigt, och ni kan lugna honom'.

»Hviskande svarade hon mig utan att lyfta hufvudet: 'Jag skall straxt vara där. Bönestunden är straxt slut.' Hennes svar förvånade och förargade mig. 'Ni handlar mer efter Kristi sinne, om ni genast går med mig hem', svarade jag skarpt, 'än om ni stannar här. Han ropar oupphörligt efter er och jag kan ej få honom att sofva.'

»Hon lyfte hufvudet ur händerna. 'Ropar efter mig?' frågade hon i något vantrogen ton.

»'Ja', svarade jag, 'under hela sista timmen har han oupphörligt ropat, hvar är Luisa, hvarför kommer inte Luisa till mig?'

»Hennes ansikte var i skuggan, men då hon vände det och det svaga ljuset från en gaskandelaber belyste det, inbillade jag mig, att jag såg henne skratta, och hon var mig mer förhatlig än någonsin.

»'Jag skall komma med er', sade hon, steg upp, lade bort sina böcker, och vi gingo tillsamman ur kyrkan.

»Hon stälde under vägen en mängd frågor till mig: Om patienten under febern kände igen människorna omkring sig? Om de påminde sig verkligt uppöfvade tilldragelser? eller om deras tal endast var ett osammanhängande pladder? Om man kunde ge deras tankar en bestämd riktning?

»Så snart hon låst till dörren efter sig, kastade hon af sig hatt och kappa, och kom hastigt och sakta upp för trappan.

»Hon trädde fram till hans säng och såg ned på den sjuke, men han var icke alls medveten om hennes närvaro och fortfor att fantisera. Jag sökte öfvertala henne att samtala med honom, men hon förklarade det vara gagnlöst, drog en stol i närheten och satte sig ned.

»Då jag märkte, att hennes närvaro ej gjorde honom godt, sökte jag öfvertala henne att gå till sängs;- io5 —

men lion ville hällre stanna, och som jag var ling och ännu icke hade någon auktoritet, lät jag henne få sin vilja fram. Hela natten igenom framstötte han fantiserande ord, och hela tiden var namnet Luisa.— Luisa — på hans läppar, och hela tiden satt frun där, afsides, utan att röra sig, utan att tala,, med ett stelnadt småleende kring läpparna, som gaf mig lust att ta henne i axlarna och skaka henne.

»En gång drömde han sig tillbaka i tiden för sitt frieri och bönföll: 'Säg mig, att du älskar mig, Luisa. Jag kan läsa i dina ögon. Hvarför vill du förställa dig? Vi känna ju hvarandra. Lägg dina hvita armar omkring mig. Låt mig känna din andedräkt på min nacke. Ack jag visste det, min älskling, du min enda!'

»Hela huset var dödstyst, och jag kunde höra hvarje ord i hans upprörda fantasier. Jag tyckte mig knappast ha någon rättighet att vara där och höra på, men min plikt höll mig kvar. Senare slöt jag af hans ord, att han förestälde sig, att han med henne uppgjorde planen till en gemensam utflykt. 'Jag skall resa bort på måndag

kväll', sade han, 'du träffar mig på torsdag kväll i Jacksons hotell i Dublin, och därifrån resa vi direkt vidare.'

»Hans röst blef svagare och hans fru ryckte sin stol litet närmare och. böjde sig fram öfver honom.

»'Nej, nej', fortfor han efter en paus, 'det är inte alls någon fara med det. Det är en undangömd liten plats, midt inne bland Galwaybergen, — 0'Mullens Halfwayhouse kallas det — fem mil från Ballynahinch. Vi råka ingen människa där. Vi skola lefva där ensamma tillsammans tre veckor som i himmelriket, du min gudinna, min mrs Maddox från Boston, du får inte glömma namnet!'

»Han skrattade i sina delirier, och frun, som satt vid hans sida, skrattade också, och då blef allt klart för mig.

»Jag gick till henne och fattade henne i armen.—- io6 —

5Ni heter inte Liiisa', sade jag och såg henne rakt in i ögonen. Det var en oförskämd indiskrektion från min sida, men jag var upprörd och följde min ingifvelse.

»'Nej', sade hon mycket lugnt, 'men det är namnet på en mycket kär skolväninna till mig. I natt har jag fått lösningen på en gåta, en lösning som jag väntat på i två år. God natt, jag tackar er för att ni hämtade mig.'

»Hon steg upp och gick ut, och jag hörde hur hon gick ner för trappan, och jag öppnade fönstret och lät den friska morgonluften komma in.

»Det är första gången jag berättar händelsen för någon», slutade hon, tog det tomma portvinglaset ur min hand och rörde om i brasan. »En sjuksköterska skulle inte få mycket praktik, om hon kom i rykte att begå sådana fel, som jag då begick.»

En annan historia, som hon berättade för mig, lät det äktenskapliga lifvet te sig i en vackrare belysning. »Men», tillade hon med en cynisk blinkning, som egendomligt lyste fram ur hennes milda, sedesamma ögon, »paret hade helt nyligen haft bröllop — de hade just nyss kommit hem från sin bröllopsresa.»

De hade rest på kontinenten och hade bå la ådragit sig tyfoidfeber.

»Jag kallades till dem samma dag de anländt», sade hon; »mannen blef först sängliggande, frun följde efter, tolf timmar senare. Vi lade dem i tvenne rum som stötte intill hvarandra, och så ofta det kunde ske läto vi dörren mellan dem vara öppen, så att de kunde ropa till hvarandra.

»Stackars människor, de voro nästan ännu barn, och sörjde båda, mer öfver den andra än öfver sig själfva. Fruns enda bekymmer var, att hon inte kunde göia något för den 'stackars Jack'. 'Ack, kära syster, ni skall vara snäll mot honom, inte sannt?' snyftade hon och hennes slora barnaögon voro fylda af tårar, och så snart jag 'kom in till honom lät det: ?Ack,to7

syster, bry er inte om mig, jag har det mycket bra. Men var snäll och se till min fru!'

»Det var en ansträngande tjänst för mig, fram och tillbaka mellan de två, ty med tillhjälp af hennes syster skötte jag dem båda. Det var icke vanligt, men jag såg, att det ej skulle varit lätt för dem att vara alldeles åtskiljda, och jag försäkrade doktorn, att jag kunde åtaga mig saken. Mig syntes det löna mödan att uppfylla denna dubbla uppgift, redan blott för att inandas den atmosfär af osjälfviskhet som fylde båda rummen. Genomsnittspatienten är inte den tålmodige lidande, som man vanligtvis föreställer sig. Det är en missmodig, trätlysten värld, som ömkar sig själf, hvilken vi lefva i och vi bli hårdhjärtade. Vården om de båda unga föryngrade mitt hjärta.

»Mannen kämpade sig igenom och började att kvickna till; men frun var en vek planta, och hennes krafter — om man kunde tala om dem — togo dag från dag af. Då han blef bättre, ropade han dagligen med allt gladare röst öfver till henne och frågade, hvilka framsteg hon gjorde, och hon kippade då efter andan för att kunna svara honom, skrattande. Det var ett fel att bädda dem på det sättet i rum vid rum, och jag var ond på mig själf att ha inrättat det så; men det var för sent att ändra det. Allt hvad vi kunde göra var att bedja henne att icke öfveran-stränga sig och att tillåta oss säga att hon sofve. Men tanken att ej svara honom eller icke ropa tillbaka gjorde henne så utom sig, att det syntes oss bättre att låta henne få sin vilja fram.

»Hennes enda bekymmer var, att han skulle få veta hur svag hon var. 'Det kommer att bedröfva honom så mycket', sade hon då, 'han är ju alltid i sådan ångest för min skull. Och jag blir ju bättre — långsamt; inte sannt, syster?'

»En morgon ropade han som vanligt och frågade henne hur det ginge henne, och hon svarade, fastän- io8 —

hon måste vänta några ögonblick för att samla krafter. Han tycktes märka ansträngningen ty han ropade ängsligt tillbaka: 'Går det dig verkligen väl, min älskade?'

»'Ja', svarade hon, 'alldeles utmärkt. Hvarföi frågar du det?'

»'Mig förekom det, som om din röst ljöd något svag, min älskade', svarade han, 'ropa inte mera till mig, om det anstränger dig.'

»Då för första gången började hon bekymra sig om sig själf — icke för sin egen skull, utan för hans.

»Tror ni, att det verkligen blir sämre med mig, syster?' frågade hon och såg på mig med sina Stora förskräckta ögon.

»'Ni gör er själf sjuk, om ni alltid ropar', svarade jag något skarpt. 'Jag kommer att få lof att stänga dörren.'

»'Berätta det inte för honom' — det var hennes enda tanke — 'låt honom inte veta det. Säg honom att det går mig väl, snälla syster gör det. Tanken att det ej skulle gå mig väl skulle döda honom.'

»Jag var glad, när hennes syster kom upp och jag kunde komma ut. Det går ej lätt att sköta sjuka, när man har det som jag vid det tillfället; jag tyckte som om jag sväljt en matsked, som nu sute fast i min hals.

»När jag sedan kom till honom, drog han mig till sängen och bad mig i hviskande ton, att ärligt säga honom, hur det ginge henne. Om man nu en gång måste ljuga, så kan man likaså gärna ljuga klokt. Och därför sade jag honom, att det verkligen ginge henne märkvärdigt väl, att sjukdomen blott gjort henne något svag, hvilket ju vore naturligt, och att jag väntade se henne komma upp före honom.

»Stackars gosse! Den lögnen hjälpte honom mer ün en veckas medicinerande och skötande; och nästa morgon ropade han gladare än någonsin efter henne och föreslog henne att hålla vad om en ny mössa mot en ny hatt, att han först skulle komma upp.

»Hon skrattade gladt tillbaka (jag var just i hans— 109 —

rum). 'Utmärkt', sade hon, 'du kommer alt förlora. Jag blir först frisk och kommer att göra visit hos dig.'

»Hennes skratt var så klart och hennes röst ljöd så mycket starkare, att jag verkligen trodde, att det ginge henne bättre, och då jag kom in till henne och fann hennes kudde alldeles våt af tårar, kunde jag inte förklara det för mig.

»'Nå, vi voro ju nyss så glada', sade jag, 'hvad står nu på?'

»'Stackars Jack!' stönade hon, och hennes magra små fingrar plockade på sängtäcket fram och tillbaka. 'Stackars Jack, det kommer alt krossa hans hjärta!'

'»Hvad skulle det gagnat till att säga något! Det inträder ett ögonblick, då någonting säger patienten allt, hvad som kan sägas om sjukdomen, och läkaren och systern kunna då spara sina förhoppningsfulla försäkringar till andra fall, där de mera äro på sin plats. Det enda, som skulle kunnat skaffa henne lättnad, hade varit att kunna öfvertyga henne om, att han snart skulle glömma henne och blifva lycklig utan henne. Så tänkte jag den tiden och försökte att säga henne något dylikt, men jag kunde ej få fram det, och hon skulle också inte trott mig, om jag sagt det.

»Allt hvad jag kunde göra, var att gå tillbaka till det andra rummet och säga honom, att han nu skulle låta henne sofva, och att han ej skul'e ropa till henne förrän jag tilläte det.

»Hon låg alldeles tyst hela dagen. Då doktorn kom vid sin vanliga tid för att se till henne, kände han på hennes

hand och blickade blott på maten som orörd stod bredvid henne.

»'Ja', sade han lugnt, 'jag skulle hällre låta bli att plåga henne, syster'. Och jag förstod.

»Fram mot kvällen. öppnade hon ögonen och vinkade till sin syster, som stod bredvid sängen, att böja sig ned.— no —

»'Jeanie', hviskade hon, 'ansei du det orätt att bedraga någon, när det är till hans eget bästa?'

»'Jag vet inte', svarade flickan; 'jag tror inte. Hvarför frågar du det?'

»'Jeanie, din röst lät alltid alldeles lika min egen — du mins ju hur man hemma ofta förväxlade oss. Jeanie, ropa du i mitt ställe — endast — endast tills han blir bättre. Lofva mig det!'

»De hade, dessa två, älskat hvarandra mer än annars är vanligt mellan systrar. Jeanie kunde inte svara, men hon slöt sin syster fastare i sina'armar, och den andra var tillfreds.

»Sedan samlade barnet hela sin återstående lilla lifskraft till en sista ansträngning och rätade upp »sig i sin systers armar.

»'God natt, Jack', ropade hon klart och högt nog för att kunna höras genom den låsta dörren.

»'God natt, min lilla fru', ropade han gladt tillbaka. 'Går det dig bia?'

»'Ja, min älskling. God natt.'

»Den lilla aftärda gestalten föll tillbaka i sängen, och allt, hvad jag ännu vet, är att jag tog fatt i en kudde och höll den tätt intill Jeanies ansikte, så att hennes snyftningar inte skulle tränga in i det andra rummet; sedan gingo vi båda ut genom den andra döiren, ilade ned i köket och föllo hvarandra om halsen.

»Huru vi två kvinnor under tre hela dagar lyckades hålla bedrägeriet i gång, kommer jag aldrig att kunna förstå. Jeanie satt i rummet, där hennes döda syster låg utsträckt under täcket, och jag uppehöll mig hos den lefvande mannen och ljög och bedrog honom, tills jag fann glädje i det och måste taga mig till vara att ej öfverdrifva.

»Han undrade öfver mitt så kallade goda lynne, och jag sade honom, att det härledde sig af att veta, att hans fru var utom all fara. Och sedan dref mig— 111 —

den djäfvulska lustan vidare och jag sade honom att för åtta dar sen, då vi berättat för honom, att det vore bättre med hans fru, vi bedragit honom, och att hon då verkligen sväfvat i stor fara och jag ständigt vaiit i stor ångest för hennes skull; men att krisen nu vore öfverständen och hon räddad. Och jag bockade mig ned vid sängens fotända och bröt ut i ett skratt och måste taga fatt i sängkanten för att ej falla kull.

»Han hade farit upp med vildt, blekt ansikte, då Jeanie första gången svarade honom ur andra rummet, • fastän de båda systrarnas röster voro hvarann så lika, att jag aldrig skulle varit i stånd att skilja den ena från de n andra. Jag sade honom, att den lilla förändringen i rösten härrörde från febern, att hans egen röst också ljöd annorlunda, och att detta alltid vore fallet med rekonvalescenlcr. För alt få bort hans tankar från den verkliga orsaken, sade jag honom, att Jeanie lidit skada af den långa sjukvården, och att jag därför skickat henne på landet. Den eftermiddagen kokade vi ihop ett bref åt honom, och jag stod med en duk i handen bakom Jeanie, för att ingen tår skulle falla på brefvet, och på kvällen reste hon några mil ined vestbanan för att stiga af och komma tillbaka med nästa tåg.

»Ingen misstanke om det verkliga förhållandet uppsteg inom honom och doktorn hjälpte oss i vårt bediägeri; likväl slog pulsen på vår sjukling, som dittills hvarje dag blifvit starkare, allt mattare och mattare. I den del af landet, där jag är född och vuxit upp, säger folket, att där en död ligger, luften både vinter och sommar blir kallare och kallare och alt ingen eld kan göra den varmare, om man också packar veden ända upp tiil skorstenen. Om man några månader skött sjukvård på ett lasarett, blir man vanligtvis botad från alla fantasterier om döden, men från denna idé har jag aldrig befriat mig. Min termometer kan mycket väl visa aderton grader, och jag kan också för-—• 112 —

söka tro, att det verkligen är aderton grader, men om en död ligger intill, känner jag det likväl kallt ända intill benen. Jag kunde se hur kylan kröp in under dörren ur dödsrummet, rullade upp sig på hans bädd och sträckte ut handen för att vidröra hans hjärta..

»Jeanie och jag fördubblade våra bemödanden, ty det tycktes oss som om döden väntade alldeles utanför i korridoren och med ögat tittade in genom nyckelhålet för att lura oss båda och få sanningen i dagen. Jag gick nästan aldrig frän hans sida utan att jag då och då gick in i rummet bredvid för att röra om i en inbillad eld och rikta ett par uppmuntrande ord till en inbillad kvinna liggande i sängen, där den döda låg; under tiden satt Jeanie tätt bredvid liket och till-ropade honom glada anmärkningar eller lugnande svar på hans ängsliga frågor.

»Ibland, när vi visste, att vi i nästa ögonblick måste falla i gråt, stulo vi oss bort och skyndade ned. Där, ur hörhåll, stängde vi in oss och skrattade tills vi stötte mot de smutsiga väggarna. Jag tror vi båda blifvit till hälften galna.

»En dag — det var den tredje af detta vilda lif, det fick jag höra senare, ty den tiden skulle jag ansett den vara den trehundrade, emedan tiden tycktes flytt bort ur detta hus liksom ur en dröm, så att det gick huller om buller — den dagen lät jag en förseelse komma mig till last, som på ögonblicket gjorde slut på saken.

»Jag hade gått in i andra rummet. Jeanie hade ett ögonblick lämnat sin post, och hennes plats var tom.

»Jag visste ej hvad jag gjorde. Så vidt jag kan påminna mig, hade jag ej slutit' till ett öga alltsen hans fru dog, och hjärna och sinnen förlorade hvarje hållning. Jag talade åter, som jag alltid gjorde, till detta något, som låg under det hvita täcket, jämnade bullersamt hufvudkudden, och stälde i ordning flaskorna på bordet.# ii3 —

»Då jag kom tillbaka, frågade han mig hur det ginge med henne, och jag svarade till hälften i* drömmen: 'Ah, förträffligt, hon försöker just att läsa litet', och han reste sig på armbågen och ropade på henne, dock som svar kom tystnaden — inte den tystnaden som är tyst, utan den som skriker. Jag vet inte, om ni förstår, hvad jag vill säga därmed. Om ni så länge lefvat bland döda som jag, så skulle ni förstå.

»Jag flög hän mot dörren och låtsades som om jag tittade in. 'Hon har somnat in', hviskade jag och slöt till dörren; han sade ingenting, men hans ögon skådade besynnerligt på mig.

»Följande natten voro Jeanie och jag i förstugan och rådslogo med hvarandra. Han hade somnat in mycket tidigt. Jag hade stängt dörren mellan de båda rummen och stoppat nyckeln i fickan. Sedan hade jag smugit mig ned för att berätta henne det som händt och öfverlägga med henne.

»'Hvad skola vi göra? Du gode Gud, hvad skola vi göra ?' Det var allt som Jeanie kunde säga. Vi hade trott, att han skulle bli stark på en à två dagar, och att han då skulle kunnat tåla sanningen. Men i stället hade han blifvit så svag, att hvarje väckande af hans misstankar kunde hafva bringat honom döden.

»Vi stodo där, sågo hvarann stelt i ansiktet och visste ej hur gåtan skulle kunna lösas; men under det vi sökte lösa den, löste gåtan sig själf.

»Den ena uppasserskan hade gått ut och hela huset var tyst — så tyst, att jag kunde höra pickandet af Jeanies klocka under hennes klädning. Plötsligt trängde ett ljud genom tystnaden. Det var inte ett skrik. Det kom ej från en mänsklig röst. Jag har hört den mänskliga smärtans röst så ofta, att jag känner den i alla dess tonarter, och den har blifvit mig likgiltig. Jag har bedt Gud på mina knän om att aldrig mer få höra detta ljud, ty det var en själs sista suck.

8— 114 —

»Klagande trängde den genom hela huöet och förklingade, och ingendera af oss rörde sig.

»Slutligen^ när blodet åter rörde sig i våra ådror, gingo vi gemensamt upp. Han hade krupit från sitt eget rum genom korridoren in i hennes rum. Han hade ej haft nog kraft att slå tillbaka sängtäcket fastän han försökt det. Han låg utsträckt öfver sängen och hans hand var utsträckt efter hennes.»

Min vårdarinna satt en stund stilla, utan att tala, hvilket var något sällsynt hos henne.

»Ni skulle skrifva upp hvad ni upplefvat», sade jag.

»Ack», sade hon, och rörde tankfullt omkring i kaminelden, »om ni sett så mycket elände i världen som jag, så skulle ni inte känna någon böjelse att skrifva en sorgsen bok.»

»Jag tror», sade hon efter en lång paus, och höll under tiden eldgaffeln kvar i handen, »blott de människor som aldrig upplefvat eländet, läsa gärna om eländet. Om jag kunde skrifva, så skulle jag skrifva en lustig bok — en bok åt hvilken alla människor skulle skratta.»

VIII.

Diskussionen kom i gång på det sättet, att jag föreslagit ett giftermål mellan vår skurk och dottern till ortens apotekare, en flicka som hade ett ädelt, rent hjärta och som skulle vara vår hjältinnas blygsamma men värdiga väninna.

Brown hade ej gifvit sitt bifall härtill, på grund af historiens ringa trovärdighet. »Hvad i all världen skulle kunna förmå honom att gifta sig med en sådan?» sade han. — 114 —

»Klagande trängde den genom hela huöet och förklingade, och ingendera af oss rörde sig.

»Slutligen^ när blodet åter rörde sig i våra ådror, gingo vi gemensamt upp. Han hade krupit från sitt eget rum genom korridoren in i hennes rum. Han hade ej haft nog kraft att slå tillbaka sängtäcket fastän han försökt det. Han låg utsträckt öfver sängen och hans hand var utsträckt efter hennes.»

Min vårdarinna satt en stund stilla, utan att tala, hvilket var något sällsynt hos henne.

»Ni skulle skrifva upp hvad ni upplefvat», sade jag.

»Ack», sade hon, och rörde tankfullt omkring i kaminelden, »om ni sett så mycket elände i världen som jag, så skulle ni inte känna någon böjelse att skrifva en sorgsen bok.»

»Jag tror», sade hon efter en lång paus, och höll under tiden eldgaffeln kvar i handen, »blott de människor som aldrig upplefvat eländet, läsa gärna om eländet. Om jag kunde skrifva, så skulle jag skrifva en lustig bok — en bok åt hvilken alla människor skulle skratta.»

VIII.

Diskussionen kom i gång på det sättet, att jag föreslagit ett giftermål mellan vår skurk och dottern till ortens apotekare, en flicka som hade ett ädelt, rent hjärta och som skulle vara vår hjältinnas blygsamma men värdiga väninna.

Brown hade ej gifvit sitt bifall härtill, på grund af historiens ringa trovärdighet. »Hvad i all världen skulle kunna förmå honom att gifta sig med en sådan?» sade han.- iij -

»Kärlek!» svarade jag, »kärlek; soin btinnei" likä varmt i den uslaste skurks hjärta, som i den ädle, unge mannens.»

»Försöker du att vara kvick och intressant», återtog Brown strängt, »eller vill du tala allvarligt om saken ? Hvad slags attraktionskraft skulle en sådan kvinna kunna utöfva på en sådan karl som Reuben Neill?»

»Hvarje tänkbar attraktionskraft», svarade jag. »Hon är den förkroppsligade moraliska motsatsen till honom. Hon är skön (om hon inte är skön tillräckligt) kan vi göra henne litet skönare), och när tadern dör, ärfver hon hans butik.»

»Och», tillade jag, »det kommer att göra saken naturligare, när hela världen frågar hvarför de två gift sig med hvarandra.»

Brown kastade inte vidare bort några ord på mig(utan vände sig till Mac-Shaughnassy.

»Kan du föreställa dig; att -vår vän Reuben Neill skall kunna vara fyld af en glödande önskan att gifta sig med Mary Holme»5 frågade han med ett leende.

»Naturligtvis kan jag det», sade Mac-Shaughnassy. »Jag kan föreställa mig allt och tro allt om alla. Blott i romanerna handla människorna logiskt och i öfverensstämmelse med hvad man väntar af dem. Jag har en gång känt en gammal sjöman som i sängen alltid läste 'Tidning för unga damer' och snyftade vid läsningen; ja, jag har känt en kapplöpningsagent som alltid bar Brownings dikter på sig, för att läsa dem på järnvägen. Jag har också känt en recensent, som skänkte (icke förgiftade) apelsiner åt barn. En människa har icke en karaktär, hon har ett dussin karaktärer, af hvilka den ena är förherrskande och de andra elfva mer eller mindre umbärliga. Tag har en gång känt en man, af hvars karaktärer två framträdde lika starkt, och det ledde till egendomliga konsekvenser.»Vi bådb honörn berätta oss fallet, ofch haft gjorde det.

»Han var en fashionabel herre», sade Mac-Shaughnassy, »och hette till förnamn Joseph. Han var då, när jag kände honom, medlem af 'Devonshirerna', och jag tror den mest inbilska herre jag träffat på. Han smålog öfver Saturday Review och kallade den ett litet tidningsblad från en förstads litterära klubb och öfver Athenæumj såsom de misslyckade skriftställarnes organ. Thackeray var enligt hans åsikt med full rätt bildade knoddars älsklingsförfattare, och Carlyle betraktade han som representanten för bildade handtverkare. Lefc Vande författare läste han aldrig, hvilket naturligtvis inte hindrade honom att nedsabla dem. De enda nittonde århundradets söner som han prisade, voro några obscura franska auktorer, om hvilka ingen annan hört någonting. Han hade sin egen åsikt om den allsmäktige guden och afböjde inträdet i himmelriket med anledning af Londonpöbeln, som antagligen skulle komma att vara starkt representerad däruppe. Humor gjorde honom sorgsen, och känslodjup blef han sjösjuk af. Konsten förargade honom, vetenskapen tråkade ut honom. Hans egen familj var honom motbjudande och alla andra ville han ingenting veta af. Sport förorsakade honom gäspningskramp, och hans konversation inskränkte sig hufvudsakligen till tillfälliga ryckningar på axlarna.

»Ingen kunde tåla honom, men alla respekterade hönom. Man kände sig vis-à-vis honom skyldig tacksamhet, för att han öfverhufvud taget värdigades lefva.

»Det var en sommar, då jag farit ut på landet för att fiska. En hälgdag for jag till Yarmouth för att se Londonpöbeln i all dess glans. Då jag på kväl-— ii7

len flanerade utefter stranden, fann jag mig plötsligt midt emot en elit af fyra praktexemplar af sorten. De trafvade utefter stranden, arm i arm. Den ena, som gick närmast vägen, spelade på en ovanligt hes drag-, harmonika, och de andra tre vrålade i kör en kafé-» chantantvisa.

»De lade beslag på hela vägens bredd och tvungo alla kvinnor och barn som de mötte att klifva ut på hamndammen. Jag stod på vägkanten, och då de vacklade förbi mig, väcktè något i mannens med drag* harmonikan ansikte min uppmärksamhet.

.»Jag vände mig om och följde dem. Tydligen roade de sig förträffligt. Hvarje flicka de mötte skreko de åt: 'Goddag, sötnos!' och alla gamla kvinnor de träffade tilltalade de med ordet käresta. Den som larmade mest och var mest vulgär, var mannen med dragharmonikan.

»Jag följde dem till hamndammen, sedan skyn* dade jag förbi dem och stannade under en gaslykta. Att döma af ansiktet skulle jag velat svära på, att det var Joseph, men allt annat hos honom talade för att dptta var omöjligt. Äfvei} om man ej fäste sig vid tiden och platsen och ej häller vid hans uppträdande, hans sällskap och dragharmonikan, så fanns dock tillräckligt kvaf för att göra att identifieringen skulle förefalla orimlig. Joseph var alltid otadligt rakad, denna ädla yngling hade däremot en smutsig mustasch och ett par kortklippta röda polissonger. Han hade stoppat in sig i den brokigaste rutiga dräkt som jag någonsin sett utanför scenen. Han hade [-patentläderstöf-]ar-] {+patentläderstöf-]ar+} med perlemoknappar och en halsduk, som i sina unga dagar bort nedkalla blixtar från himmelen. Därtill bar han hatten på sned på hufvudet och hade en illaluktande cigarr mellan tänderna.

»Men jag kunde göra hvilka anmärkningar som häjst, så var octi förblef ansiktet Josephs ansikte; för*—• 118 —

ledd af en nyfikenhet, som jag ej kunde bli herre öfver, höll jag mig i näiheten och iakttog honom.

En gång förlorade jag honom för en kort stund ur sikte, men det var nästan omöjligt att förlora detta spår för en

längre tid, och när jag tittade mig något omkring, återfann jag honom. Han satt vid slutet af hamnarmen, där det var mindre lifligt och hade lagt armen omkring lifvet på en flicka. Jag smög mig närmare. Det var en vacker varelse med röda kinder och nätt yttre men i högsta grad ordinär. Hennes hatt låg bredvid henne på bänken, under det att hufvudet hvilade mot hans axel. Hon tycktes vara förtjust i honom, medan han däremot uppenbarligen var uttråkad.

»'Tycker du inte om mig, Joe?' hörde jag henne

fråga.

»'Om', svarade han, 'naturligtvis tycker jag det.'

»Hon gaf honom en öm smäll, men han besvarade den inte, och efter några ögonblick sade han någon slags ursäkt, försvann och lämnade henne ensam. Jag följde honom, medan han gick åt värdshuset till. Vid dörren träffade han en af sina såta vänner.

»'Hallå!' blef frågan, 'hvar har du gjort af Liza?'

»'Jag kan inte med henne', svarade han. 'Ett sånt där förälskadt stycke. Gå du till henne.'

»Hans vän försvann i Lizas riktning, och Joe krallade sig in i lokalen med mig aUtid tätt efter sig. Nu då jag var ensam med honom, var jag fast besluten att tilltala honom. Ju längre jag studerade hans anletsdrag, desto större likhet fann jag med min framstående vän Joseph.

»Han lutade sig emot skänkbordet och höll just på att begära två supar, när jag klappade honom på axeln. Han vände på hufvudet och samma ögonblick han såg mig, växlade han färg.

»'Mr Joseph Smythe, inte sant?' frågade jag småleende.— iig —

»Hvem är mr Joseph Smythe», svarade han med hes röst, »mitt namn är Smith. Jag är ingen fördömd Smythe. Hvem är ni? Jag känner er inte.»

Medan han sade detta, fästade sig mina ögon på en märkvärdig guldring af indisk guldsmedskonst, som han bar på vänstra handen. Ett misstag var omöjligt, ty ringen hade vid mer än ett tillfälle passerat rundt som en ensamstående märkvärdighet. Hans ögon följde min blick. Då utbröt han i tårar, knuffade in mig i ett stilla hörn i lokalen, satte sig och såg mig i ansiktet.

»'Förråd mig inte, gamle vän', jämrade han sig. 'För guds skull låt ingen af gossarna här få veta, att jag är ledamot af det fördömda gamla vaxfigurkabi-nettet i St. James. De skulle aldrig mer tala med mig. Och håll käften om Oxford! Mina kamrater ä' hyggliga pojkar, de få inte för något pris få nys om, att jag också en gång varit så'n där universitets-trädocka.'

»Jag var stel af förvåning. Visserligen var jag beredd på, att han skulle bedja mig att hålla Smith, den lumpna vagabonden, hemlig för Smythe, den öfverlägsna dandyn. Men i stället var Smith i dödlig ångest, att hans lumpna stallbröder skulle få höra något om den aristokratiska Smythe och öfvergifva honom. Jag var i det ögonblicket stel af förvåning öfver hans beteende; men då jag sedan funderade öfver saken, var jag förvånad öfver mig själf, som väntat motsatsen.

»'Jag kan inte ändra't! sade han. 'Jag har två lif att lefva. Halfva mitt lif är jag så'n där svarfvad docka, en så'n där, som man gärna skulle vilja ge' —

»'Vid hvilket tillfälle', afbröt jag honom, 'jag af er hört åtskilliga mindre smickrande omdömen om plebejer.'

»'Godt, godt', svarade han, och hans röst förrådde stark rörelse, 'det är ju just där som skon trycker',—• 20 —

När jag är en dandy, föraktar jag mig själf, emedan jag vet, att jag under mitt förnäma yttre, är en helt ordinär rucklare. Och à' jag en plebejisk rucklare, föraktar jag mig själf, därför att jag vet att jag är en dandy'.

»'Kan ni då inte bestämma er för endera karaktären ?'

»'Ne-ej', sade han. 'Kan inte. Det är gement. Hvad jag än är, så ä' en sak säker, och det ä' att jag inom fyra veckor ä' mätt på mig själf'.

»'Det förstår jag inte riktigt', sade jag till mig själf, 'jag skulle vara mätt inom fjorton dar'.

»'Jag har nu varit mig själf', fortsatte han, 'i tio dagar ungefär. En vacker dag, kanskte om ungefär tre veckor, slår jag upp min butik vid Mile End Road, kommer att beskåda rummet och kläderna, som ligga i sängen, kommer att påta på den här dragharmoniken, (han nöp kärleksfullt i den) och kommer att bli blossande röd. Så kommer jag att springa upp och revidera mig i spegeln. 'Du ljusgröna vagabond', kommer jag att säga till mig själf, 'hälst skulle jag vilja strypa dig.' Sedan kommer jag att raka mig, taga på mig en blå sportdräkt, taga min sporthatt och säga åt värdinnan att stänga mitt rum, tills jag kommer igen. Jag kommer att smyga mig ur huset, taga den första bästa droska och låta det bära af tillbaka till Albany. Och en månad senare kommer jag att beträda mitt rum, kasta Voltaire och Parini i elden, kasta min hatt på den gamla goda Horners byst, kläda mig ånyo i min blåa dräkt och, hurr', låta det gå tillbaka till Mile End Road.'

'Hur förklarar ni er frånvaro för era två sorter af bekanta?'

»Det är enkelt nog. Jag berättar för min hofr mästare i Albany, att jag reser utomlands; och mina kamrater här tro, att jag är handelsresande'.

»'Ingen saknar mig för öfrigt mycket', tillfogade—• 121 —

han patetiskt, 'jag är inte alltför populär. Ingendera af mina två jag är det. Jag är ett sån't där extrem, När jag är vagabond, ä' jag det för mycket. Och när jag är dandy, ä' jag det också alltför mycket. Förekommer mig som jag vore de två ytterändarna af något som inte hade något midtelparti. Om jag bara kunde blanda mina två naturer, så kunde saken gå för sig'.

»Han fnös två eller tre gånger, och sen skrattade han. 'Gode gud', sade han, och betvang sin rörelse, 'allt ihopa ä' lek och hvad gör det sen, bara man ä' lycklig! Vill ni ta en till lifs?'

»Jag tackade, sade nej och gick. Men han spe» lade en sentimental visa på sin dragharmonika.

. »En vacker eftermiddag ungefär en månad senare, kom flickan till mig med ett litograferadt kort med namnet 'Mr Joseph Smythe'.

»Jag befallde henne att släppa in honom.

»Han kom in med sin vanliga blaserade min och satte sig med högsta chic i soffan.

»'Aha' sade jag, så snart flickan gått ur rummet, 'ni har blifvit kvitt mr Smith?'

»Ett trött leende lekte på hans läppar. 'Ni har väl ändtligen ej talat med någon om saken?' sade han ängsligt.

»'Inte till en själ, fastän jag ofta känt mig frestad.'

»'Jag har fullt förtroende för, att ni aldrig kommer att göra det', sade han i pinsam oro. 'Ni kan inte göra er ett begrepp om hur eländig hela saken gör mig. Jag förstår den inte själf. Det går öfver min horisont, hvilken tänkbar släktskap skall kunna förefin-T nas mellan mig och denna obehagliga vagabond. Jag försäkrar er, min kära Mac, om jag visste, att jag vore en vampyr eller maran, så skulle den saken mindre oangenämt beröra mig än den tanken, att jag är en och samma person som denna förhatliga—• 122 —

Whitechapelslusk. När jag tänker på honom, sliter det i hvarje nerv på mig'.

»'Tänk inte mer på honom', afbröt jag honom, då jag såg hur förtvifladt han undertryckte sin rörelse. 'Ni har ju säkerligen inte kommit hit för att berätta för mig om honom. Låt honom löpa!'

»'Hm' sade han, 'i viss mån hänger det i alla fall tillsammans med honom. Det är åtminstone min enda ursäkt för att tala om saken med er. Ni är den ende, med hvilken jag kan tala — men jag tråkar ut er?'

»'Inte alls; jag är ytterst nyfiken'. Då han ännu dröjde, frågade jag honom rakt ut, hvad det vore.

»Han tycktes bli förlägen. 'Det är verkligen mycket enfaldigt af mig', sade han, och en svag antydan till rodnad flög öfver hans annars bleka ansikte; 'men det tyckes mig, som om jag vore tvungen att tala med någon om det. Saken är den, min kära Mac — jag älskar'.

»'Förträffligt! utropade jag. 'Det gläder mig utomordentligt. Känner jag till damen?'

»'Mig tyckes, som om ni borde sett henne', svarade han, 'hon var i mitt sällskap den kvällen, då ni såg oss på hamnarmen i Yarmouth'.

»'Det är väl inte Liza?' utropade jag.

»'Just hon är det', svarade han, 'miss Elisabeth Muggins'. Han uttalade namnet långsamt och kärleksfullt.

»'Men' sade jag, 'det tycktes — jag kunde inte låta bli att se, att det såg ut som om ni rentaf afskydde flickan. För att tillstå sanningen, slöt jag af några ord som ni riktade till en vän, att hennes sällskap var er mycket motbjudande'.

»'Ja, för Smith', förbättrade han. 'Kunde den dumma och skraflande gröngölingen vara domare öfver en kvinnas värde! Att en karl, som den, afskyr henne, är blott ett bevis till på hennes företräden!'— 123 —

»'Jag kan ju misstaga mig', sade jag, men hon förekom mig något ordinär.'

x 'Hon är kanske inte hvad världen skulle kalla en lady', medgaf han, 'men å andra sidan, min kära Mac, är min åsikt om världen ej sådan, att jag fäster stort afseende vid dess dom. Jag och världen gå i sär i de flesta saker, gudi lofvadt! Hon är skön, hon är god och hon är min utkorade!'

»'Det är en ganska vacker liten flicka', sade jag, 'och man kan väl säga, öm också; men har ni också tänkt öfver Smythe, om — hur skall man säga det — om hon är så andligt vaken, som man skulle anse önskvärdt?»

»'Uppriktigt sagdt, så har jag just inte gjort mig mycket hufvudbry angående hennes förstånd', svarade han med sitt hånfullaste leende. 'Jag tviflar inte det ringaste på, att jag själf kan representera den kvantitet intelligens som är nödvändig att grundlägga en engelsk familj Jag önskar mig inte n ågon andligt vaken fru.

»'Nej', fortfor han och antog åter en naturligare ton, 'ju oftare jag tänker på Elisabeth, desto klarare blir det mig, att hon är den enda kvinna på jorden, som jag kan gifta mig med. Jag tror nog att mitt val kan synas den ytliga iakttagaren egendomligt. Jag vill också inte förklara det eller ens förstå det. Att studera människorna går öfver människors horisont, endast narrar försöka det. Det är möjligt att kontrasten drar mig till sig, möjligt att en alltför andlig natur känner behofvet att förena sig med ett mera ma-terielt väsen, för att bli fullkomligare. Det vet jag inte. Dessa saker komma alltid att förbli hemligheter. Jag vet blott att jag älskar henne — att, om man öfver hufvud taget kan ha förtroende för instinkter, hon är den lefvande kamrat, som Artemis för mig till!'

»Det var tydligt, att han älskade, och jag upphörde därför att tvista med honom. 'Ni fortsatte alltså ert umgänge med henne sedan ni' — jag ville just säga.— 124 —

sedan ni upphörde att vara Smith', men som jag ej ville vidare uppröra honom genom att nämna denna personlighet, sade jag i stället — 'sedan ni återvändt till Albany?'

»'Inte just det', svarade han, 'jag förlorade henne ur sikte sedan jag lämnat Yarmouth, och jag har först för fem dagar sedan återsett henne. Jag råkade henne i en bagarbutik, som jag gick in i, för att få ett glas mjölk och ett stycke kaka, och hon kom med dem. Jag kände genast igen henne.' Hans ansikte upplystes af ett mycket ljust småleende. 'Jag dricker nu té där hvarje eftermiddag', sade han och såg på sin klocka, 'klockan fyra'.

»'Man behöfver inte spörja om hennes åsikt', sade jag skrattande, 'hennes känslor mot er voro tämligen tydliga.'

»'Ja, det är det märkvärdiga vid den saken', sade han och föll tillbaka i sin förra stämning; 'det ser ut, som om hon öfver hufvud taget inte alls bekymrade sig om mig. För att säga sanningen, så afslår hon mitt frieri. Hon säger — för att tala i det kära barnets eget språk — att hon inte vill ha mig för något pris; det skulle förekomma henne som att gifta sig med en automat, som hon inte hade nyckeln till. Hor} är mera öppenhjärtig än höflig; men det

ä|skar jag.'

»'Förlåt', sade jag, 'jag har en idé. Vet hon oiq. er identitet med Smith 2'

»'Nej', svarade han upprörd, 'jag skulle för ingenting i världen vilja att hon erfore något därom. Ännu i går sade hon tijl mig, att jag påminde henne om en ung herre, som hon lärt känna i Yarmouth, och mitt hjärta låg mig på tungan.'

»'Hur såg hon ut, när hon berättade er det?' frågade jag.

»'Hur hon såg ut?', upprepade han; han förstod mig inte.

»'Hvilket ansiktsuttryck hade hon därvid?' frågade jag — 'såg hon öm ut eller förargad?'— M$ —

»'Ah, så, nü förstår jag, hon tytktes mig bli något tillgängligare vid minnet.'

»'Min lcära gosse', sade jag, 'nu är det ju solklart. Hon älskar Smith. En flicka, som såg upp till Smith, kan inte älska Smythe. Med ert nuvarande jag kan ni aldrig vinna seger. Men efter några få veckors förlopp blir ni åter Smith. Uppskjut saken tills dess. Fria till henne som Smith, och hon kommer att säga ja. Efter bröllopet kan ni så småningom göra henne bekant med Smythe.'

»'Vid gud', utropade hän och for itpp Ur sin van» liga letargi, 'därpå har jag alls inte tänkt ännu. Det beror därpå, att när jag är vid fullt förstånd Smith och alla hans angelägenheter synas mig vara som i en dröm. Det skulle aldrig någonting kunna komma mig i tankarne, som stode i något sammanhang med dem.

»Han steg upp och räckte mig sin hand. 'Jag är riktigt glad åt att ha sökt er', sade han. 'Er ingifvelse har nästan försonat mig med mitt eländiga öde, och jag motser nu med verkligt lugn en månad Smith.'

»'Det gläder mig utomordentligt', svarade jag och vi skakade hand. 'Kom blott,igen och berätta inig hur det gått er. Andra människors kärleksaffärer äro annars just icke intressanta, men er har något med sig, som gör den egendomlig.'

»Vi togo afsked och nästa månad återsåg jag honom icke, tills en gång sent en kväll flickan klappade på dörren och anmälde en mr Smith.

»'Smith, Smith', upprepade jag, 'hvilken Smith, har han inte lämnat något kort?'

»'Nej', svarade flickan, 'han ser också inte ut efter att ha något kort. Det är inte någon herre, men han påstår att ni känner honom'. Hon betraktade tydligen denna utsago som en förolämpning emot mig.

»Jag ville just låta säga, att jag gått ut, då minnet af Smy thes andra jag rann mig i hågen, och jag uppdrog åt henne att släppa in honom.W iiö —

»Genast därefter trädde han in i rummet. Han uar en dräkt af om möjligt ännu mer skrikande mönster än förut, hvilket han väl själf hittat på. Dessutom såg han upphettad och flottig ut. Han räckte mig inte handen utan satte sig generad på yttersta kanten af en liten stol och stirrade omkring i rummet, som om han aldrig sett det förr.

- »Hans förlägenhet gick öfver på mig också. Jag hade ingenting att säga och en stund suto vi midt emot hvarandra i en pinsam tystnad.

»'Nå', sade jag slutligen och sade, som förlägna människor pläga göra det, genast en groda, 'hur går det med Liza?'

»'Nå, henne går det ganska bra meu'j svarade han och stirrade därvid på sin hatt.

»'Nå h ar ni pjort hvad ni ville?' frågade jag.

»'Hva' då?' frågade han och såg upp;

»'Gift er med henne.'

»'Ne—ej', var svaret, hvarvid han återgick till synandet af sin hatt.

»'Har hon då gifvit er korgen?'

»'Har inte. frågat henne', svarade han.

»Han tycktes inte ha någon lust att af egen drift förklara saken, alltså måste jag föra konsversationen i form af ett korsförhör.

»'Hvarför inte', frågade jag, 'tror ni, att hon inte vill veta vidare af er?'

»Han utbröt i ett skallande skratt. 'Det ä' ingen fara med det', sade han. 'Jag vill bli fördömd Om hon inte ä' som ett senapsplåster. Man blir henne inte kvitt. Jag önskar blott hon la' an på någon ann. Jag har fått nog af henne.'

»'Men för en månad sedan var ni ju entusiasmerad för henne!' utropade jag förvånad.

»'Smythe var det kanske', sade han. 'Det nötet ä' färdigt till allting, han har blifvit biten i hjärnan af en tarantel. Men hvad mig angår, så tar jag henneInte, så länge jag ä' jag. Jag ä' för lustig fågel löf henne'.

»'SåJna där flickor ä' bra att roa sig med', fortfor han, 'men gifta sig med, ne—ej. Det blir ingen kärlek af! Mannen behöfver en fru, som han kan hysa aktning för, en — en som står högre på trappan — en; som han ser upp till och Som förädlar honom. Frun ska vara gudinna för mannen — en engel —

»'Ni tyckes ha lärt känna en sådan', afbröt jag honom.

»Han blef röd och stirrade på mattmönstretj men strax därefter skådade han upp och hans drag voro förvandlade.

»'Ack! Mr Mac-Shaughnassy', framstötte han och hans röst fick ett ädelt manligt uttryck, 'ni vet inte hur god, hur skön hon är. Jag är ej värd att tänka på henne. Och hvad hon är klok! — Jag träffade henne i Toynbeehallen. Sådant sällskap det var omkring henne. Ni skuUe blifvit uppbygd, om ni hört henne; hon gjorde sig lustig med sin'pappa öfver bilderna och öfver folket som stod omkring — nej, så'n kvickhet, så'n kunskap, så'n chic. Jag gick efter dem och låste upp vagnsdörren och hon tittade på mig som om jag vore gatsmuts. Jag önskar jag vore det, bara för att ligga vid hennes fötter.'

»Hans rörelse var så äkta, att jag inte ville skratta åt honom. 'Har ni fått reda på, hvem hon är?' frågade jag.

»'Ja', svarade han, 'jag hörde hur den gamle herrn sa' till kusken att köra hem, och jag sprang hela tiden efter vagnen. Trevier heter hon, Edith Trevier.'

»'Miss Trevier', utropade jag, 'en stor brunett flicka, med vildt hår och något svaga ögon?'

»'Stor och mörk', svarade han, 'med hår som vill kyssa hennes läppar och ögon, ljusblå som en artisthalsduk. Och hundratrettisju var numret.'

»'Det stämmer', sade jag, 'min kära Smith, saken— 12§ -

blir komplifcerad. Ni har träffat danieli och talat med henne en half timme — söm Smythe, kommer ni inte ihåg det?'

»'Ne—ej, kan inte komma ihåg det just', sade han sedan han öfverlagt med sig själf en stund. 'Jag kan aldrig komma ihåg Smythe, han förefaller mig som en elak dröm.'

»'Nåj men ni har sett henne, jag kan svära på den sakgn. Jag själf förestälde henne för er, och sedan förtrodde hon mig, att ni i hög grad behagat henne.'

»'Nejj verkligen?' sade han och blef tydligen vekare i sina känslor mot Smythe. 'Och brydde jag mig om henne?

»'Nå, för att säga sanningen'; svarade jag, 'så tror jag inte det;

»'En åsna är jagJ, hörde jag honom säga till sig själf. Sedan sade han högt: 'Tror ni, att jag kan få återse henne, när jag åter är Smythe?'

»'Naturligtvis', sade jag, 'jag skall själf föra er dit. A propos', sade jag och sprang upp för att se på kaminkransen, 'jag har en inbjudning till en fest i deras hem — det gäller en födelsedag. Vill ni den tjugonde november vara

Smythe?'

»'Ja—a', svarade han, 'javisst, cm jag kan få komma dit.'

»'Nå det var bra, jag skall söka upp er i Albany och vi kunna gå tillsammans dit.'

»Han steg upp och borstade af hatten med sin rockärm. 'Under första tiden har jag alltid längtat att bli det där lefvande kadavret Smythe', sade han långsamt. 'Fördöme mig, om jag inte försöker att snart bli det igen — jag -ska' sköta om den saken.'

»'Före den tjugonde har ni ingen nytta af det', förklarade jag för honom. 'Och', tillade jag, i det jag steg upp, 'den här gången är saken allvarsam, ni kommer inte att återvända till Liza?'tig —

»'Tala inte i samma ögonblick till mig om Lizä Söm om Edith', sade han, 'det är det lenaste hälgerån.'

»Han höll dröjande dörrvredet i sin hand. Slutligen öppnade han dörren, såg på sin hatt och sade: 'Jag går nu till Harleygatan. Jag går dit hvar kväll, upp och ner på gatan, och när ingen ser det, tar jag mig friheten att kyssa dörrtröskeln,'

/>Han försvann och jag vände tillbaka till min plats.

»Den tjugonde sökte jag upp honom som vi öfverenskommit. Jag fann honom i färd med att bege sig till klubben; han hade helt och hållet glömt vår öfverenskommelse. Då jag påminde honom därom, återkallade han den ej utan svårighet i minnet och var utan allt för mycket entusiasm med om att följa inig. Genom ett par kloka antydningar åt modern, (bland hvilka jag också lät inflyta en uppgift om hans inkomster) inrättade jag det så, att han fick ha Edith nästan ensam för sig hela kvällen, en ansträngning, som jag inte var litet stolt åt, och då vi gingo tillsammans hem, väntade jag att få höra hans tack för densamma.

»Då denna något lät vänta på sig, gjordt jag honom uppmärksam på mina förtjänster.

»'Nå', sade jag, 'jag tycker jag gjorde min sak bra ?'

»'Hvilken sak?'

»'Nå, att man så länge lät er och miss Trevier tillsammans', svarade jag något stött, 'det var min förtjänst.'

»'Ack, det var ni, det?' svarade han, 'och jag, som svor öfver ödet!'

»Jag stannade som förstenad midt på gatan och stirrade på honom: 'Älskar ni henne då inte?' frågade jag.

»'Älska den där!' upprepade han ytterst förvånad. 'Hvad i all världen är älskvärdt hos henne? Hon är ju ingenting annat än en dålig öfversättning af en fransk komedi, med utlämnande af det intressanta.'

9si —

»bet var för mycket tör mig. 'Fyra veckor sen', sade jag, 'kom ni till mig, drömde blott om henne och talade om, att ni ville vara gatsmutsen under hennes fötter, och att ni kysste hennes dörrtröskel.'

»Han rodnade öfver hela ansiktet. 'Jag önskar, ijiin käre Mac', sade han, 'att ni gör mig den tjänsten att inte se i mig det afskyvärda lilla fä, med hvilket jag olyckligtvis står i samband. Ni skulle göra mig en stor tjänst, om ni kastade honom utför trappan nästa gång han besvärar er med sitt drafvel.'

»'Naturligtvis', tillade han hånande när vi gingo vidare. 'Miss Trevier måste vara hans ideal. Hon är, så vidt jag kan döma, just den kvinna som måste kunna förtrolla en sådan karl. Hvad mig beträffar kan jag ej uppskatta den lilla konst- och litteraturdamen.'

»'Dessutom', fortfor han med upprörd röst, 'vet ni mina känslor. Jag kommer aldrig att bekymra mig om något annat väsen än Elisabeth.'

»'Och hon?' frågade jag.

»'Hon?' sade han suckande, 'hennes hjärta brister af längtan efter Smith.'

»'Hvarför säger ni inte åt henne, att ni är Smith?'

»'Det kan jag inte, inte ens för priset att vinna henne. Dessutom skulle hon inte häller tro mig.'

»Vid ett hörn sade vi godnatt åt hvarandra, och jag återsåg honom inte förr än jag en eftermiddag följande mars månad träffade honom vid Ludgatecirkus. Han bar sin blåa promenaddräkt med kägelklubbshatt, jag gick fram till honom och fattade honom i armen.

»'Hvem är ni nu?' frågade jag.

»'För ögonblicket ingendera, gud vare lof', svarade han. 'För en halftimme sen var jag Smythe, om en halftimme kommer jag åter att vara Smith. Den nuvarande halftimmen är jag människa.'

»En angenäm hjärtlig ton låg i hans röst och en uppriktig, vänlig blick i hans ögon, hans hållning var en gentlemans.»'Ni är att föredraga framför båda'; sade jag;

»Han skrattade, det var ett soligt skratt, i hvilket låg en ton af sorg. 'Vet ni, hur jag föreställer mig himlen'* frågade han.

»'Nej.', svarade jag; något öfverraskad af frågan.

»'Som Ludgatecirkus', svarade han. 'De enda verkligen tillfredsställande ögonblicken i mitt lif har jag lillbrakt vid Ludgatecirkus. Jag öfverger Piccadilly, som en osund, sjuk man. När jag kommer till Charing Cross, känner jag hur blodet strömmar i ådrorna. På vägen från Ludgatecirkus till Cheapside är jag ett mänskligt väsen med mänskliga känslor i hjärtat och mänskliga tankar i hufvudet — med inbillningskraft, sympatier och förhoppningar. När jag når banken, känner jag en tomhet i min hjärna. När jag går än vidare, bli mina sinnen slöa och råa, och när jag anländt till Whitechapel, är jag en stackars rå och vild bängel. På återvägen är det samma sak, men i om-

O O '

vänd ordning.'

»'Hvarför lefver ni inte vid Ludgatecirkus?' frågade jag, 'och är då alltid som nu?'

»'Emedan människan är en pendel, som måste beskrifva sin bana.'

»'Min kära Mac', sade han och lade sin hand på min axel, 'hos mig finns blott en god sak och det är en moralkaka. Människan är som gud skapat henne; antag ej som säkert, att ni kan ta sönder henne och reparera henne. Hela mitt lif igenom har jag traktat efter att göra ett öfvernaturligt, högre väsen af mig själf, men naturen låter ej förminska eller föröka sig. Han placerar människan i världen som ett helt, och som detta hela skall han utveckla sig. Jag-»frågar mig alltid själf, när jag träffar cn öfvernaturligt from, en öfvernaturligt bildad, en öfvernaturligt moralisk människa, om hon ej också har sitt motsatta jag.'

»Jag blef öfverraskad af hans yttranden och gick en stund utan att tala bredvid honom. Slutligen frå-

Oi 35 —

gade jag, drifven af nyfikenheten, hur det ginge rtled hans båda kärlekshistorier.

»'Åh, som alltid'; svarade han, 'framför och uti fen återvändsgränd. När jag är Smythe älskar jag Eliza och Eliza afskyr mig; och när jag är Smith, älskar jag Edith, och min blotta åsyn gör att hön ryser. Det är lika ödesdigert för dem som för mig. Det säger jag sannerligen inte för att skryta. Himlen må veta; att jag har en bitter kalk att tömma, och detta gör den ännu bittrare; men det är ett faktum, att Eliza är vild efter mig, när jag är Smith, och som Smith är det mig omöjligt att ens vara höflig mot henne; under det att Edith, den stackars flickan, varit nog dåraktig att förlora sitt hjärta åt mig som Smythe, och när jag är Smythe, förefaller hon mig som skelettet af en kvinna, söm är draperadt med vetenskapens och förståndets trasor.'

»Jag förlorade mig en stuiid i mina egna tankar, från hvilka jag först frigjorde mig, då vi öfverskredo Minories. Då fick jag plötsligt en tanke; 'Hvarför eröfrar ni inte en annan flicka? Det måste ju finnas en flicka som står midt

emellan, som både Smith och Smythe kunde älska, och som kunde vara belåten med era båda jag.'

»'Inte mer sladder om det barnet', svarade han, 'ä di väl värda besväret? Den du vill ha, får du inte, och den du får, vill du inte ha.'

»Jag ryckte till och såg på honom. Han traskade fram med händerna i fickan och ett tanklöst uttryck i ögonen.

»Jag kände mig ögonblickligt obehagligt berörd. 'Jag måste gå nu', sade jag och stannade, 'jag hade ingen aning om, att jag gått med så långt.'

»Han tycktes vara lika glad att bli mig kvitt som jag att befrias från honom.

»'Jasså, måste ni', sade han och räckte mig handen. 'Nå så må godt då.'

/—• 133 —

»Vi skakade ^likgiltigt handen, och han försvann bland mängden, och det är det sista jag sett af honom.» »Är det där en sann historia?» frågade Jephson, »Nå, jag har ändrat namn och data», sade Mac» ghaughpassy, »rnen på själfva fakta kan di; förjita dig.»

IX.

Den fråga, hvilken vi behandlade vid vårt sista sammanträde var: hvad skall vår hjälte vara? Mac-» Shaugnassy föreslog en skriftställare, och som skurk en recensent, Jag tänkte på en procentare med ett anlag af romantik i hjärtat. Då sade Jephson, som är en praktisk natur: »Det gäller inte hvad vi tycka mest om, utan hvad den kvinliga läsepubliken tycker om.»

»Det är sannt», medgaf Mac-Shaugnassy. »Jag föreslår, att vi föranstalta en insamling af damers åsikter i denna punkt. Jag skall skrifva till min tant och på det sättet få veta en gammal dams åsikt. Du», och han vände sig därvid till mig, »kan framlägga frågan för din fru och skaffa dig besked på de unga fruarnas ideal. Brown kan skrifva till sin syster och få reda på, hvilket yrke de intellektuelt begåfvade flickorna gifva företrädet, och Jephson kan af miss Med-bury fä veta, hvad som verkar mest tilldragande på

den vanliga slynan i uppväxtåren.»

* *

*

Detta förslag hade antagits af oss och nu framlades resultatet till allmänt bedömande. Mac-Shaugnassy öppnade förhandlingarna och läste upp brefvet från sin tant. Den gamla damen skref som följer: —• 133 —

»Vi skakade ^likgiltigt handen, och han försvann bland mängden, och det är det sista jag sett af honom.» »Är det där en sann historia?» frågade Jephson, »Nå, jag har ändrat namn och data», sade Mac» ghaughpassy, »rnen på själfva fakta kan di; förjita dig.»

IX.

Den fråga, hvilken vi behandlade vid vårt sista sammanträde var: hvad skall vår hjälte vara? Mac-» Shaugnassy föreslog en skriftställare, och som skurk en recensent, Jag tänkte på en procentare med ett anlag af romantik i hjärtat. Då sade Jephson, som är en praktisk natur: »Det gäller inte hvad vi tycka mest om, utan hvad den kvinliga läsepubliken tycker om.»

»Det är sannt», medgaf Mac-Shaugnassy. »Jag föreslår, att vi föranstalta en insamling af damers åsikter i denna punkt. Jag skall skrifva till min tant och på det sättet få veta en gammal dams åsikt. Du», och han vände sig därvid till mig, »kan framlägga frågan för din fru och skaffa dig besked på de unga fruarnas ideal. Brown kan skrifva till sin syster och få reda på, hvilket yrke de intellektuelt begåfvade flickorna gifva företrädet, och Jephson kan af miss Med-bury fä veta, hvad som verkar mest tilldragande på

den vanliga slynan i uppväxtåren.»

* *

*

Detta förslag hade antagits af oss och nu framlades resultatet till allmänt bedömande. Mac-Shaugnassy öppnade förhandlingarna och läste upp brefvet från sin tant. Den gamla damen skref som följer:—• 134 —

»Om jag vore som du, skulle jag välja en soldat. Du vet, din stackars farfar, som med det dåliga fruntimret, mrs Featherley gaf sig af till Amerika, var soldat, och din stackars kusin Robert, som i Monte Carlo spelade bort åtta tusen pund, var det också. Jag har alltid känt mig alldeles särskildt benägen för soldater, till och med redan som flicka, fastän din stackars farbror aldrig kunde tåla dem. Du finner en mängd anspelningar på soldater och krigare i gamla testamentet (se Jerem. 48, 14). Naturligtvis tänker man inte gärna på deras slagsmål och ömsesidiga mördande, men nu för tiden tyckes de inte häller hålla på med sådant.»

»Så långt den gamla damen», sade Mac-Shaug-nassy, då han vek ihop brefvet och åter stoppade det i fickan. »Hvad säger den bildade?»

Brown drog fram ett bref ur sitt cigarrfodral, hvilket var skrifvet med käck, kraftig handstil och som lydde på följande sätt:

»Hvilket märkvärdigt sammanträffande! Jag har i går kväll diskuterat samma sak med några bekanta, och jag kan genast meddela, att vi alla bestämde oss till förmån för soldaterna. Ser du, min kära Selkirk, i naturen attrahera de motsatta polerna hvarann. En som lär sig sy finsöm skulle utan tvifvel känna sig belåten med en skald; en intelligent kvinna skulle finna honom odrägligt tråkig. Det som en intelligent kvinna behöfver, är icke en man, som hon kan filosofera med, utan en som hon tycker om att se på. Jag kan mycket väl tänka mig, att en kvinna, hvars hufvud är tomt, finner soldattypen andefattig och tom; men för den intelligenta kvinnan är den idealet af en man — en stark och skön varelse, vackert klädd och inte alltför klok.»

»Där ha vi två röster för armén», anmärkte Mac-Shaughnassy, då Brown sönderref sin systers bref och kastade bitarna i papperskorgen. »Hvad säger den vanliga fückslynan ?»- i35

»För det första undanber jag mig benämningen», framstötte Jephson, något förargad som det syntes mig, »Hvem tror du är det?»

»Nå, jag mente miss Medbury!»

Vanligtvis rodnade Jephson gladt vid uttalandet af miss Medburys namn; men nu lade sig hans anletsdrag i små veck.

»Ah», sade han, »verkligen? Nåja, den vanliga flickslynan föredrar också militärer.»

»Vid gud!» utropade Mac-Shaughnassy. »Det var lyckadt! Hvad anger hon för några skäl?»

»Att de äro så stiliga, och att de dansa så bra», svarade Jephson fnurrigt.

»Verkligen, det öfverraskar mig», mumlade Mac-Shaughnassy, »jag är alldeles förvånad.»

Därpå- frågade han mig: »Nå, hvad säger den unga gifta frun? Detsamma?»

»Ja», svarade jag, »pzecist detsamma.»

»Anger hon något skäl?»

»Ah ja», förklarade jag, »emedan de äro oemotståndliga. »

En minutlång tystnad följde härpå, hvarunder vi rökte och tänkte efter. Antagligen tänkte vi alla inom oss: o, om vi aldrig frågat!

Att fyra fullkomligt olika typer för den välupp-fostrade damvärlden, med en alldeles okvinlig noggrannhet och enstämmighet framstälde militären som sitt ideal, var utan tvifvel nedslående för civila hjärtan. Om det varit ammor eller tjänstflickor, skulle jag inte väntat annat resultat. Den afgudadyrkan, som Venus i pighufvor drifver

med Mars, är en af de få lifskraf-tiga religionerna i vårt annars föga fromma århundrade. För några år sen bodde jag bredvid en kasern, och den syn, som visade sig rundt om de stora järngallren hvarje söndagseftermiddag, glömmer jag aldrig. Bortåt tolftiden började flickorna församlas. Vid tutiden, då armén med väl oljade lockar och en promenadkäpp i— 136 —

näfven, var färdig till en eftermiddags-spatsertur, väntade omkiing tre- till fyrahundra på dem, uppstälda i långa rader. Förut hade de trängts i en vild villervalla, och när soldaterna släpptes ut två och två, hade de slitits om dem som lejonen om de kristna martyrerna. Det hade emellertid ledt till sådana scener af oordning och brutalism, att polisen sett sig nödsakad inskrida, flickorna voro nu uppstälda i kö, alltid två bredvid hvarandra, och blefvo af konstaplarna tvungna att bibehålla sina platser, tills ordningen kom till dem,

Klockan tre kom vakten till gallret och stängde det. »De äro alla utflugna, mina sötnosar», sade han till de flickor som voro kvar, »det gagnar er till ingenting att vänta längre, för i dag ha vi inga flera åt er.»

»Ack gud, ingen alls?» brukade då ett sådant där stackars barn att jämra sig, • medan tårarne kommo henne i de stora runda ögonen, »inte ens en helt liten? Jag har väntat så förskräckligt länge.»

»Kan inte hjälpa't», svarade den ärliga karlen, med sträf men icke ovänlig röst, och vände sig om för att dölja sin rörelse, »ni har ju tagit bort dem allesamman. Ni vet ju, att vi inte kan göra dem; ni kan inte få några när inga fler fins att få. Kom tidigare nästa gång.»

Därpå ilade han bort, för att ej vidare besväras, och polisen som väntat på denna stund med glada förkänslor, skrämde hånande bort den gråtande återstoden. »Nå, framåt bara, raska på att ni kommer bort bara, flickungar», sade de då med den för dem karaktäristiska förargligt osympatiska rösten. »I dag har ni förpassat er tid. Vi kunna inte hela dagen låta gatan spärras af dem som fått korgen. Raska på och ge er af.»

I afseende på samma kasern, berättade skurma-damen en historia för Amenda, hvilken denna berät-— 137 -

tade för Ethelberta, Ethelberta för mig och som jag nu delgaf kamraterna.

I ett visst hus på en viss gata i detta grannskap, flyttade en gång en viss familj in. Deras tjänstflicka hade flyttat — vanligtvis brukade deras tjänstflicka göra det i slutet af första veckan — och dagen sen familjen flyttat in kom en annons i tidningen. Den lydde:

»I tjänst åstundas. En tjänstflicka för alla åligganden i en liten familj på elfva personer sökes; lön femti kronor inclusive kvällsmålskostpängar. Vilkor: tidigt uppstigande, duktig arbetsförmåga, tvättning inom* hus, fullt skicklig i kokkonsten och utförande af allting inomhus. Lutheranska föredras. Anmälningar med ber tyg hos A. B. etc.»

Onsdag eftermiddag inkom annonsen och torsdag morgon klockan sju väcktes familjen af ihärdigt ringande på portklockan. Familjefadern tittade ut ur fönstret och blef högst öfverraskad af att få se omkring femti flickor framför porten. Han skyndade att krypa in i nattrocken för att få veta hvad som var å färde, I det ögonblick han öppnade porten trängde sig fem-ton ilsket in i förstugan och ände omkuü honom. Så snart de voro inne, vände de' femton sig om och kärn-? pade med dödsförakt emot de utanför varande tretti? fem, som trängdes på trappan, och stängde porten framför näsan på dem. Sedan hjälpte de familjefadern upp på benen och bådo honom böfligt att föra in dem til} A. B.

Först kunde han ingenting förstå, emedan de där-: ute larmade tör mycket, hamrade på porten och vrålade in förbannelser genom portnyckelhålet, men sedan lyckades det dem att göra klart tör honom att de voro de tjänstflickor som infunnit sig på hans frus annons. Mannen gick till sin fru och inberättade saken för henne, och frun meddelade, att hon ville tala med den ena efter den andra.- 138 -

Hvem som skulle först få komma in, var svårt att afgöra. Familjefadern, som skulle afgöra saken, sade att han med glädje öfverlät den saken åt dem själfva. Till följd häraf rådplägade de med hvarandra om denna angelägenhet. Efter en kvarts timme kom den segrande upp, sedan hon lånat ett par hårnålar och en spegel af vår skurmadam, som just uppehöll sig i hu» set, och de återstående suto kvar och hviftade sig svalka med sina hufvor.

A. B. var mycket förvånad då den första täflande presenterade sig. Hon var en smärt, vacker flicka. Tills i går hade hon varit kammarjungfru hos lady Stanton, och förut hade hon i två år varit kokerska hos hertiginnan af York.

»Och hvarför har ni lämnat lady Stanton ?» frågade A. B.

»För att fä komma till er», svarade flickan.

Damen blef häpen.

»Och ni kommer att vara nöjd med femti kronor årligen?»

»Ja visst, nådig fru, jag behöfver inte alls mera.»

»Ni är inte rädd för styft arbete?»

»Det älskar jag, nådig fru.»

»Och ni stiger tidigt upp?»

»Ja visst, nådig fru. Efter half sex kan jag inte ligga kvar i sängen.»

»Ni vet, att vi tvätta hemma?»

»Ja visst, nådig fru. Och det tycker jag också mest om. Tvättanstalterna förstöra tvätten. De äro så otillförlitliga.»

»Ar ni lutheranska?» frågade därpå damen.

»Ännu inte, nådig fru, men jag skall bli det.»

Damen lät ge sig hennes betyg och sade att hon sedan skulle skrifva till henne.

Nästa täflande erbjöd sig att tjäna för trettio kronor — ansåg att femtio vore för mycket. Hon sade,

hon vore beredd att sofva i en garderob. En—• 39 —

halmkärfve på vinden kunde också vara nog. Också hon hade sympatier för den lutherska kyrkan.

Den tredje flickan begärde alls inte någon lön — kunde ej inse, hvad tjänstflickor skulle göra med lön. Sade att lön endast förförde dem till utgifter för grannlåt — ansåg att ett angenämt hem i en luthersk familj borde vara nog för hvarje tjänstflicka.

Flickan sade, att hon skulle vilja uppställa ett vilkor, nämligen att det tillätes henne att betala allt hvad hon af ovarsamhet hade sönder under arbetet. Hon vüle hvarken på hälgdagar eller om kvällarna gå ut; hon ansåg att det verkade förströende på en tjänstflicka under arbetet.

Den fjärde täflande erbjöd för platsen en premie af hundra kronor; men då började A. B. att förfäras och vägrade att se någon flicka vidare, emedan hon var öfvertygad om att de vore själssjuka, som voro ute på promenad från något hospital i närheten.

Då hon senare på dagen på trappan träffade den dam som bodde bredvid, berättade hon om sina erfarenheter.

»Ack, det är ingenting ovanligt», sade grannfrun, »ingen af oss på den här sidan af gatan betalar någon lön; och likväl få vi urvalet af Londons tjänstflickor. Tänk er blott att flickorna komma från bortersta ändan af konungariket för att få plats i ett af dessa hus. De spara åratal igenom för att kunna tjäna här för intet.»

»Hvad finnes då för något som är så lockande här?» frågade A. B. mer förvånad än någonsin.

»Nå, ser ni inte», förklarade grannfrun, »att våra bakfönster vätta ut mot kasärngården ? En flicka som bor i ett af de här husen är alltid i närheten af soldaterna; och ibland nickar en soldat åt henne eller till» ropar henne något. De tänka alls inte på att begära någon lön. De arbeta gärna aderton timmar om dagen och foga sig i allt, om de blott fä förbli kvar.»-— 140 -

»A. B.» drog nytta af denna undervisning och tog flickan som erbjudit hundra kronors premie. Och hon fann

verkligen en pärla till tjänstflicka. Hon var alltid villig och full af respekt, sof på en soffa i köket och var nöjd med ett ägg som middagsmat.

X.

Och Brown sade en kväll: »Det finns blott en last, och det är själfviskhet».

Jephson som stod framför kaminen och tändt en pipa åt sig, kastade strykstickan i elden och sade därpå: »Och den är också roten till allt godt.»

»Sätt dig och börja arbeta», sade Mac-Shaughnassy från soffan, där han med fötterna på en stol låg utsträckt i hela sin längd, »vi tala nu om romanen. Paradoxer äro förbjudna under aflärstimmarna.»

Jephson däremot var i doktrinär stämning.

»Själfviskhet», fortfor han, »är blott ett annat namn på viljan. Hvarje handling som vi begå god eller dålig — är föranledd af själfviskhet. — Vi äro barmhärtiga för att försäkra oss om en god plats i den andra världen och ha godt rykte om oss i denna, eller för att vara kvitt vårt eget obehag, då vi höra talas om andras lidanden. Den ena är vänlig, emedan det gör honom ett nöje att vara vänlig, liksom en annan är grym, emedan grymhet är ett nöje för honom. En stor man gör sin plikt, emedan medvetandet om upp-fylda plikter förorsakar honom större välbehag än ett dolce far niente utan pliktuppfyllelse. Den religiösa människan är religiös, emedan religionen tilltalar honom; den moraliska människan moralisk, emedan med hans -— 140 -

»A. B.» drog nytta af denna undervisning och tog flickan som erbjudit hundra kronors premie. Och hon fann

verkligen en pärla till tjänstflicka. Hon var alltid villig och full af respekt, sof på en soffa i köket och var nöjd med ett ägg som middagsmat.

X.

Och Brown sade en kväll: »Det finns blott en last, och det är själfviskhet».

Jephson som stod framför kaminen och tändt en pipa åt sig, kastade strykstickan i elden och sade därpå: »Och den är också roten till allt godt.»

»Sätt dig och börja arbeta», sade Mac-Shaughnassy från soffan, där han med fötterna på en stol låg utsträckt i hela sin längd, »vi tala nu om romanen. Paradoxer äro förbjudna under aflärstimmarna.»

Jephson däremot var i doktrinär stämning.

»Själfviskhet», fortfor han, »är blott ett annat namn på viljan. Hvarje handling som vi begå god eller dålig — är föranledd af själfviskhet. — Vi äro barmhärtiga för att försäkra oss om en god plats i den andra världen och ha godt rykte om oss i denna, eller för att vara kvitt vårt eget obehag, då vi höra talas om andras lidanden. Den ena är vänlig, emedan det gör honom ett nöje att vara vänlig, liksom en annan är grym, emedan grymhet är ett nöje för honom. En stor man gör sin plikt, emedan medvetandet om upp-fylda plikter förorsakar honom större välbehag än ett dolce far niente utan pliktuppfyllelse. Den religiösa människan är religiös, emedan religionen tilltalar honom; den moraliska människan moralisk, emedan med hans.ii ^

ulpi:äglade begär att behaga sig själf, utsväfningar skulle för honom betyda illamående. Till och med själfupp-oflringen är ingenting annat än listig egoism: vi föredraga själens exaltatiön framför sinlig tillfredsställelse; som vore deh motsatta belöningen. Människan kan alls inte vara annat än själfvisk. Själfviskheten är allt lefvandes lag.»

»Häll i åt dig ett glas whisky»; rådde Mac-Shaughnassy; »och var inte så förfärligt metafysisk. Jag får hufvudvärk däraf;» .

»Om hvarje ond eller god handling uppkommer af själfviskheten», svarade Brown, »då måste det finnas god och dålig själfviskhet; och din dåliga själfviskhet är min själfviskhet utah något adjektiv. Och så ha vi åter kömmit dit, hvarifrån vi utgingo. Jag säger att själfviskheten —• den dåliga själfviskheten — är roten till allt ondt och det

måste du medgifva.»

»Inte alltid», påstod Jephson ihärdigt, »jag har lärt känna själfviskhet — själfviskhet i ordets vanliga mening hvilken frambrakt goda handlingar". Jag kan ge er ett exempel om ni vill.»

»Har det någon moral?» frågade Mac-Shaugh-nassy sömnigt.

Jephson öfverlade ett ögonblick. »Jo», sade han slutligen, »en som kan vara mycket nyttig för unga .män».

»Sådana historier behöfva vi», sade Mac-Shaugh-nassy och försatte sig i sittande ställning. »Då måste du höra på Brown.»

Jephson satte sig i sin stol i sin favoritposition med armbågarne stödda på ryggstödet och rökte stillatigande en stund.

»Tre människor spela med i denna historia», sade han; »en kvinna, denna kvinnas man, och en annan man. I de flesta dramer af denna art är kvinnan hufvudkaraktären. Men här är den andra mannen den intressanta figuren.F m —

»Kvinnatl — jag har en gång råkat henne —| var den skönaste kvinna jag någonsin sett, och på samma gång hade hon den elakaste blicken. Det vill säga mycket i båda dessa afseenden. Jag mins att jag en gång på en vandring kom till ett det nättaste lilla landthus. Det var den vackraste möjliga bostad. Jag behöfver ej beskrifva det, ty det var ett sådant där litet landthus, som man ser afbildadt som illustration till sentimentala poesier. Jag-stödde mig mot den sorgfälligt klippta häcken och njöt af anblickens skönhet, då jag på en gång fick syn på ett ansikte under det låga taket, och som skådade på mig. I ett ögonblick hade hyddan blifvit ful i mina ögon och jag skyndade att komma därifrån.

»Det var ett englaanlete ända tills frun själf tittade fram ur det; då blef man häpen öfver det märkvärdiga missförhållandet mellan huset och dess invånare.

»Att hon någon gång i tiden älskat sin man, det tviflar jag inte på. Lastbara kvinnor hafva vanligen endast lättsinnet till last, och spekulationen hör vanligtvis ej till deras laster. Hon hade antagligen gift sig med honom, emedan en af dessa lidelsens vågor, på hvilka animaliska naturers själar oupphörligt stiga upp och falla ned, hade slungat henne i hans famn. Men ägandet hade snart åtföljts af öfvermättnad, och ur öfvermättnaden hade begäret efter nya retmedel uppstått.

»De bodde den tiden i Kairo; hennes man innehade därstädes ett inflytelserikt ämbete och till följd af detta ämbete och hennes egen skönhet och sällskapsegenskaper blef deras hem samlingsplatsen för den anglosaxiska societeten, som oupphörligt växlade inom staden. Kvinnorna kunde inte tåla henne och kopierade henne därför. Männen talade inför sina fruar nedsättande, sins emellan lättsinnigt om . henne, och tedde sig, när de voro tillsammans med henne, som143

narrar. Hon skrattade dem i ansiktet och persifle4-råde dem bakom deras ryggar. Hennes vänner kallade detta kvickt.

»En gäng anlände dit en ung engelsk ingeniör, som hade att öfvervaka några kanalanläggningar. Som han medförde utmärkta rekommendationer, blef han genast af den europeiska societeten mottagen som välkommen ny medlem. Han hade inte något särdeles lyckligt yttre, var ej särskildt tilldragande, men ägde det ena, som kvinnor sällan kunna motstå: kraft. Kvinnan skådade på mannen och mannen skådade på kvinnan och dramat tog sin början.

»Skandal går som löpeld genom små sällskapskretsar. Ännu innan en månad förgått, utgjorde deras förhållande det förnämsta samtalsämnet i hela kvarteret. Inom mindre än två månader fick den äkta mannen höra af det.

»Han var, allt efter som man tar saken, en ovanligt gemen eller en ovanligt ädel karaktär. Han tillbad sin hustru, som män med stort hjärta och svag hjärna ofta tillbedja sådana kvinnor, nämligen med en hunds tillgifvenhet. Hans enda farhåga var att skandalen skulle så tilltaga i styrka, att han blefve tvungen att taga notis om den och på

det viset skam och lidande komma öfver den kvinna, för hvilken han skulle velat lämna sitt lif. Att en man som såg henne, älskade henne, tycktes honom naturligt; att hon själf blifvit trött på honom, förvånade honom icke. Han var henne tacksam för att hon en kort tid fordom älskat honom.

»Hvad den andra mannen beträffar, så var han stadspratet en gåta. Han försökte ej att hålla saken hemlig; försökte han något så var det att allmänt förevisa sitt nederlag — eller sin eröfring; det var i själfva verket svårt att afgöra, hur man skulle kalla det. Han red och for ut med' henne, han besökte henne offentligt och privatim (såvida man kan tala om privata— 144 —

gatnmahträflanden i ett hus, som är uppfyldt af skati-dalhungriga betjänter och spionögon). Han öfveröste henne med dyrbara presenter, som hon offentligt bar, och betäckte väggarna i sitt rökrum med hennes fotografier. Men han lät det aldrig komma derhän, att han själf på ringaste sätt företöll löjlig och lät henne aldrig träda emellan honom och hans arbete. Ett bref från henne lade han oöppnadt åsido, tills han var färdig med det, som han uppenbarligen ansåg vara en viktigare sak. När boudoir och maskinverkstad samtidigt kommo i fråga, var' det boudoiren som fick vänta.

»Kvinnan kände denna själfbeherskning som smärtsamma piskslag, men hon klängde sig endast, än mera förlorad, fast vid honom.

»'Säg mig att du älskar mig!' skrek hön Vildt och sträckte ut de hvita armarna emot honom.

»'Det har jag ju redan sagt dig', svarade han alldeles lugnt och rörde sig icke.

»'Men jag måste höra det ännu en gång', bönföll hon med en röst som darrade i snyftningar. 'Kom hit till mig och säg mig det, än en gång, än en gång, än en gång!'

»När hon då låg där med halfslutna ögon, framstötte han en flod af lidelsefulla ord, som till och med förmådde tillfredsställa hennes törstiga öron, och upptog sedan, så snart dörren slutit sig bakom henne sina maskinproblem på precis samma punkt där han afbru-tit dem för en half timme sen, då hon inträdde i rummet.

»En dag stälde en intim vän helt öppet frågan till honom, om han af fåfänga eller kärlek drefve sitt spel med henne. Härpå svarade mannen, efter en lång stunds eftertanke: »Sannerligen jag det vet».

»Om nu en man älskar en kvinna, som ej kan få klart för sig själf, om hon älskar honom eller inte, så kalla vi denna komplikation en komedi, men om— i45 —

kvinnan är den som tar saken på allvar, så blir utgången vanligen tragisk.

»De fortforo att träffas och att älska hvarandra. De pratade,,-^- så som folk i deras ställning plägar prata —, om det sköna lif, som de kunde föra, om blott det ena ej hindrade: om paradiset på jorden — kanske hällre hälvetesparadiset —-, som de ömsesidigt skulle bereda hvarandra, om de blott hade den enda rättighet, som fattades dem.

»I denna inbillningskraftens lek förlitade sig mannen hufvudsakligen på sin litterära begåfning, som verkligen var betydande, kvinnan däremot på sina önskningar. Därföre ägde de bilder, han trollade fram, ett behag och en fulländning, som fattades hennes, men hennes voro liffullare. Hon utmålade dem i själfva verket så realistiskt, alt de tycktes henne själf vara en verklighet, som väntade henne. Så gjorde hon sig färdig att taga dem i besittning och då körde hon blott hufvudet i väggen mol detta något, som stod emellan honom och henne. Först hatade hon endast detta något, sedan skimrade snart en ondskefull förhoppningens glans i hennes ögon.

»Tiden ryckte närmare, då den andre mannen måste tillbaka till England. Kanalen var fullbordad och dagen faststäld, då vattnet skulle släppas på. Mannen beslöt, att också göra händelsen till ett sällskaps-evenement, och inbjöd ett stort antal gäster, som skulle bevista tilldragelsen, bland dem också kvinnan och hennes make. Därefter skulle sällskapet församla sig till en picknick ' på en vacker skogig liten plats, som låg ungefär en kilometer från den första slussen.

»Vattenpåsläppningsceremonien skulle utföras af kvinnan, hvars makes ställning berättigade henne till denna

utmärkelse. Emellan kanalen och floden hade kvarlämnats en dam, som var genombruten af en rörledning, och denna rörledning var tillsluten med en fast slålplatta. Kvinnan drog på haf vein som höjde

» 10denna stålplatta, och vattnet störtade in och började tränga sig in på slussens väggar. Då det uppnått ett visst djup, höjdes slussportarna och vattnet utströmmade i det djupa bäckenet framför slussen.

»Det var en särdeles djup sluss. Sällskapet församlade sig rundt omkring och iakttog det långsamt stigande vattnet. Kvinnan blickade ner och ryste, mannen stod bredvid henne.

»'Så djupt det är!' sade hon.

»'Ja, tretti fot när det är fullt', svarade han.

»Vattnet steg tum för tum.

»'Hvarför öppnar ni inte slussportarne och släpper in det fort?' frågade hon.

»'Det skulle inte vara bra, om det störtade på för fort', förklarade han, 'vi skola fylla slussbassängen till hälften och sedan öppna slussportarna på andra sidan och låta vattnet rinna ut.'

»Ffluoi såg på de glatta slussväggarna och sedan på de med järn beslagna slussportarna.

»'Jag skulle vilja veta hvad en människa skulle göra', sade hon, 'som föll ner där, ifall ingen vore i närheten att hjälpa honom.'

»Mannen skrattade. 'Jag tror han skulle stanna där', sade han. 'Kom, de andra vänta på oss.'

»Han dröjde ännu ett ögonblick för att gifva arbetarne de sista anvisningarna. 'Ni kan komma efter, när allt är i ordning, och kan hämta er något att äta', sade han. 'Mer än en behöfver ej vara här.' Sedan uppnådde de det öfriga sällskapet och flanerade pratande och skrattande vidare till picknickplatsen.

»Efter frukosten skedde, som vanligt vid picknickpartier, uppbrott, och det promenerades i grupper eller två och två. Mannen, som hittills fullständigt upptagits af sina plikter som värd, såg sig om efter kvinnan, men hon var försvunnen.

»Då promenerade en vän förbi honom, samma en som stält frågan till honom om kärlek och fåfänga.»'Har du blifvit osams med henne?' frågade vännen.

»'Nej', svarade mannen.

»'Jag trodde det', sade vännen, 'jag mötte henne nämligen just nyss, hon gick alldeles ensam med sin man och tycktes vara mycket älskvärd mot honom,'

»Vännen gick långsamt vidare och mannen satte sig på en trädstubbe och tände en cigarr. Han rökte och funderade, och när cigarren var slut funderade han fortfarande.

»Efter en stund hörde han ett sakta prasslande i grenarne; bakom sig skådade han kvinnans nerhukade gestalt krypa genom skogen.

»Redan öppnade sig hans läppar för att ropa hennes namn, då vände hon sitt lyssnande hufvud helt emot honom och hans blick föll henne rakt i ögonen. Någonting hos henne, han kunde inte säga hvad, gjorde att han förstummades, och kvinnan kröp vidare.

»Småningom togo de dimmiga tankar, som genomkorsade hans hjärna, gestalten af en tydlig idé, och mannen gick, utan att han märkte det, framåt. Sedan han gått några steg, började han plötsligt springa, ty idén hade vunnit i klarhet. Den blef från minut till minut tydligare, och mannen sprang fortare och fortare, tills han slutligen som en galning störtade hän mot slussen. Då han var tätt invid den, såg han sig om efter arbetaren, som borde varit där, men mannen hade deserterat från sin post. Han ropade, men äfven om ett svar hade kommit, skulle det förklingat i vattnets brusande.

»Han nådde kanten och tittade ned. Femton fot nedanför honom afspeglade sig den förfärliga vision, som han en

kilometer därifrån haft i skogen: kvinnans make sam rundt därnere alldeles som en råtta i en regntunna.

»Floden strömmade lika fort ut som in i slussbassängen, så att vattnets yta höll sig lika högt. Det—• 148 —

första mannen gjorde var att stänga den nedre slussen och att sedan öppna den öfre så långt han kunde. Vattnet började stiga.

»'Kan ni ännu hålla er uppe?' ropade han ned.

»Den drunknande mannen vände ett ansikte mot honom, som var förvridet af dödskampen och utmattning, och svarade flämtande: 'Nej!'

»Han tittade sig omkring efter något som han kunde kasta till honom. På morgonen hade ett stycke trä legat där, han påminte sig "att han stapplat öfver det och besvärat sig öfver att man låtit det ligga kvar; nu förbannade han sitt ordningssinne.

»Omkring två hundra meter däiifrån stod en koja för skeppsfolket, som däri förvarade sina verktyg; kanske det burits dit, kanske man där till och med kunde hitta ett rep.

»'Blott ett ögonblick, gamla gosse!' ropade han ned, 'jag är genast tillbaka.'

»Men den andra hörde honom icke mer. Hans svaga kämpande upphörde. Ansiktet föll ned på vattnet, ögonen voro tillslutna i trött apathi. Intet annat återstod än att draga af sig sina ridstüflar, hoppa i och gripa fatt den sanslösa kropp som höll på att sjunka.

»Där nere i den murade fällan kämpade han en lång kamp med döden om det lif som stod mellan honom och kvinnan. Han var ingen särdeles skicklig simmare, också hindrade honom hans kläder, och han var redan utmattad af det långa springandet, och så drog bördan i hans armar honom ned, medan vattnet steg så långsamt, att hans kval tycktes honom värdiga Dantes hälvete.

»Först kunde han inte förstå hur*det kom sig, men då han blickade ned, såg han till sin förfäran, att han inte fullständigt stängt de nedre slussarna. Hvardera stod ungefär åtta eller tio tum öppen, så att strömmen flöt ut nästan hälften så fort som clen flöt—• 9 —

in. Det skulle få lof att förflyta ännu .tjugufem minuter, innan vattnet nått den höjd som var nödvändig för att han skulle nå bassängens kant.

»Han betraktade vattenlinien, som markerade sig på den blanka stenmuren, såg därpå, efter, som han tyckte, tio minuter, åter dit, och fann att den stigit högst en half tum om -öfver hufvud ens så mycket. En eller två gånger ropade han på hjälp, men ansträngningen var för stor för hans redan högst svaga andhämtning, och hans röst klingade endast i hundrafaldigt eko tillbaka från hans fängelses murar.

»Tum för tum steg det fuktiga strecket uppför muren, men det gick fortare nedåt med hans krafter. Det förekom honom som om hans inre söndersletes och långsamt vrängdes ut; hela hans kropp gjorde uppror mot honom och skrek: låt mig sjunka och hvila lugnt på botten.

»Slutligen öppnade hans medvetslösa börda ögonen och stirrade förvånad på honom, för att sedan genast åter sluta till dem med en suck; en minut senare öppnade de sig igen och sågo länge och skarpt på honom.

»'Släpp mig', sade han, 'vi gå annars båda till botten. Sörj för er själf.'

»Han gjorde ett svagt försök att komma lös, men den andra höll honom fast.

»'Håll er stilla, ni narr!' hväste han till honom, 'endera blir ni räddad jämte mig, eller också gå vi båda till botten.'

»Så fortsatte den grymma striden, tills mannen, då han skådade upp, såg stenen alldeles tätt öfver sitt hufvud. Han gjorde ett våghalsigt språng, berörde den med fingerspetsarna, höll sig ett ögonblick uppe, föll sedan med ett plask tillbaka och sjönk. Då han sedan dök upp igen, kastade vattnets drifkraft honom så långt upp att det lyckades honom att få tag i den framspringande stenen med alla fingrarna och att hålla sig— 150 —

fast tills hans ögon kunde se gräsmattan, tills de båda voro i stånd att klättra upp på stranden och ligga där, med bröstet mot jorden, händerna krampaktigt nedgräfda i sanden, medan det öfver bräddarna trädande vattnet sakta omspolade deras fötter.

Efter en stund stego de upp och beskådade hvarann.

»'Ett duktigt stycke arbete', sade den andre mannen, vändande sig mot slussen.

»'Ja', svarade maken, 'en ohyggligt dum historia, om man inte är en god simmare. Hur har ni fått veta, att jag ramlat i? Ni har väl råkat min fru?'

»'Ja', sade den andre mannen.

»Den gifta mannen satt en stund där och stirrade på en punkt vid horisonten. 'Vet ni hvad som i morgse sysselsatte mina tankar?' sade han.

»'Nej', sade den andre.

»'Om jag skulle döda er eller inte.'

»'Till mina öron har kommit', fortsatte han efter en stund, 'åtskilligt dumt prat och jag var nog enfaldig att tro på det. Jag vet nu, att det inte var sannt, eftersom — nå, om det förhölle sig så, skulle ni inte handlat, som ni handlat.'

»Han steg upp och räckte honom handen. 'Jag ber er om förlåtelse', sade han.

»'Jag ber er om förlåtelse', sade den andre mannen. 'Vill ni vara så god och hjälpa mig med slussarna?'

»De började arbeta med att åter reglera slussarna.

»'Hur kom det sig då att ni' föll i?' frågade den andre mannen och drog upp det nedre slussgallret utan att se upp.

»Den gifta mannen dröjde och tvekade, som om förklaringen varit honom svår. 'Ack', sade han lätt, 'min fru och jag skämtade, och hon sade att hon ofta sett er hoppa öfver och hon lofvade mig' — han skrat-— 151 —

tade ett tämligen tvunget skratt — 'att fä en kyss, om jag också kunde göra det. Det var dumt af mig.'

»'Ja, det var det', sade den andra mannen.

»Några dagar därefter träffade den andra mannen i ett sällskap tillsammans med kvinnan. Han råkade henne i en skuggig vrå af trädgården, där hon pratade med några bekanta. Hon gick honom till mötes och räckte honom handen. 'Hvad kan jag säga er mer än tack?' sade hon med sakta röst.

»De andra aflägsnade sig och de voro ensamma kvar. 'Jag har hört att du satt ditt lif på spel för att rädda honom?' sade hon.

»'Ja', var hans svar.

»Hon såg upp på honom och slog honom sedan med flata handen i ans;ktet.

»'Vanvettiga narr, nil' hväste hon.

»Han höll fast hennes hvita armar och tvang henne tillbaka bakom orangeträden. 'Vet ni hvarför?' sade han och talade långsamt och tydligt: 'emedan jag var rädd, att om han vore död, ni skulle fordra, att jag skulle gifta mig med er, och att jag svårligen kunnat undgå att göra det med anledning af det prat som är i omlopp angående oss; emedan jag var rädd att, om han ej längre stode mellan oss, ni skulle bli mig en börda — kanske träda mellan mig och den kvinna, som jag älskar, henne, till hvilken jag nu vänder åter. Förstår ni mig nu?'

»'Ja', sade kvinnan och hon gick.

»Men det finns blott två människor på jorden som ej anse det hafva varit så utomordentligt ädelt och själfviskt, att han räddade den äkta mannens lif, och det är han själf och hustrun» — slutade Jephson. — 152 — XI.

Hur mycket vi ännu ägnade af vår lyckligtvis icke alltför dyrbara tid åt den underbara romanen, kan jag ej så

noga säga. Om jag bläddrar vidare i den med hundöron försedda dagboken, finner jag blott förvirrade och ofullständiga berättelser om våra sammankomster. Veckor igenom är ej ett enda ord noteradt.

Den 13 september tycks vi ha utvecklat en ovanlig grad af energi, ty jag läser,, att vi beslöto att »genast börja med första kapitlet» — genast var understruket. Efter denna ansträngning hvilade vi oss till den 4 oktober, då vi »diskuterade, om det skulle bli en intrig-eller karaktärsroman», att döma af dagboken utan att kunna komma till ett bestämdt beslut i frågan. Jag anmärker, att bemälda clag Mac-Shaughnassy berättade en »historia om en karl, som tillfälligtvis vid en auktion köpte en kamel». Detaljer om historien fattas, hvilket kanske är tur för läsaren.

Den 16 oktober höllo vi ännu på med att debattera om hjältens karaktär; jag ser att jag föreslog »en hjälte af Charley Buswells typ».

Den stackars Charley — jag vet verkligen inte hvad som bräkte mig på honom vid sökandet efter en hjälte. Hans älskvärdhet var ej tu tal om — hans kvicka egenskaper däremot så mycket mera. Jag kan ännu påminna mig hans barnaansikte (han hade hela lifvet igenom ett barnaansikte) med ögonen fulla af tårar, där han på skolgården satt bredvid en regntunna, i hvilken han dränkte tre hvita möss och en tam råtta. Jag satt midt emot honom och grät också, medan jag hjälpte honom att hålla en stekpanna öfver de stackars små varelserna. Så började en vänskap emellan oss, hvilken slog rötter.

Öfver dessa gnagares graf svor han en högtidlig ed att aldrig mer öfverträda skolans reglemente, att aldrig mer hålla hvita möss eller tama råttor, utan att—• 153 —

i framtiden sätta in hela sin energi på att tillfredsställa sina lärare och skaffa sina föräldrar tillfredsställelse för de pängar, de gåfvo ut för hans uppfostran.

Sju veckor därefter förde en mer genomträngande än behaglig lukt i sofsalen till den upptäckten, att han förvandlat sin kommod till ett kaninstall. Då man konfronterade honom med elfva hoppande vittnen och före-höll honom hans förra löften, förklarade han, att kaniner inte vore några råttor och tycktes vara af den meningen, att en ny sorglig lag vore stiftad enkom mot honom. Kaninerna konfiskerades. Hvad deras slutliga öde blef, hafva vi aldrig med säkerhet kunnat utröna, men tre dar senare trakterades vi till middagen med harstek. För att trösta honom försökte jag lämna bevis för att den omöjligt kunde vara af hans kaniner. Men han, som hela tiden var öfvertygad att den var det, grät oupphörligt, medan han åt, ner i sin tallrik och hade sen att på lekplatsen utkämpa en manlig strid med en drumlig pojke, som låtit servera sig två gånger af rätten.

Den kvällen aflade han en ny högtidlig ed och de följande fyra veckorna var han anstaltens mönsterelev. Han läste religiösa böcker, sände sina sparsamma fickpängar för att för sin del bidraga att tråka ut de stackars hedningarna med kristendom, abonnerade på »Den unge kristne» och »Vandraren», ett kristet vecko-

O '

blad, fe ; himlen må veta hvart det vandrade. Outspädda portioner af så för.därflig lektyr väckte naturligtvis böjelsen för .det motsatta extremet till lifs. Han öfvergaf plötsligt »Den unge kristne» och »Vandraren» och kö£)te röfvarhistorier. Han visade ej längre något intressfe för hedningarnas välfärd, utan sparade och köpte i lumpboden en revolver med hundra patroner. Hans ärelystnad vore att bli en stilig skytt, förklarade han för mig; och märkvärdigt är blott att han inte blef det.

Naturligtvis följde den vanliga upptäckten, denoundvikliga sorgen, den vanliga ångern och förbättringen och, som alltid, beslutet att börja ett nytt lif.

Den stackars gossen; hans hela lif hette, »att börja ett nytt lif». På hvarje nyårsdag började han ett nytt lif — på sin födelsedag — på andras födelsedagar. Jag inbillar mig, att han sedermera, då han insåg dessa dagars betydelse, utsträckte principen äfven till den första dagen i kvartalen. »Att säga farväl till det gamla och börja på nytt», kallade han det.

Jag tror, att han som ung man var bättre än de flesta bland oss. Men honom fattades den stora gåfva, som är karaktäristisk för den engelska rasen utöfver hela jordklotet, den att hyckla. Han var oduglig att göra ens det allra

minsta, utan att bli upptäckt; ett tungt öde, som skapar många lidanden.

Den goda, enfaldiga gossen —- det föll honom aldrig in att han var likadan som alla andra — blott med en bismak af ärlighet; han såg i sig själf ett odjur af nedrighet. En gång fann jag honom i sitt rum som vanligt sysselsatt med att »säga farväl åt det gamla». En hög af bref, fotografier och räkningar låg framför honom, och han höll just på med att slita sönder och kasta i elden alltsammans;

Jag gick fram till honom, men han bad mig att ej komma närmare, »kom ej i min närhet», utropade han, »rör mig ej. Jag är inte värd att taga en he-derlig karl i handen.»

Man kände sig het och obehaglig till mods, när man hörde honom tala så. Jag visste inte hvad jag skulle svara, och mumlade något om att han inte vore sämre än folk i allmänhet

»Tala inte så», svarade han upprörd, »jag vet att du säger så, för att trösta mig, men jag hör det inte alls gärna. Om jag trodde att andra vore som jag, skulle jag skämmas för att vara människa. Jag har varit en odåga, gamle vän, men om gud så vill, är—• 155 —

det ännu inte för sent. I morgon bittida börjar jag ett nytt lif.»

Han slutade sitt förstörelseverk, ringde därefter och skickade pojken efter en flaska champagne.

»Min sista dryck», sade han, då vi klingade med glasen. »Jag dricker härmed farväl åt det gamla lifvet och välkommen åt det nya.»

Därpå drack han en klunk och kastade glaset med återstoden i elden. Han var alltid litet teatralisk, isynnerhet när han menade riktigt allvarligt.

En lång tid gick förbi, utan att jag återsåg honom. Då, en kväll, såg jag honom på en restaurant sitta i ett sällskap, som man inte kunde kalla det ringaste tvifvelaktigt.

Han rodnade och kom öfver till mig. »Jag har nära på ett halfår varit en gammal kärring», sade han skrattande, »jag känner att det där inte får fortsätta».

»Och för öfrigt», fortfor han, »är inte lifvet till för att lefvas? Man är en hycklare, när man försöker vara hvad man inte är. Och vet du väl», — han lutade sig fram öfver bordet och talade mycket allvarligt — »uppriktigt och ärligt taladt, jag vet det och känner det, att jag är en bättre människa när jag är mig själf och ej försöker att Vara ett omöjligt hälgon.»

Det var hans misstag; han gick alltid från en ytterlighet till en annan. Han trodde att en ed, om den blott var riktigt kraftig, kunde skrämma bort den mänskliga naturen, i stället för att naturen endast an» ser eden vara en utmaning. Därför var hvarje ny förbättring omåttligare än den föregående, för att sedan naturligtvis ha till följd en så mycket starkare svängning af pendeln åt det motsatta hållet.

Han blef småningom alldeles utan hållning i sitt inre och kom in i ett allt häftigare tempo. En kväll fick jag alldeles oförberedt ett bref från honom.

»Kom nästa torsdag till mig. Det är dagen före mitt bröllop.»- n -

Jag gick dit. Han sade omigen en gång, »farväl åt det gamla». Alla hans lådor voro öppna och pa bordet lågo hela högar af visitkort, kapplöpningsräkningar och annat skrifvet papper; allt skulle förintas liksom förr.

Jag smålog; jag kunde ej annat, och han blef ej häller förlägen. Han skrattade sitt vanliga, hjärtliga, ärliga skratt.

»Jag vet», utropade han gladt, »men denna gången är det annorlunda än eljes.»

Därvid lade han sin hand på min axel och talade med det plötsliga allvar, som så lätt kommer öfver svaga naturer: »Gud har hört min bön, gamle vän. • Han vet, att jag är svag. Han har sändt ner en engel från himlen för att hjälpa mig.»

Och han tog hennes porträtt från kaminkransen och räckte mig det. Mig tycktes det vara porträttet af en

hårdhjärtad, inskränkt kvinna, men naturligtvis svärmade han för henne.

Medan han är.nu_ talade, fladdrade en restauranx-räkning ned på golfvet från den hög, som låg framför honom. Han bockade sig ned, tog upp den och höll den eftertänksamt framför sig.

»Har du någonsin märkt, hur lukten af ljus och champagne tyckas vara fästade kvar vid sådana papper?» sade han lätt och luktade obekymradt på det. »Jag skulle vilja veta, hvad det blifvit af henne?»

»Jag tycker det ändå vore bättre, om du i kväll inte tänkte på henne», sade jag.

Han öppnade handen och lät papperet falla ner i elden.

»Min gud!» utropade han upprörd, »om jag tänker på den mängd olyckor, jag anstiftat — det oundvikliga, kanske ständigt växande onda som jag bräkt in i världen — gud, skänk mig ett långt lif för att kunna försona det. Hvarje timme, hvarje minut, skall ägnas din tjänst.»Då han "stod där med sina klara barnaögon riktade uppåt, tycktes ett ljus falla på hans ansikte och upplysa det. Jag hade åter skjutit fotografien till honom och .den låg framför honom på bordet. Han knäböjde och tryckte läpparna på den.

»Med din hjälp, du kära, och med hans», mumlade han.

Nästa dag var han gift. Hon var en flicka som en engel, fastän hennes Iromhet, såsom ofta är fallet med sådana människor, var af negativ art; hennes antipati mot det onda var mycket starkare än hennes sympati för det godà. Längre än jag väntat höll hon honom upprätt — kanske allt för mycket upprätt. Men slutligen kom det oundvikliga bakslaget.

Då jag till följd af ett upprördt meddelande från honom uppsökte honom, fann jag honom i ett djup af förtviflan. Det var den gamla historien: mänsklig svaghet i förening med en beklaglig brist på försiktighet. Han meddelade mig detaljerna, öfverhopade sig själf med öfverdrifna självanklagelser, och jag åtog mig den svårlösta uppgiften att stifta fred.

Det var en mödosam uppgift, men slutligen nedlät hon sig att förlåta honom. Hans glädje, då jag meddelade honom det, var gränslös.

»Hur goda kvinnorna äro», sade han, och tårarna trädde honom i ögonen. »Men hon skall inte ångra det. Om gud så vill, skall jag från och med denna dag —»

Han tystnade, och för första gången i hans lif öfverföll honom tvifvel på sig själf. Under det jag satt där och betraktade honom, dog glädjen på hans ansikte och ålderdomens första skugga gled öfver detsamma.

»Jag tror, att jag hela lifvet igenom har sagt farväl åt det gamla och börjat ett nytt lif», sade han med trött röst, »jag börjar se hvar orenheten har sitt säteü 158 -

och hvilken den enda vägen är att komma ifrån densamma.»

Jag förstod den tiden inte ordens mening, men jag förstod den senare.

Han kämpade så långt hans krafter räckte och — föll. Men genom ett under blef hans felsteg ej bekant. Fakta kommo först mycket senare fram i ljuset, den tiden funnos blott två som visste om det.

Det var hans sista felsteg. Sent en kväll fick jag ett i största hast sammanrafsadt bref från hans fru. Hon bad mig komma dit.

»Något föifärligt har händt», lydde underrättelsen. »Charles gick efter maten upp i sitt arbetsrum och sade att han hade att »göra upp med något gammalt», och önskade att ej bli störd. Vid tömmandet af sin skrif-bordslåda måtte han oförsiktigt fått fatt i sin revolver, som alltid var förvarad där, och som jag antager har han ej tänkt på att den var laddad. Vi hörde en knall, och när vi störtade in i rummet, låg han död på golfvet. Kulan hade gått midt genom hjärtat.»

Svårligen den typ af en man, som man kan använda som hjälte. Och likväl — kanske har han kämpat tapprare än mången som segrar. Vid denna världens domstol äro vi hänvisade till att döma efter förhållandenas utseende;

hufvudvittnet, människans själ,

kan ej kallas inför domstolen.

* *

*

För att återvända till min dagbok, så ser jag, att vi den 14 november hade ännu ett sammanträde. Men vid detta voro endast Jephson, Mac-Shaughnassy och jag närvarande; Browns namn finner jag sedermera icke nämndt. På julafton sammanträffade vi tre åter och mina notiser berätta, att Mac-Shaughnassy brygde oss en kognaks-punsch efter eget recept, hvilken blef för oss alla tre anledningen till sorgliga feriedagar.i59 —

Något särskildt arbete tycks vid alla dessa tre tillfällen icke hafva uträttats.

Sedan kommer ett afbrott till den 8 februari och sällskapet har krympt ihop till »Jephson och jag».

Med ett sista uppflammande som en lampa, före dess utslocknande, blir dagboken på en gång klar och tydlig här, ofch utgjuter en flod af ljus öfver den kvällens samtal.

Vårt samtal tyckes ha berört mångahanda ting — i självfva verket nästan allting utom vår roman. Bland annat talade vi om litteratur i allmänhet.

»Jag är mätt på allt detta kacklande om böcker», sade Jephson, »dessa spaltlånga kritiker öfver hvarje skrifven rad; dessa ändlösa böcker om böcker, dessa gälla beröm och gälla anklagelser; denna enfaldiga tillbedjan af romanförfattaren Pål, detta enfaldiga hat till skalden Per; detta enfaldiga prat om dramatikern Janne, I allt det där finnes hvarken förstånd eller reson. Man skulle tro, om man lyssnar till en sådan kritiker, kulturens öfversteprästt, att människan är skapad för litteraturen och ej litteraturen för människan. Tanken är äldre än boktryckarekonsten, och de människor som skrifvit de hundra bästa böckerna ha aldrig läst dem. Böckerna ha rättighet att finnas här i världen, men de äro ej dess ändamål. De gå jämsides med kalfstek och rostbeef, hafsluften, handslagen, minnet af en förhoppning och alla de andra liknande sakerna i vår trettio- till fyrtioåriga tillvaro. Och likväl tala vi om dem, som om de voro lifvets röster, medan de dock blott äro dess svaga eko! Berättelser äro förtjusande som berättelser — ljufliga som de första gullvifvorna efter en lång vinter, lugnande som kråkornas kraxande vid solnedgången. Men vi skrifva nu för tiden inga berättelser mera; vi förfärdiga »documénts humainsn och vi dissekera själars

Han afbröt plötsligt midt i sin tirad. »Vet du hvad jag alltid måste tänka på vid dessa 'psykologiska— i6o —

studier', som nu till dags äro så modärna?» sade han. »Att den ena apan håller på att söka efter lopporna på den andra.»

»Och hvad upptäcker då slutligen vår dissekerande penna?» fortfor han. »Människonaturen, eller en mer eller mindre smutsig tröja, som täcker öfver och vanställer den mänskliga naturen! — Det finns en historia om en något äldre vagabond, som hade oturen att nödgas en tid di aga sig tillbaka till ensamheten i ett tukthus. Hans värdfolk, som ville se så mycket som möjligt af honom' under hans korta därvaro, gåfvo sig till att bada honom. De badade honom under en vecka två gånger dagligen och lärde hvarje gång bättre känna honom, tills de slutligen kommo till en flanellskjorta. Och därmed måste de låta sig nöjas, eftersom hvarken vatten eller såpa kunde tränga längre in.»

»Denna vagabond är för mig en symbol af människosläktet. Människosläktet har burit allt det konventionella så länge, att denna dräkt vuxit fast vid detsamma. I vårt nittonde århundrade är det omöjligt att konstatera, hvar modedräkten upphör och den naturliga människan tar vid. Våra dygder framställas för oss som en del af anständigheten, våra laster .äro de allmänt herrskande lasterna tillhörande den herrskande arten. Vår religion hänger färdiggjord bredvid vår vagga, för att dras på oss af älskande händer. Vår smak tillägna vi oss med svårighet; våra känslor lära vi oss genom öfning. Endast genom oändliga lidanden hinna vi därhän, att vi älska cigarrer och whisky, de ,ädla konsterna och klassisk musik. I en period af vår utveckling älska vi Byron och söt

champagne; tjugu år därefter är det modärnt att gifva Shelley företrädet och vi dricka champagnen torr. I skolan lära vi oss att Shaltespere är en stor skald och den mediceiska Venus ett skönt skulpturverk. Och så gå vi under vårt senare lif omkring och berätta, att vi anse Shake-spere vara en stor skald och att enligt vår åsikt det— i6i —

inte finns någon staty så skön som Venus de Medici. Om vi äro fransmän, tillbedja vi vår mor, äro vi engelsmän älska vi hundar och dygd. Vi sörja en nära släktings död ett år; men en kusins gräma vi oss ej längre öfver än ett halfår. Den goda människan har sina i förväg bestämda dygder som hon sträfvar efter, och •sina i förväg bestämda laster, som hon ångrar. Jag har en gång känt en god människa, som var riktigt ledsen öfver att han inte var stolt, och att det således fattades honom anledning att bedja gud om ödmjukhet. I societeten måste man nödvändigtvis vara cynisk och en liten smula gudlös; i bohèmen är det oortodoxa ortodoxt. Jag påminner mig, att min mor stälde en af sina väninnor, som var skådespelerska, till svars för att hon öfvergifvit sin man, som älskade henne, och att hon rymt med en ful, motbjudande liten skådespe* lare. (Jag talar om tider, som längesedan äro försvunna)-

»'Ni måste vara galen', sade min mor, 'hvad i all världen kunde förleda er till ett sådant steg?'

»'Min kära Emma', var den värda damens svar, 'hvad annat återstod mig? Ni vet ju, att jag inte kan spela. Jag måste ju ändå göra något för att visa, att jag är konstnärinna!'

»Vi äro utpyntade marionetter. Vår röst är den osynliga sufflörens, det konventionellas, röst; till och med våra lidelser och smärtor äro endast reflexerna af hans rörelser. Människan liknar en af de där jättestora byltena, som man ser i fina barnjungfrurs armar; de ha att uppvisa massor af spetsar, rikt pälsverk och fina ylleväfnader; och någonstädes, dold under all stassen, ligger ett eländigt litet stycke rödt, vilsekommet stycke mänsklighet, utan talförmåga och endast begåfvadt med ett oförnuftigt skrikande.

»Det finnes blott en berättelse», fortsatte han efter en lång paus, under det han liksom framlade sina tankar för sig själf utan att vända sig till mig. »Vi sitta vid vårt skrifbord och tänka och tänka, och skrifva

rr—• 2 —

och skrifva, men alltid är det samma historia. Människor ha berättat. den, och människor ha åhört den under många herrans år; vi berätta den för hvarandra i dag och vi skola berätta den om tusen år, och det är historien: »Det var en gång en man och en kvinna, och hon älskade honom». Den lilla kritikern skriker, att den historien inte är ny, och ropar på något som vi inte hört förut och tror — som barnen — att det finnes underbara ting till på jorden.»

Härmed upphöra mina notiser och intet vidare står i boken. Om någon af oss någonsin mera tänkt på romanen, om vi någonsin vidare kommo tillsammans för att tala om den, om den någonsin började s, om den någonsin öfvergafs — därom har jag intet att för? mäla. Jag vet en saga, som jag läst för många, många år sen, och som om och om igen kommer mig i tankarna. Den berättar om, hur en gosse klef upp för en rägnbåge. Och vid slutet af rägnbågen, alldeles bakom molnen såg han en underbart skön stad. Husen voro af guld och gatorna lagda med silfver, och ljuset, som sken ned på staden, var det ljus, som vid morgongryningen ligger öfver den slumrande världen. I denna stad fanns det så underbart sköna palatser, att deras blotta åsyn bräkte alla önskningar till hvila; så underbart sköna tempel att den, som engång knäfallit i dem, var renad från alla synder. Och alla män, som bodde i denna underbara stad, voro stora och ädla, och kvinnorna voro skönare än de kvinnor som visa s;g för ynglingen i hans drömmar. Och stadens namn var: Föresatsernas och Förhoppningarnas stad.